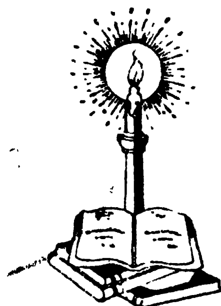

కథలు - గాథలు

(నాలుగవ భాగము)

గ్రంథకర్త:

దిగవల్లి వేంకట శివరావు

లివోసాన్

వాడి, రక్తాన్ని ఆరోగ్యప్రదంగా ఉంచుకోండి.

రక్తవృద్ధికి అమోఘౌషధము.

కౌసన్

మీ ఊపిరి తిత్తులను బలహీనపరచవద్దు.

కౌసన్ వాడితే ఈరోజుననే మీ దగ్గు తగ్గుతుంది.

శిశుసాన్

(కుట్టు నివారిణి)

శిశువుల కుట్టు వ్యాధులను కుదిర్చి బలమునిచ్చు

దివ్యౌషధము

ది ఆంధ్ర ఫార్మక్యూటికల్స్

:: బెజవాడ ::

కథలు - గాథలు

(నాలుగవ భాగము)

గ్రంథకర్త:

దిగవల్లి వేంకట శివరావు

ప్రకాశకులు:

వేంకట్రామ అండ్ కో.,

బెజవాడ

Printed by Mr. I. V. Ratnam, Msc.,
at the A. G. Press and Published by
Venkatrama & Co., Bezwada No. W. G. I. 1,000.–27–1–47

[వెల రూ ౨

కథలు - గాథలు

(నాలుగవ భాగము)

పీఠిక

భారతదేశ చరిత్రకును, భారతీయ ప్రజాజీవనము నకును సంబంధించినట్టియు, భారత జాతీయాభ్యుదయ మునకు తోడ్పడగలట్టియు, చరిత్రాత్మకములైన కథలను గాథలను కొన్నిటిని ఇదివఱకు మూడుసంపుటములుగా ప్రకటించియున్నాను. ఇప్పుడు మఱికొన్నిటి నీ నాలుగవ సంపుటమున జేర్చితిని.

ఇందులో కొన్ని యిదివఱకు ఆంధ్ర వారపత్రిక లోను భారతిలోను ప్రకటింపబడినవి; మఱికొన్ని క్రొత్తవి.

నా రచనలను ఆదరించిన పాఠకులకును నన్నాశీర్వ దించిన పెద్దలకును కృతజ్ఞుడను.

దిగవల్లి వేంకట శివరావు

కథలు - గాథలు

(నాలుగవ భాగము)

విషయసూచిక

కథలు - గాథలు

(నాలుగవ భాగము)

భారతవర్ష చరిత్ర సమీక్ష *

బ్రహ్మదేవుని యొక్క నాలుగు ముఖముల నుండి నాలుగు వేదములును ఉద్భవించినవని భారతీయుల విశ్వాసము. బ్రాహ్మణ ఋషిపుంగవుఁడైన భృగువు బ్రహ్మహృదయము నుండి యుద్భవించెనని చెప్పఁబడుటవలననే వైదిక సంప్రదాయము నందాతనికి గల ప్రాముఖ్యము వెల్లడియగుచున్నది. కార్తవీర్యుఁడను క్షత్రియరాజు భృగుకులసంజాతుఁడైన జమదగ్ని మహర్షి యొక్క గోవును హరించెననియు అందువలన జమదగ్ని పుత్రుఁడైన పరశురాముఁడు క్షత్రియకులముపై నిరువది యొక్కమారులు దండయాత్రచేసి క్షత్రియ కులక్షయము చేసెననియు భాగవతపురాణమున జెప్పఁబడినది ఈ గాథలో చెప్పినట్లు కేవలము ఒక గోవు నపహరించుటవలననే ఇంతటి వైరము పుట్టిననుటకు వీలులేదు. యజ్ఞయాగాదికములను ప్రతిఘటించు క్షత్రియోద్యమ మొకటి బయలుదేరినందువలననే ఈ వైరము పుట్టినని యూహింప తగియున్నది. ఎట్టకేలకు సూర్యవంశ క్షత్రియరాజైన శ్రీరామచంద్రుఁడు పరశురాము

---

* విశ్వభారతి మొదటి సంచికలో శ్రీరవీంద్రనాథఠాకూరు మహాకవి రచించిన వ్యాసమునకిది స్వేచ్ఛానువాదము.

నోడింపగా నతడారంభించిన ఘోరయుద్ధము లంతమయ్యెను. శ్రీరామచంద్రుడు కేవలమొక రాజపుత్రుడు గాక, అద్వైత వాదుల పక్షమునకు జెందిన భాగవతులకు దైవమైన శ్రీమహా విష్ణువుయొక్క అవతారముగా పూజింపబడుచున్నాడు.

సూర్యుడును అగ్నియు ఆర్యుల ప్రధాన దేవతలు. అందులో బ్రాహ్మణులకు అగ్ని చాల ముఖ్యమైన దేవము. అనేక యజ్ఞయాగాదికము లాయనకు సంబంధించియున్నవి. క్షత్రియులకు సూర్యునితో ప్రత్యేక సంబంధము కనబడుచున్నది. స్మృతికర్తయైన మనువును శ్రీరామచంద్రుని వంశమునకు మూలపురుషుడైన రఘువును సూర్యుని యంశమందు జన్మించినట్లు చెప్పుదురు. తరువాత కొంతకాలమునకు సూర్యుడు భాగవతుల దైవమగు విష్ణువుగా పరిణమించెను. విష్ణువు క్షత్రియులకు ఇష్టదేవము. బ్రహ్మయెల్లప్పుడును మహాయోగ నిద్రలో మునిగి యుండినందున ఆయన నాలుగు ముఖముల నుండి పుట్టిన వేదములు, అన్యులకు అలభ్యములైనవి అయితే శ్రీమహావిష్ణువు యొక్క నాలుగుభుజములును లోకకల్యాణమున కాధారభూతములై ధర్మము నేకచక్రమున నడిపి సమస్త ప్రాణులకు అమృతానందముల నొసగుచున్నవి.

పరతత్వసాధనకు మార్గమైన బ్రహ్మవిద్య వనములందలి ఏకాంతవాసములందే యుద్భవించినది. అది రెండుమార్గముల బ్రవర్తిల్లినది. ఒక మార్గమున నది చరాచరసృష్టియొక్క అస్తిత్వమునే నిరాకరించి పరమాత్మయే సత్యమని అద్వైత పర బ్రహ్మమును బోధించినది. రెండవ మార్గమున నదద్వైత పరముగా సాక్షాత్కరించుకొన్నది. అయినను నిజతత్వము

నందీరెండు నొక్కటే. ద్వైతము నంగీకరించినగాని భగవదారాధనము అసాధ్యమగును. అయితే పరతత్త్వము యొక్క అద్వితీయత్వము నంగీకరించినగాని ఆ యారాధనము పరమభక్తి యుతము* కానేరదు. వేదములందలి దైవములు మానవునితో సంబంధము లేనివారు. వారు భక్తి ప్రపత్తులతో నిమిత్తము లేని నైమిత్తిక కర్మలద్వారా పూజింపబడుచుండిరి. భగవంతునికిని మానవునికిని గల ఆధ్యాత్మిక సంబంధము తెలిపిన [illegible] భక్తిపరమైన ఆరాధనమునకు అవకాశము కలిగెను. గూఢమైన బ్రహ్మవిద్యనుండి విష్ణుపరమైన భాగవత మతము ఉద్భవించినది. యజ్ఞయాగాదికములలో నిండిన కర్మయోగమును బ్రాహ్మణు లెక్కుడుగా సమర్థింపగా ప్రీతిపరమైన భక్తి యోగమును క్షత్రియు లవలంబించిరి. అంతట నీయుభయ సంప్రదాయములకు వివాదములు తగవులు ప్రారంభము లయ్యెను.

క్షత్రియుడైన శ్రీకృష్ణుడు వైష్ణవమతమునకు అధిష్ఠాత యయ్యెను. తరువాత నామతము నందు పూజింపబడు దైవమయ్యెను. శ్రీకృష్ణభగవాను డుపదేశించిన భగవద్గీత యందు వైదికధర్మముల నిరసనము కొంత కాన వచ్చుచున్నది. ఈ క్షత్రియాచార్యుడు తన శిష్యుడైన అర్జునున కుపదేశించిన నిష్కామకర్మయోగమునందు మానవుడు మనోవాక్కాయకర్మలందు నిష్కాముడై పరమేశ్వరునందు భక్తితో ప్రవర్తింప వలెననునది పూర్వ రాజర్షి పరంపరనుండి వచ్చిన సంప్ర

* భక్తి, శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము అని భక్తి ఎనిమిది విధములు.

దాయమనియు, కర్మకాండ మనస్సుయొక్క నిశ్చలత్వమునకు భంగముకలిగించి పరతత్వసాధన కడ్డు కలిగించుననియు శ్రీకృష్ణ భగవానుని అభిప్రాయము♦ ఇది శృతివిరుద్ధమని యంగీకరింపక తీరదు. అందువలన శృతిధర్మములను శిరసావహించు పూర్వాచారపరాయణులు శ్రీకృష్ణునకు వ్యతిరేక పక్షమున నుండిరని విదితమగుచున్నది.

కురుక్షేత్రమున జరిగిన మహాభారతయుద్ధము కేవలము కొంత భూమికొఱకైన తగవువలన వచ్చినదనుట హాస్యాస్పదము. శ్రీకృష్ణుని మార్గదర్శిత్వము నంగీకరించిన పక్షమువారికిని అది యంగీకరింపని పక్షమువారికిని జరిగిన యుద్ధముగా కనబడుచున్నది శ్రీకృష్ణుడు అర్జునునకు సారథిగా నుండుటలో చాలా అంతరార్థము కనబడుచున్నది.

యాజ్ఞవల్క్యునివంటి గొప్ప బ్రాహ్మణుల చరిత్రల వలన నానాటి బ్రాహ్మణుల యందుగల బుద్ధివైభవము, ఆధ్యాత్మజ్ఞానము వెల్లడియగుచున్నవి. అనాటి గొప్పక్షత్రియుల చరిత్రలవలన వారి నైతికధర్మనిరతియు భాగవతలక్షణములును వెల్లడియగుచున్నవి.

భారతీయులు బ్రాహ్మణఋషులను మహాపురుషులని గౌరవింతురు. సత్యవ్రతులును ధర్మనిరతులునైన క్షత్రియ వీరులను దైవాంశసంభూతులని పూజింతురు. అవతార పురుషులలో చేర్చబడిన ఏకైక బ్రాహ్మణునికి భారతీయ హృదయ

♦ శ్లో॥ శృతివిప్రతిపన్నా తే యదా స్థాస్యతినిశ్చలా।
సమాధావచలాబుద్ధి స్తదాయోగమవాప్స్యసి॥ భగవద్గీత, అ. ౨-౫౩

సీమ లందున్నతస్థానములేదు. అందువలన భగవంతుని అవతారముయొక్క ప్రయోజనము, నీతిధర్మానుష్ఠానములచేత భిన్న జాతులలో సోదరభావమును కలిగించి ఏకముచేయుటయేగాని కేవలము బాహుబలపరాక్రమము జూపి ఇతరులను నిర్జించుట కాదనుభావము భారతీయులయాదు నాటుకొని యున్నదను సంగతి దీనివలన తెలియుచున్నది శ్రీరామచంద్రుని జీవితమె యిందుకుసాక్షి. అస్పృశ్యులైన గుహాని మానవులుగా పరిగణింపబడని వానరజాతులను ఆదరించి ఉద్ధరించుటవలననే ఆయన పరమ దయాళుత్వము వెల్లడి యగుచున్నది. శ్రీమహా విష్ణువుయొక్క అవతారమైన బుద్ధునియందుకూడా రామకృష్ణుల యందు వలెనే నీతిధర్మపుటలు ప్రబలముగా కనబడుచున్నవి.

నిజమునకు బ్రాహ్మణులకును క్షత్రియులకును ఆశయము లందు భేదమున్నది కాని జాతి యందెట్టి భేదమును లేదు. వసిష్ఠ విశ్వామిత్రుల వైరముకూడా మనఃకల్పితమైనదేగాని జాతికి సంబంధించినదికాదు. ఈ వైరములందు బ్రాహ్మణు లందఱు నొకేపక్షము నవలంబించినవారును కారు. క్షత్రియులు సర్వే ఇరుపక్షములకును చెందియుండిరి

మాతంగకన్యకల రూపమున బ్రాహ్మణవిద్యలు విశ్వామిత్రునిచే నవమానింపబడగా క్షత్రియరాజైన హరిశ్చంద్రుడు వానిని రక్షింప బ్రయత్నించెను. అందుకొఱకు తనసర్వస్వమును గోల్పోయెను. ఘోరాచారమునుండి క్షత్రియయువకులను రక్షించుటకొఱకు శ్రీకృష్ణుడు పాండవుల సహాయమున జరాసంధుని వధించెను. జరాసంధుడు ప్రతిపక్షమునకు చెందిన క్షత్రియుడు. అనేక రాజకుమారులను చెఱపట్టెను. కృష్ణుడును పాండ

వులును అతనిపురికి బ్రాహ్మణ వేషములలో పోవలసి వచ్చెనని చెప్పుటవలనను క్షత్రియ మండలిలో అప్పటికెంత వైరము ప్రబలియుండెనో తెలియగలదు. ఆ కాలమునాటి ఇతరగాథలు నీసంగతిని తెల్పుచున్నవి. పూర్వాచారములకు వ్యతిరేకముగా శ్రీకృష్ణుడు ప్రారంభించిన మతమునకు వీనితో కొంత సంబంధ మున్నదనుటకు సందేహము లేదు.

శ్రీకృష్ణుని మతధర్మములు ఆర్యావర్తమునందలి జన సంఘమును రెండు చీలికలుగ చేసినవి చెను. రారాజైన యుధిష్ఠిరుడు కృష్ణుని పక్షమువాడు. అతడు రాజమండలిని రాజసూయయాగమున కాహ్వానించి అక్కడచేరిన బ్రాహ్మణ క్షత్రియ మండలిలో కృష్ణున కగ్రస్థాన మిచ్చుటనుగూర్చి శిశుపాలుడు కోపించి శ్రీకృష్ణుని బహిరంగముగనే అవమానించెను. అంతట శ్రీకృష్ణు డతనిని వధించెను. అందువలన ఆనాటి ఆర్యజనసంఘమునందు ప్రబలిన వైరముల ఫలితమే కురుక్షేత్ర యుద్ధము. శ్రీకృష్ణునకు వ్యతిరేక పక్షమువారి సేనలకు బ్రాహ్మణ మహారథులైన ద్రోణుడును ఆయనవారైన కృపా శ్వత్థామలును సేనానాయకులైరి. ద్రోణుడు పరశురాముని శిష్యుడు. కౌరవపక్షములో ప్రముఖుడైన కర్ణుడుకూడా పరశు రాముని గురువుగా సేవించియుండెను.

రామాయణ కాలమునకును మహాభారతకాలమునకును యుగభేదమున్నది. రెంటిలోను పరశురాముడు కనబడు చున్నాడు. అందువలన పరశురాముడు క్షత్రియకులమును ధ్వంసముచేయుటకు ప్రయత్నించిన గాథ కేవలము వ్యక్తి గతమైన కథగాక క్షత్రియులకు వ్యతిరేకముగా బయలుదేరిన

బ్రాహ్మణోద్యమమునకు సంబంధించిన దేయని యూహింప వచ్చును. ఈతగవులందు తుదకు విజయులైన రామకృష్ణుల నీతి ధర్మములే ఇందుకు నిదర్శనము.

ఆర్యసమాజమునందు పూర్వాచారములకును నవీనాచారములకును జరిగిన సంఘర్షణలకు సంబంధించిన గాథలెన్నో ఈ రెండు మహాకావ్యములందును గనబడుచున్నవి. రామాయణకాలమున నీనూతనసంప్రదాయములకునాయకుడు శ్రీరామచంద్రుడే. శ్రీరాముడు పూర్వసంప్రదాయములకు బుట్టినిల్లుగానుండు వసిష్ఠుడు కులగురువుగానున్న రాజవంశమున జన్మించెను కాని త్వరలోనే వశిష్ఠునకు విరోధియైన విశ్వామిత్రుని వశములోనికి వచ్చెను. విశ్వామిత్రుడు బ్రాహ్మణపక్షమునకు వ్యతిరేకుడు శ్రీరాముని యడవులకు పంపుటకిది కొంతకారణమై యుండి తీరవలయును. కైకేయి వరము కథ అంతగా నమ్ముటకు వీలు లేకున్నది. అది అటు తరువాత కల్పింపబడినదై యుండును. జనకమహారాజు క్షాత్రధర్మముమూర్తీభవించిన రాజర్షియని ప్రతీతి. రామాయణకథ చుట్టును తరువాత చేరిన కల్పనలును ప్రక్షిప్తములును విడదీసి చూచినచో శ్రీరాముడు జనకునే తన ఆదర్శముగా గైకొని చరించినట్లు కనబడగలదు. సీత స్వయంవర కథ ఆకాలమునాటి క్షత్రియ మండలికి చేయబడిన పరీక్షవంటిదిగా తోచుచున్నది.

సీత సామాన్యకన్యక కాదు. నాగేటిచాలున నుద్భవించిన భూపుత్రి. శివధనువును విరువగల యోధునకే ఈ భూపుత్రి నిచ్చెదనని జనకుడు ప్రకటించెను. జనకుని చిత్తవృత్తుల కిది తార్కాణముగానున్నది. అతడు అంతరంగమున బ్రాహ్మ

విద్యోపాసకుడు; బహిరంగముగ భూపతి. ఆర్యులు మొదట వనములలో ఆశ్రమములందు వైదికారాధనలను చేసికొనుట మూలముగా బ్రహ్మవిద్య నుపాసించు చుండిరి. వారికి పశుపాలనమే ప్రధానవృత్తిగా నుండెను. తరువాత క్షత్రియుల బాహుబలమున పట్టణములు నగరములు నిర్మింపబడగా పెద్దజనసమూహము లొక్కచోట నివసించుట వలన ప్రశాంత పరిస్థితులు పోయినవి. బ్రహ్మవిద్యోపాసనము నందును జీవనము నందును కూడా మార్పులు కలిగెను.

జనకుడు మిథిలను పరిపాలించు చుండెను. అందువలన ఆర్యావర్తము యొక్క ఎల్లలు తూర్పున వీలైనంత దూరమునకు వ్యాపించెను. దక్షిణమున వింధ్యాచల మింకను దుర్గమమై యుండెను. దక్షిణ దేశమున ద్రవిడసభ్యత వ్యాపించి యుండెను. దాని అధిపతి రావణుడు. ఇంద్రుని వైదిక దైవములను ఓడించిన ద్రవిడుల దైవమైన శివుని ఆధిపత్యము సుస్థిరముగ నుండెను. ఇందువలననే శివునిధనువును విరిచి ద్రవిడసభ్యతను జయించి బ్రహ్మవిద్య నక్కడ స్థాపింపగల మహావీరుడే ఆర్యజన సంఘమున కష్టము కావలసియుండెను.

శ్రీరాముడు విశ్వామిత్రునితో పోయి చేసిన మూడు గొప్ప కార్యములు, అడ్డువచ్చిన రాక్షసులను వధించుట, శిల వలె నిరుపయోగమైన భూమిని సజీవము జేయుట (అహల్యా గాథ) పరశురాముని ఆధిపత్యమున క్షత్రియులకు వ్యతిరేకముగా బయలుదేరిన ఉద్యమమును అణచుట

రామాయణము నందును మహాభారతము నందును కూడ నాయకుల వివాహమున స్వయంవరము ప్రకటింపబడి.

అందులో నొకగొప్ప పరీక్ష నియమింపబడినది. రామాయణ మున శివధనువును విఱుచుట నియమింపబడగా మహాభారతమున మత్స్యయంత్రమును భేదించుట నియమింపబడినది. మహాభార తములోని మత్స్యయంత్రము ఆకాశమునందు నెలకొల్పబడినది. అది సూర్యబింబమువలెనుండి ఒక చక్రమునం దమర్చబడి యుండెను. అది గిరగిర తిరుగుచుండును. దాని ప్రతిబింబమును నేలమీదనున్న ఒక పాత్రలోని నీటియందుచూచి దానిని కొట్ట వలెను. దీనికి మనస్సు నేకాగ్రముచేసి లక్ష్యము చూచుట అవ సరము కదా! ఇది భౌతికమైన పరీక్ష కాదనియు ఆధ్యాత్మిక మైన పరీక్షయనియు చెప్పక చెప్పుచున్నది

సదా తిరుగుచుండు సంసార (సృష్టి) చక్రము నం దమర్చబడియున్న కేంద్రమైనసత్యము మనలోనే చాలాలోతున ప్రతిబింబించు చుండును. ఏకాగ్రచిత్తమున యోగమువలన దానిని లక్ష్యించు కొనవచ్చునని దీని భావము. ; ఇది భగవ ద్గీతలో బోధింపబడిన యోగముయొక్క ప్రత్యక్ష రూపకల్పన మని చెప్పవచ్చును. లక్ష్యమును భేదించుటయను ఉపమానము ఉపనిషత్తులయందే చెప్పబడియున్నది.

"ప్రణవో ధనుః శరో హ్యాత్మా బ్రహ్మ తల్లక్ష్యముచ్యతే॥

విల్లు ఓంకారము; ఆత్మయే బాణము; బ్రహ్మమే లక్ష్యము; అని దీని భావము.

ఈ పరీక్షలో నగ్నికృష్ణయను పేరుగల ద్రౌపదిని అర్జును డొక్కడే గెలుపొందెను. అయితే ఆమె యైదుగురన్నదమ్ము లకును భార్యయైనది. బాహుభర్తృకత హిమాలయముల కావల

నుండిన యాచార మనియు పాండవు లక్కడనుండి వచ్చిన విజాతీయులనియు చెప్పి సమర్థింపజూచుట హాస్యాస్పదము. ఇది ఐదుగురన్నదమ్ములను పొల్గొనిన మానసిక సంబాధమైన బహుభర్తృకత్వము గాని భౌతికమైనది కాదు. ఈకృష్ణ నామక ద్రౌపది శ్రీకృష్ణుని యుపదేశముల చేతనరూపము. ఇది విష్ణుపరమైన సూర్యోపాసనమునకు సంబంధించినది. సూర్యు నుపాసింపగనే ద్రౌపదియొక్క భోజనపాత్ర అక్షయ మగుచుండుననియు ఆమె అతిధి అభ్యాగతులను సంతృప్తి పరుపగలుగుచుండెననియు మహాభారతమునయున్న గాథయొక్క అర్థము అధ్యాత్మికమైన భోజనమునకు సంబంధించినదే.

క్షత్రియ నాయకత్వమున బయలుదేరిన వైదికసంస్కారణోద్యమమునకు ముఖ్యకేంద్రములలో పాంచాలదేశ మొకటి కాబోలును. పాంచాలములో బ్రాహ్మణకుమారుడైన శ్వేతకేతువు గూఢవిద్యనేర్చుకొనుటకు ప్రవాహణ జాబాలియను క్షత్రియరాజుదగ్గరకు వెళ్ళెను. ఖగోళభూగోళములందలి సృష్టిక్రమమును చరాచర జీవసృష్టియును మానవజీవితమును కూడ ఒక శాశ్వతమైన యజ్ఞమనియు ఈ యజ్ఞమునకు కావలసిన హోమాగ్ని యనేక రూపములం దుద్భవించుచుండుననియు ఈరాజు బోధించెను. తనకు రాజగౌరవము నిచ్చి సమానముగ జూడ లేదను కారణమున బ్రాహ్మణకులుడైన ద్రోణాచార్యులు పాంచాలరాజుపైన నొకపగయుండెనని అందరకును తెలిసిన విషయమే ఈగాథవలన కూడా బ్రాహ్మణులు లౌకికవైదికములందు సమానగౌరవము నాశించినసంగతి వెల్లడి యగుచున్నది. మధురానగరమునకు చాల దగ్గరగ నున్న పాంచాల

రాజ్యమునందుండియె శ్రీకృష్ణుని కొత్తమతమును పాండవులు స్వీకరించిరని యూహింపవచ్చును. ద్రుపదునితో తగవు ప్రారంభించిన ద్రోణాచార్యుడే కౌరవ పక్షముయొక్క మొదటి సేనానాయకుడై యుండుటయు గమనింపదగిన విషయమే.

రావణుడు సీతనుపరిభవించినట్లు కౌరవసోదరులుకృష్ణను పరిభవించిరి. రాముడు సీతను రక్షించినట్లే కృష్ణుడు ద్రౌపదికి అక్షయవలువల నిచ్చి రక్షించెను. రావణుడుకూడా సీతను బలాత్కరింపసాహసింపలేదు. సత్యము కొంతకాలము దుఃస్థితి యందు పడియున్నను రక్షితమైనది. సీతనురక్షించిన రామాయణనాయకుడును ద్రౌపదిని రక్షించిన మహాభారత నాయకుడును తరువాత వైష్ణవమతమునందత్యున్నతస్థానము వహించుట కేవలము యాదృచ్ఛికమైన సంగతికాదు. ఈ రెండు కావ్యములును ఒక మహదాదర్శమును నిలువబెట్టుటకు జరిగిన యుద్ధములనే సూచించుచున్నవి.

క్షత్రియ రాజవంశమునకు జెందిన శ్రీరామచంద్రుడు చండాలుడైన గుహుని తనస్నేహితునిగా పరిగణించి అతనిని కౌగలించికొని ఆదరించినందు వలనను, కోతి, ఎలుగుబంటి, ధ్వజములు గల ఆటవికులనుకూడ ఆదరించినందువలనను సర్వ మానవుల యందును ఆయనకుగల దయాళుత్వము వెల్లడియగుచున్నది. ఇట్టివాడు, తరువాత, శూద్రుడైన శంబుకుడు తపస్సు చేయుచుండెనను కారణమున నతనిని వధించెనని వ్రాయబడిన ఉపాఖ్యానము ఉదారభావములు గిట్టనివారివలన చేర్చబడిన ప్రక్షిప్త భాగమని ఊహింపవచ్చును.

తమ ఆత్మగౌరవము నిలువబెట్టుకొనుటకు బ్రాహ్మణులు పడినపాట్లును తమగౌరవము పెంపొందించుకొనుటకు క్షత్రియులు చేసిన ప్రయత్నములును బాగుగా గ్రహించిన గాని ఆర్యుల పురాణేతిహాసములను సరిగా అర్థముచేసికొనలేము.

జనసంఘము నేకముచేయుటకు ప్రయత్నింపవలసిరాగా ఆర్యులకు అనార్యులమతమును కూడాగ్రహింపవలసిన యావశ్యకత కలిగెను. శివారాధకులకును, వైదికదేవతారాధకులకును మొదట వైరములును యుద్ధములును కలిగెను. ఒకమారు వీరును ఒకమారువారును జయించుచుండిరి. ఒకమారుశ్రీకృష్ణుని శిష్యుడైన అర్జునుడుకూడా కిరాతకుల దైవమగు శివునికి ఓడిపోయెను. దక్షుడు చేయుచున్న మహాయజ్ఞమునకతడుశివుని ఆహ్వానింపక పోగా అనార్యులాయజ్ఞమును ధ్వంసము జేసిరి. ఎట్టకేలకు శివుడు వైదిక దైవమగు రుద్రుడేయని యంగీకరించి ఈ వివాదమునంత మొందింప బ్రయత్నించిరి. ఐనను మహాభారతమునందు రుద్రునికిని విష్ణువునకును యుద్ధము జరిగినట్లును అందు రుద్రుడోడిపోయి విష్ణువుయొక్క అధిక్యతనంగీకరించినట్లును. ఒక కథ కనబడుచున్నది. శ్రీ కృష్ణారాధనమునందు బ్రహ్మకూడా శ్రీ కృష్ణుని త్రుణీకరింప బ్రయత్నించినట్లును తుదకు ఆర్యుల పూర్వవంశ దేవతయైన బ్రహ్మ ఆయనను జన సామాన్యముయొక్క దైవముగ నంగీకరించినట్లును కలదు.

జనకుడు రాజ్యముచేసిన దేశమునందే ఇరువురు క్షత్రియు లుద్భవించి బౌద్ధజైనములను రెండు క్రొత్తమతములను స్థాపించిరి. అప్పుడు కలగలవుగ నుండిన మతధర్మము

లందును ఆచారము లందును వేదాంత సిద్ధాంతము లందును గమ్యస్థానము తెలియక తడవుకొనుచున్న జనసామాన్యమునకు వీరు మార్గమును జూపిరి. ప్రజాశ్రేయమునకు తోడ్పడని మత ధర్మములును కర్మములును వ్యర్థములనియు మానవులలో హెచ్చు తగ్గులుస్థిరములు కావనియు నీతిమతధర్మములను ఆచారములను పాటించుటవలనను ఉల్లంఘించుటవలనను గాక సత్యమును గ్రహించుటవలననే ముక్తి కలుగునని యీక్షత్రియసన్యాసులు బోధించిరి.

బౌద్ధమతముయొక్క ప్రభావము తగ్గులోపల ఆర్యమత ధర్మముల నంతవరకు రక్షించిన గోడలవంటి మర్యాదలు సడలి పోయి శిథిలములైనవి. బౌద్ధమతము అంతరించు నప్పటికి దేశములోని అనాది సిద్ధములైన భేదములు తలలెత్తినవి. ఈ కల్లోలములో బ్రాహ్మణులు మాత్రమే తమ ఆచార ధర్మములను కాపాడుకొని నిలువ గలిగిరి. క్షత్రియులు సామాన్య జనములో కలసిపోవసాగిరి. అందువలననే తరువాత దేశము నేలిన రాజులు చాలమంది క్షత్రియ కులమునకు చెందని వారైరి. ఇదిగాక శాక్యులు, హూణులు, నను విజాతీయులు దేశములోనికివచ్చి జనులలోలీనమైరి. ఈ సాంఘికమత విప్లవములలో ఆర్యుల ప్రత్యేకత లీనమై భారతీయ జాతీయత యొకటి బయలుదేరినది. ఈ దేశమును పాలించినట్లు ప్రతీతి గల భరతుడను చక్రవర్తి పేరిట దీనిని భారతవర్షమని పిలువసాగిరి.

నీతిమత ధర్మములను ఆచారవ్యవహారములను క్రోడీక రించి సూత్రీకరించుటయె ప్రధాన కార్యమయ్యెను. ఇదిచేసిన

బుద్ధశాలియైన ఋషిని వ్యాసుడందురు. అతడొక్కడో అనేకులో తెలియదు. వ్యాసుడనునది ఒకపేరు కాదనియు తెలియు చున్నది. ముందుగా వేదములు క్రోడీకరింప బడినవి. ధర్మము లు సూత్రీకరింపబడినవి. ఇతిహాసములన్నియు ప్రోగుచేయబడినవి. ఇది చాలకాలము పట్టెను. ఇట్టు చిత్రింపబడిన ఆర్యనాగరకత యొక్క రూపమే మహాభారతము. అనేక కథలు గాథలు ఇతిహాసములు నీతి ధర్మములు చేర్చుటలో వానికి కథా సందర్భములు కల్పించుట యవసర మయ్యెను. ఇట్లు మహా భారతము నేటి ఆధునిక చరిత్రలవంటి చరిత్రకాకపోయినను ఆ కావ్యము రచింపబడు నాటికి ఆర్యుల మనోవీథియందు స్థిరరూపము దాల్చియుండిన చరిత్రేతిహాసముల క్రోడీకరణమే యిది. ఈ ఇతిహాసమునందు కనబడు రూపరేఖలలోని స్ఫుటా స్ఫుటములు పరస్పర భేదములు రచయితల జ్ఞాపకశక్తిని బట్టియు కాలగతి వలన మారిన ఆదర్శములను బట్టియు ఏర్పడినవై యున్నది. మహాభారత నిర్మాతయైన వ్యాసుడు అప్పటికి స్మృతి పథమున నిలిచియున్న వివిధ విషయములకు గల పరస్పర సంబంధములను గూర్చి విమర్శించుటయె గాక పరస్పర భేదములు గల విషయములను సిద్ధాంతములను పరిశీలించి వేదములందలి వేదాంతచర్చలతో సమన్వయము చేయుటకు గూడ ప్రయత్నించెను.

ఈమహాభారతేతిహాసరచనాకాలమునాటివిశేషమేమనగా బ్రాహ్మణుల పవిత్రతను బ్రాహ్మణ విజ్ఞానము యొక్క పవి త్రతను పలుమరు నొక్కి వక్కాణించుట. దీనికికారణము ప్రజలలో అవిశ్వాసము ప్రబలియుండుటయె యని ఊహింప

వచ్చును. ఆర్యసభ్యతలో బ్రాహ్మణులును క్షత్రియులును ఆధిపత్యమునకై తగవులాడి ఒక్కొక రొక్కొక మారు ఆధిపత్యము వహించినప్పుడుకూడ ఆర్యనీతిమతధర్మము యొక్క ప్రధాన సూత్రములకు మాత్రము భంగము వాటిల్లలేదు. కాని బౌద్ధయుగమునందు భారతదేశములోని ఆర్యులును అనార్యులును, విజాతీయులును కూడా కలిసిపోవుటవలన ఆర్యసభ్యత యొక్క పరిశుద్ధతను నిలువబెట్టుట యవసరమయ్యెను. జాతుల కలయిక, వివిధ సిద్ధాంతముల కలయిక, ప్రబలమగుట ప్రారంభమయ్యెను. అందుచేత ఆర్యులీ సాంకర్యము నరికట్టుటకు సరిహద్దు గోడలవంటి నిషేధములను కల్పించసాగిరి. ఈ అడ్డంకులు దాటివచ్చి చొరబడి తప్పసి సరియైన క్రొత్త ఆచారధర్మములు మాత్రము నిలిచిపోయినవి.

ఇంత మాత్రమున నిట్లువచ్చి కలిసిన అనార్యసంప్రదాయములు పనికిమాలిన వనుకొనరాదు. ముఖ్యముగా పురాతన ద్రావిడ నీతి మత ధర్మములలో కొన్ని ఉత్కృష్టమైనవే యున్నవి ద్రావిడులు ఆర్యులవలె జిజ్ఞాసువులుగా కావచ్చును. గాని వారు తెలివితేటలందు నిపుణులు. ఆర్యద్రావిడ సంప్రదాయముల మేలుకలయికవలన నొక హైందవ సభ్యత యేర్పడెను. ఈ రెండు సంప్రదాయములు చక్కగా సమ్మేళనమైనంతవఱకును చక్కగనే నడిచినది గాని అట్లు కుదరని పట్ల మాత్రము పరస్పరవిరుద్ధములైన దురాచారములు మూఢవిశ్వాసములు ప్రబలినవి.

కేవలము ద్రావిడ సంప్రదాయములే గాక ఆదిమవాసులైన ఇతర అనార్యుల సంప్రదాయములు కూడ ఆర్య

సంప్రదాయమున బ్రవేశించినవి. దీని ఫలితమే మననీతి మత ధర్మములలోని వైపరీత్యములు.

అనార్య దేవతలు, ఆర్యదేవతాగణమున చేర్చుకొనబడగా ఆర్యులారాధించు పరతత్వము త్రిమూర్త్యాత్మకమైనది. పూర్వాచార సంప్రదాయములకు సజ్జగా బ్రహ్మ మేర్పడెను. వైదిక దైవమైన సూర్యుడు శృతిధర్మములలో నుండి లోకములోనికి వెలువడి భాగవతుల దైవమైన విష్ణువయ్యెను. ఆర్య సభ్యత లోనికి ప్రవేశించిన అనార్యుల దైవమైన శివుడు మూడవ మూర్తియైన మహేశ్వరుడయ్యెను.

శివుడు ఆర్యదైవముగా పరిణమించినను ఆయన ఆరాధనమున ఆర్య అనార్య సంప్రదాయములు వేరువేరుగా నిలిచి పోయినవి. ఆర్యసంప్రదాయమున నతడు కోరికలను జయించి ప్రపంచ బంధములతోపాటు వస్త్రములను కూడ వర్జించి నిర్వాణానందమున మునిగిన మహాయోగి. అనార్య సంప్రదాయమున నతడు రక్తసిక్తమైన పచ్చి యేనుగు చర్మమును ధరించి భంగుమత్తున వ్రాలిన మహారుద్రమూర్తి. మొదటి సంప్రదాయమున నీతడు బుద్ధుని ప్రతిరూపము. అందువలన అనేక బౌద్ధమతములను వశపఱచుకొన గలిగెను. రెండవ సంప్రదాయమున నతడు భూత ప్రేత పిశాచ గణములకు అధినాథుడు. అతనిస్థావరము శ్మశానము. అందువలన లింగమును సర్పములను వృక్షములను ఇతర చిహ్నములను పూజించువారికి దైవమైనాడు. మొదటి సంప్రదాయమున నతనిని కేవలము ధ్యాననిష్ఠద్వారమున నారాధింతురు. రెండవ సంప్రదాయ

మన వీరావేశముతో తమ శరీరములను హింసించుకొను క్రూరకర్మలతో నారాధింతురు.

ఇట్లే వైష్ణవమతమునందును అనార్యుల దైవముగా నంగీకరింపబడిన శ్రీకృష్ణుడు అర్జునసారథియు సచివుడును గురుడును దైవమునైన ద్వారకావాసుడైన ప్రభువుకాడు. ఉపనిషత్సారమైన భగవద్గీతతో పాటు గోపాలకుల కథలు అల్లిబిల్లిగానల్లుకొనినవి.

ఎన్నికష్టములు పడినను ఆర్యమత ధర్మములు అనార్య జాతులయొక్క వివిధాచారముల నెల్ల తమలో లీనముచేసికొనలేకపోయెను. పరస్పరవిరుద్ధములును అనాగరకములు నైన సంప్రదాయములను కూడా పాలించి వారి వారి యధికారములను బట్టి వారి వారి ఆచార ధర్మముల ద్వారముననే ముక్తిని బడయువచ్చునను సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదించిరి. అందువలన సనాతన ధర్మము కేవలము పై పెత్తనము వహించి ఏవో కొన్ని ఆచార వ్యవహారములను మాత్రము ప్రధానములని నిర్ణయించి వానిని ఆచరింప జేయుటతో తృప్తిజెందు స్థితికి వచ్చినది.

బలహీనమైనబుద్ధికి ఆచారమే పరమధర్మమైనది. అందువలన భారతదేశమున ఆచారము యొక్క కట్టుబాటులు గట్టిగాబిగిసి కదలుటకు వీలులేకుండ చేసినవి. దీనివలన ప్రజానీకమును విడదీయు కులాచారములే ప్రధానములుగా నెంచ బడుచున్నవిగాని సృష్టియొక్క ఏకత్వమునకు తోడ్పడు అంతశ్శుద్ధి ప్రధానముగా నెంచ బడుటలేదు.

బౌద్ధమతము క్షీణించుచున్న కాలమున బ్రాహ్మణులు నిర్వీర్యులై పడియున్నందువలన మతాచారములు అల్లకల్లోలముగ బెరిగెను. బౌద్ధుల మహాయానమునందు ఆదికాలము నాటి పరిశుద్ధధర్మములు సడలిపోయి మహాయానము తెచ్చి పెట్టిన కర్మకాండ వలనను తాంత్రికకర్మల వలనను అనేకములైన సాంకర్యములు మతములో ప్రవేశించెను. అనేక సంకర మతములు వింతలైనదురాచారములు మూఢవిశ్వాసములును చెలరేగెను. బౌద్ధధర్మములు ఉత్కృష్టమైన తత్వజిజ్ఞాసను దయాళుత్వమును గోల్పోయెను.

ఈ స్థితిలో బ్రాహ్మణులలో మరల చైతన్యముకలిగి ఈ కల్లోలమునుండి పరస్పర విరుద్ధములైన నీతి మతాచారముల నుండి ఒక విధమైన అధ్యాత్మ వాదమును ఏకవాక్యతను బయుటకు తీయుటకువారు ప్రయత్నించిరి. భిన్నజాతియు విరుద్ధ జీవనవిధానముల పంకిలమునుండి తమ ఆదర్శములను రక్షించు కొనుటకు బ్రాహ్మణులు కఠిననియమములను నిర్మించిరి. దీని ఫలితముగా వారి ఆదర్శములు జడములై కాలగతి వలన వచ్చిన మార్పులకు అనుగుణములు కాకపోయెను. అందువలన దేశములో ప్రబలిన వివిధజాతుల వారికి సరియైన మార్గ మొకటి లేక 'ఎవరికి వారే యమునాతీరే' అను నట్లు యథేచ్ఛముగా అభివృద్ధి చెందసాగిరి. అందు వలన లెక్కలేనన్ని నీతిమత ధర్మములు ఆచారవ్యవహారములు ప్రబలినవి. అందులో కొన్ని పూర్వకాలమునాటి ఆచారముల విరూపములు. కొన్ని వాని యంతట నవిగా వచ్చినవి.

భారత దేశము మొదటినుండియు పుణ్యభూమియై యిందలి ప్రజలందు గాఢమైన ఆస్తికత ప్రబలియున్నందున ఇంత కల్లోలములోనుండి మఱల నొక అఖండమైన పరతత్వ జిజ్ఞాస బయలుదేరినది. ఆర్యనుతారంభకాలమున విజృంభించిన క్షత్రియులు నేడు నిర్వీర్యులై పోగా ఈజిజ్ఞాస తక్కినకులములందు - అందు ముఖ్యముగా తక్కువకులములందు బయలుదేరినది. మధ్యయుగమునందు ఈజిజ్ఞాస నుద్బోధించిన ప్రథమ వేదాంతి రామానందుడు. ఆయన బ్రాహ్మణుడైయుండి ఒక మహమ్మదీయ సాలెవానిని చెప్పులుకుట్టువానిని తక్కువకులములవారి మంచి నీటినైన ముట్టుకొనగూడని ఇతరులైన తక్కువకులములవారిని తన శిష్యులుగా జేసికొనుటవలన రామానందుని బ్రాహ్మణునిగా నంగీకరించక వెలివేసిరి. అంతట నీమార్గముననే "కబీరు పంథ"యు సిక్కులమతమును బయలుదేరినవి.

ఈధర్మజిజ్ఞాస ఇప్పటివఱకును ప్రబలుచునే యున్నది. ఇటీవల బయలుదేరిన ఆర్యసమాజము బ్రహ్మసమాజము మొదలైన సంఘములు సనాతన మతధర్మమునందలి సత్యమును తెలిసికొనుటకు పుట్టినవే.

సత్యం జ్ఞాన మనంతం బ్రహ్మ
శాంతం శివం అద్వైతమ్.

అను ఉపనిషద్వాక్యములే భారతీయులకు తరణోపాయములై యున్నవి.

A Vision of India's History by Sri Rabindranath Tagore. Viswa Bharathi Vol. I. (1923) pp 1-21

మహాభారతేతిహాసము

మహాకావ్యమైన మహాభారతము భారతీయేతిహాసమే యని డాక్టర్ వింటర్నిట్జ్ (Dr. Winternitz) గారిట్లు వ్రాసి యున్నారు. "కౌరవుల యుద్ధచరిత్ర చుట్టును అపారమైన సాహిత్యము అల్లిబిల్లిగ అల్లుకొనినది. అనేక కథలు దానికి లంకెపెట్టబడినవి. ఈ కావ్యమునందు గొప్ప కవిత్వవాహిని యున్నది. ఇందులో బ్రాహ్మణ లేక వైదిక సాహిత్యము మెండుగా నున్నది. పూర్వ ఋషులకు సంబంధించిన అమానుషములైన చర్యలు మాహాత్మ్యములుగల అనేక కథలు గాథలు నున్నవి. యమనియమముల వలనను యజ్ఞ యాగాదికముల వలనను వారు మానవులపైననే గాక భగవంతుని పైనకూడా పలుకుబడిని సంపాదించిన యుదాహరణములు వివరింపబడినవి. బ్రాహ్మణుల వేదాంత తత్వమును నీతిమత ధర్మములను గూర్చిన అనేక ఉపాఖ్యానములు నీ మహాకావ్యమున జేర్పబడి యున్నవి.

ఈ మహాకావ్యము నందలి కొన్ని భాగములలో కొన్నిటికి వైదికవాఙ్మయముతో నొక విధమైన సంబంధ మున్నది. మరికొన్ని భాగములలో పురాణపద్ధతితో విష్ణువును గూర్చినట్టియు శివునిగూర్చినట్టియు కథలును గాథలును చెప్పబడినవి. ఇతర పురాణములందు వలెనే దీనిలోకూడా భూగోళ ఖగోళ ప్రపంచోత్పత్తి విశేషములు, పూర్వరాజవంశముల పట్టికలను కలవు. అందువలన మహాభారతము నందలి వైదిక

బ్రాహ్మణ భాగములను పురాణబ్రాహ్మణ భాగములను విడదీయ వలసియున్నది.

మహాభారతమునందు శివునిగూర్చిన గాథలకన్న విష్ణువునుగూర్చిన గాథలే హెచ్చుగానున్నవి. అందువలన నిది వైష్ణవ సంప్రదాయమునకు చెందిన మత గ్రంథముగా కనిపించుచున్నది

పైన చెప్పినట్లు వైదిక సాహిత్యమును పురాణసాహిత్యమును గానిభాగములు కూడా మహాభారతమున కనబడుచున్నవి. ఇవి బౌద్ధజైన ధర్మములకు సంబంధించినవి. సంసార దుఃఖములను గూర్చి వివరించి వైరాగ్యమును నీతిని బోధించుచు అహింసను దయను ఉపదేశించు ఉపాఖ్యానములెన్నో మహాభారతమున గానవచ్చుచున్నవి. మహాయజ్ఞముల ప్రాశస్త్యమును వివరించి వాని యాచరణము నుద్బోధించు బ్రాహ్మణ సంప్రదాయమున కివి కేవలము విరుద్ధములు. ఈభాగమునందు నీతికథలు, ఉపాఖ్యానములుఆఖ్యాయికలు, ఉపమలు, సూక్తులు ననేకములున్నవి. అందువలన మహాభారత మొక మహాకావ్యమే గాక ధర్మశాస్త్రమును నీతిశాస్త్రమును వేదాంత శాస్త్రమునై పంచమ వేదముగా పరిగణింపబడు చున్నది''*

* విశ్వభారతి 1వ సంపుటము పుట, 343,

ఆల్బెరూనీ – మహాభారతము

ఆల్బెరూనీ రష్యాదేశానికీ ఆసియాదేశానికీ మధ్యనున్న నేడు 'ఖైవా' అనివ్యవహరింపబడే "ఖ్వారిజీం" లేక "చోరాస్మియా" దేశపురాజుకు అంతరంగిక మంత్రిగా నుండేవాడు. ఆఫ్గను రాజైన ఘజనీమహమ్మదు ఆరాజ్యాన్ని జయించి ఆరాజ కుటుంబాన్నీ ఆల్బెరూనీ మొదలైనవారినీ రాజకీయఖైదీలుగా పట్టుకుని అప్పట్లో తాను దండయాత్రలు చేస్తూవున్న హిందూ దేశానికి ప్రవాస మంపాడు.

ఆల్బెరూనీక్రీస్తుశకం ౧౦౧౭ మొదలు ౧౦౩౦ వరకూ ౧౩ సంవత్సరాలు హిందూదేశములో పశ్చిమోత్తరభాగంలో బహుశాకాశ్మీరప్రాంతాలలో ఉన్నాడు. మహమ్మదుచనిపోయిన తరువాత ఆయన కుమారుడు ఆఫ్గనీస్థానానికి రాజైనప్పుడు ఆల్బెరూనీ చాలా గౌరవం పొందాడు. ఆల్బెరూనీ అరబ్బీ భాషలో మహావిద్వాంసుడు. జ్యోతిషశాస్త్రంలో అఖండుడు. హిందూ గ్రీకు జ్యోతిషసిద్ధాంతాలు ఆయనకు కరతలామలకాలు. ఆయనహిందూదేశంలో ప్రవాసం అనుభవిస్తూ వూరికే కూచోలేదు. ఈ దేశపు పండితులతో స్నేహంచేసి వారి ద్వారామన వేదశాస్త్రపురాణేతిహాసాలను వేదాంతమార్గాలను ఆచారవ్యవహారాలను బాగా తెలుసుకుని అనుమానాలు కలిగినప్పుడు మళ్లీ పరిశోధించి, తర్కించి, హిందూదేశ విజ్ఞానాన్నిగురించి అరబ్బీభాషలో ఒక ఉద్గ్రంథాన్నిరచించాడు. దానిని ఎడ్వర్డుసచావు అనే జర్మనువిద్వాంసుడు ఇంగ్లీషులోనికి అనువదించాడు. హిందూదేశ పూర్వచరిత్రరచన కుపయోగించే ప్రమాణగ్రంథాలలో ఇది ఒకటి.

మహాభారతాన్ని గురించి ఆల్బెరూనీ తన గ్రంథంలో వ్రాసిన సంగతులనుబట్టి చూడగా ఆయనతరువాత మహాభారతంలో కొన్ని మార్పులు జరిగినట్లు స్పష్టంగా కనబడుతున్నది.

ఆల్బెరూనీకూడా మహాభారతంలో ౧౮ పర్వాలున్నట్లు చెప్పి వాటిజాబితాను ఇచ్చాడు గాని అందులో ఆదిపర్వం పేరు లేదు. అయనయిచ్చిన జాబితాలో మొదటిపర్వము సభాపర్వమే! తరువాత అరణ్య విరాట ఉద్యోగ భీష్మ ద్రోణ కర్ణ శల్య పర్వాలదాకా ఇప్పటివరసలోనే వున్నవి. వాటితరువాత "గదాపర్వము"నే ఒక పర్వాన్ని పేర్కొన్నాడు. ఇది భీమదుర్యోధనులమధ్య జరిగిన గదాయుద్ధాన్ని వర్ణించే పర్వం. ఇప్పుడిది శల్యపర్వంలో ఒక ఆశ్వాసంగా వుంది. ఈమార్పు ఎప్పుడు జరిగిందో తెలియదు. దీనితరువాత ఇప్పటి సౌప్తికపర్వంవున్నది. దానితరువాత మళ్ళీ "జలప్రదానికపర్వం" అనే ఒక కొత్తపర్వం పేరు కనబడుతూవుంది. యుద్ధంలో హతులైనవారికి తర్పణాలు ఉదకదానాలు చెయ్యడాన్ని గురించిన పర్వం ఇది. ఇప్పుడీభాగం స్త్రీపర్వంలో ఒక ఆశ్వాసంగా వుంది. దీని తరువాత ఆయన జాబితాలో కూడా ఇప్పటిలాగనే స్త్రీపర్వమూ శాంతిపర్వమూ వున్నవి. కాని శాంతిపర్వం తరవాత ఆయన జాబితాలో ఆనుశాసనికపర్వం లేదు. అశ్వమేధ పర్వంవుంది. దాని తరవాత ఇప్పటిలాగ ఆశ్రమవాస పర్వమూ మౌసలపర్వమున్నూ కాక ఆల్బెరూనీ జాబితాలో అశ్వమేధపర్వం తరవాత మౌసలపర్వం దానితరవాత ఆశ్రమవాసపర్వము వున్నవి. తరువాత మహాప్రస్థానికపర్వము స్వర్గారోహణపర్వము ఆల్బెరూనీ జాబితాలో కూడా తేడాగా లేవు.

ఆల్బెరూనీ శాంతిపర్వములో ౨౮ వేల శ్లోకాలు వున్నవని, రాజధర్మ-దానధర్మ ఆపద్ధర్మ-మోక్షధర్మాలనే-నాలుగు ఆశ్వాసాలున్నవనిన్నీ కూడా వ్రాస్తున్నాడు. ఈఆశ్వాసాల పేర్లు సరిగ్గా పర్వానుక్రమణికలో వున్న ఆశ్వాసాలకు సరిపోతూవున్నవి. అందువల్ల ఇప్పటి అనుశాసనికపర్వం ఆల్బెరూనీ నాటిశాంతిపర్వంలో చేరివున్నదనడానికి వీలు లేదు. అప్పటి శాంతిపర్వంలో మెల్లిగా అనేకవిషయాలు చేర్చి ఈ మార్పులతో పెద్దదైనదాన్ని శాంతిఅనుశాసనికపర్వాలు అనిరెండుగా విడదీసినట్లు ఎంచుకోవాలి. గదాయుద్ధపర్వాన్నీ జలప్రదానిక పర్వాన్నీ పర్వాలలోనుంచి తగ్గించి ఆశ్వాసాలుగా మార్చి వుండాలి.

బ్రహ్మశ్రీ వేదం వేంకటాచలయ్యగారు చాలా కష్టపడి మహాభారతాన్ని పరిశోధించి ఈమార్పులను గురించి ఇంగ్లీషులో ఒక ఉద్గ్రంథం వ్రాశారు.

మహాభారతం ప్రారంభంలోను ప్రతిపర్వం చివరనూ పర్వానుక్రమణిక లనే విషయసూచిక లున్నవి. అయితే ఇప్పటి మహాభారతములో కొన్ని పర్వాలలో ఈ పర్వానుక్రమణికలకూ పర్వాలలో కనబడే విషయాలకూ సంబంధం లేకుండా ఉన్నది.

గ్రంథంలో కనబడే ఇలాంటి సందర్భాలను బట్టి వేంకటాచలయ్యగారు ఈ క్రింది నిర్ణయాలకు వచ్చారు

౧. వ్యాసులవారే రచించినట్లు కొన్నిపర్వాలలో వునాహాఃపబడియున్నా అంతమాత్రంచేత అదినిజమని చెప్పడానికి వీలు లేదు.

౨. వ్యాసుని కర్తృత్వం సంగతి ఉదాహరించని పర్వాలు మాత్రం వ్యాసకృతం కాదని నిశ్చయించవచ్చును.

౩. అరణ్య కర్ణ పర్వములు అనుశాసనికము మొదలు స్వర్గారోహణము వరకున్నూ దరిమిలాను చేర్చబడినవని ఎంచవచ్చును.

౪. అసలు గ్రంథం ఇప్పటి స్త్రీ పర్వంవరకూ గల పర్వాలలోవున్న విషయాలతో ముగిసినట్లు ఎంచుకోలేను.

౫. విరాటపర్వం చాలా భాగం సవరించబడినది.

౬. అరణ్య కర్ణ అనుశాసనికపర్వాలు దరిమిలా సృష్టించబడినవే.

౭. ప్రథమంలో గ్రంథము పర్వాలుగా గాక ఆశ్వాసాలుగానే విభజించబడియుండినది.

౮. మొదటనుంచీ ౧౮ పర్వాలుగానే వున్నదనడానికి వీలు లేదు.

౯. పర్వాలుగా విభజించినప్పుడు గ్రంథంచాలావరకు సవరించబడినది.

చివరి ఏడు పర్వాలలోనూ ఈ సవరణలకు దాఖలాలున్నవి.

౧౦ రెండవ ప్రకరణంలో ఇప్పుడు కనబడుతూవున్న అధ్యాయాల సంఖ్య శ్లోకాల సంఖ్య అందులో నుదాహరింపబడియున్న సంఖ్యతో సరిపోవడం లేదు. ఉత్తర హిందూస్థానంలోను దక్షిణాదిలోను ప్రచారంలో నున్న సంస్కృత భారతప్రతులను ౧౦ వ శతాబ్దంలో రచింపబడిన తెలుగు భారతప్రతిని పోల్చి చూస్తే ఈ తేడా కనబడుతుంది.

నాగ - లింగ ప్రతిమారాధనము

జీవజంతువు లన్నిటిలోను సూక్ష్మబుద్ధి గలట్టిది, అతి త్వరగాను సొంపుగాను జరిగిపోవునట్టిది సర్పము. తక్కిన జంతువుల కుండే కాలుచేతులు దానికి లేవు. దానికి నడకపద్ధతియే వేఱు. దానిశరీరము అతిలావణ్యమైనది; వన్నెచిన్నెలు గలట్టిది. కృష్ణసర్పముయొక్క యొయ్యారము అందరు చూచుచున్నదే. అది చిరజీవి. చాలాకాలము ఆహారమే లేకుండా జీవించగలదు. వాయుభక్షులంటే మనవారికి చాలా గౌరవం. సర్పం అలాంటి సంప్రదాయంలోనిది. అన్నిటికన్నను దానికిగల విశేషమైన లక్షణము తనవిషముచేత ఇతరజంతువులను అవలీలగా చంపగలశక్తి. అమానుషములైన ఇన్నిశక్తులు గల సర్పము మనుష్యులచేత పూజింపబడుటలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? ప్రపంచములో చాలా దేశాలలో సర్పము నొక దేవతగా ఆరాధిస్తున్నారు ముఖ్యముగా జుడెయా, ఫొనీషియా, మెసపొటేమియా, గ్రీసు, ఇటలీ, స్కాండినేవియా, బ్రిటీషుద్వీపులు, ఆఫ్రికా, అమెరికా, పారశీక, కాశ్మీర, దేశాలన్నిటిలోనూ సర్పము నారాధించిన చిహ్నములు నేటికిని కనబడుచున్నవి.

భారతదేశమునకు ఆర్యులు వచ్చునాటికే దేశమంతటను నాగులను ఆరాధించే నాగరికప్రజ లుండినట్లు చరిత్రాధారము లున్నవి. ఆర్యుల సంపర్కమువలన నీదేశములోని పూర్వపు ప్రజల సాంఘిక మతాచారవ్యవహారములలో చిత్రచిత్రములైన మార్పులు కలిగిన నిదర్శనములు కనబడుచున్నవి. ఉత్తర హిందూస్థానములోను, దానికితూర్పున ఉన్నబర్మా అ

బర్మా దేశములోను, దానికి తూర్పునగల సయామనే శ్యామ దేశములోను, కాంబోడియా అనే కాంభోజ దేశములోను దక్షిణ హిందూ దేశములోను, సింహళ ద్వీపములోను కూడా ఈ నిదర్శనములు కనబడు చున్నవి. బౌద్ధమతము స్థాపించబడు నాటికి సింహళద్వీపములో నాగులను పూజించే జాతి ఒకటి ఉండేదని బౌద్ధగ్రంథమైన "మహావంశము" తెల్పుచున్నది.

బౌద్ధమతమునకును, జైనమతమునకును సంబంధించిన గాథలలో నాగపూజకు సంబంధించిన కథలున్నవి. ఈ మత ములవారు చెక్కించిన శిల్పములలో నాగములు కనబడు చున్నవి. మన గుంటూరుజిల్లాలో బౌద్ధమతానికి పట్టుగొమ్మగా నుండిన అమరావతిలో బుద్ధప్రతిమలతోపాటు నాగప్రతిమలు కూడా ఉన్నవి. చెన్నపట్నానికి ౪౦ మైళ్ల దూరములో నున్న మహా బలిపురములోకూడా బౌద్ధచిహ్నములతో పాటు నాగప్రతిమ లున్నవి.

క్రీస్తుకు మూడు వేల సంవత్సరములకు పూర్వము సింధు నదీతీరమున వర్ధిల్లిన నాగరిక చిహ్నములు త్రవ్వి యెత్తబడిన మొహెంజోదరో, హరప్పలలో కూడా సర్పారాధనకు సంబంధించిన చిహ్నములు కనబడుచున్నవి. హరప్పలో ఒక ముద్రికపైన రెండు నాగములు పెనవేసికొనియుండగా వాటికి పైగా ఒక వృక్షమున్నూ, ఈ వృక్షానికి రెండు ప్రక్కలను రెండు వైపులకు వెనుకకు తిరిగియున్న రెండు మేకలనుగల ప్రతిమయొకటి యున్నది.

---

* (Manual of the Administration of Madras Presidency. C .D. Maclean, Vol. I. p 72)
(Survivals of Harappa Culture - T. G. A. Aravamudan, p. 2.)

ఈ సర్పారాధన మనేది హిమాలయ పర్వతముల కావల నున్న 'టిబెట్టు'అనబడే త్రివిష్టపదేశము బర్మా అనే బ్రహ్మదేశము, సయాం అనే శ్యామదేశము మొదలైన మంగోలియా తురేనియా జాతుల ప్రజలు గల దేశాలకు సంబంధించిన దేగాని కొందరనుకొనునట్లు భరతఖండములోని ద్రావిడ జాతికి సంబంధించినది కాదు. అయినప్పటికీ సర్పారాధనము మన దక్షిణాపథమునందలి ప్రజాజీవనంలో బాగా అల్లుకొనియున్నది. నాగులచవితి, సుబ్బారాయుడిషష్టి మొదలైన దినములలో నాగుల నిప్పటికీ ఆరాధిస్తున్నారు. సుబ్రహ్మణ్యం మొదలైన పుణ్యక్షేత్రములలో సర్పమునే దైవముగా ఆరాధిస్తున్నారు అన్ని కులాలలోను స్త్రీ పురుషులకు నాగుల పేర్లు పెట్టివ్యవహరిస్తున్నారు. నాగయ్య, నాగమ్మ, సుబ్బమ్మ, సుబ్బయ్య మొదలైన పేర్లు సర్వసామాన్యములైనవి.

ఈ దేశములోని చిత్రమేమనగా ఆర్యుల వైదిక ధర్మము తక్కిన ధర్మాలను తనలో లీనము చేసికొని దేశములోని ఆచారవ్యవహారములలో ఏవి సనాతనములో, ఏవి అధునాతనములో తెలిసికోవడానికి వీలు లేనంతటి మార్పులు కలిగించినది. భారతదేశములో ఎన్నివిధములైన మతాచార వ్యవహారములు కనబడుతున్నను, ఎన్ని సంప్రదాయములు కనబడుతున్నను భగవంతుని యెన్ని పేళ్లతో పేర్కొన్నను సృష్టిస్థితిలయకారకుడైన పరమేశ్వరు డొక్కడే యనే పరమార్థము మాత్రము అన్నిటిలోను కనబడుతున్నది. ఇది సనాతన ధర్మముయొక్క ప్రభావము.

పు రా ణ గా థ లు

సర్పజాతిని గురించిన పురాణగాథలవల్ల కొన్ని విశేషములు తెలియుచున్నవి. కశ్యపప్రజాపతి మరీచుని కుమారుడు; సూర్యుని మానసపుత్రుడు. ఇతడు పుత్రసంతానమును గోరి కళము (మద్యము)ను త్రాగగా దక్షుడితనిని శపించినాడు. ఇందుకు బ్రహ్మ కోపించి దక్షుని తన కొమారితలను కశ్యపుని కిమ్మని ఆజ్ఞాపించినాడు. కశ్యపుడు దక్షపుత్రికలైన అదితి, దితి, దనువు, పృథ, విశ్వ, వినత, కద్రువ మొదలైనవారిని పెండ్లాడి సృష్టిని పెంపొందించినాడు. దేవతలు, దానవులు, నరులు, మృగములు వృక్షములు కశ్యపుని సంతానమే యని భాగవతము చెప్పుతున్నది

కశ్యపప్రజాపతి భార్య కద్రువకు పుట్టిన వేయి సర్పములు పుట్టినవి. శేషుడు, వాసుకి, ఐరావతము, తక్షకుడు మొదలైనవారికి పుత్రులు. కద్రువ సవతియైన వినతను కద్రువ వంచించి ఆమెను దాసిగా చేయుగా వినతకొమారుడైన గరుత్మంతుడు అమృతము తెచ్చి ఆమె దాస్యవిముక్తి చేసినాడు. కద్రువ చేసిన అన్యాయమునకు శేషుడు అసహ్యపడి ఇల్లువెడలి పోయి బ్రహ్మనుగూర్చి తపస్సు చేయగా బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై 'నీవు భూభారమును వహింపు' మని శేషునికి చెప్పి యాశీర్వదించినాడని భారతము చెప్పుచున్నది.

శేషుడు స్వర్గములో మహావిష్ణువు ద్వారమును కాచుచుండేవాడు. వాయువుతో పోరాడి ఓడినాడు. శేషుడు మేరుపర్వతము యొక్క కుమారుడైన వెంకటాద్రిని చుట్టుకొని యుండగా వాయుదేవుడాపర్వతమును దూరముగా విసిరివేసి

నాము. శేషుడాపర్వతము పైననే యున్నందున అది శేషాద్రి యైనదని వెంకటాచల మాహాత్మ్యము. ఆదిశేషుడనగా ఆద్యంతములు లేనివాడనిఅర్థము.

ఉలూచి యొక నాగకన్యక. అర్జునుడు తీర్థయాత్రలు చేస్తూ ఒక కొలనులో స్నానముచేయుచుండగా ఉలూచి ఆయనను చూచి మోహించి యాతనివలన ఐరావంతుడను పుత్రుని బడసినదని భారతము. ఆర్యులు నాగులతో సంబంధబాంధవ్యము చేయుటను, ఆర్యనాగరకత నాగులనాగరకతను తనలో లీనము చేసికొనుటను ఈకథ సూచిస్తున్నదని కొందరియూహ.

భూమికీ, సూర్యచంద్రులకు సంబంధించిన సర్ప గాథ గ్రహణములను కలిగించే రాహు కేతువుల పుట్టుక కథ. కద్రువ కుమారుడైన వాసుకి యనే మహాసర్పమును త్రాడుగా జేసి, మంధరపర్వతమును కవ్వముగా జేసి, దేవదానవులు క్షీరసముద్రమును మథించగా అమృతము పుట్టినది. దానికొఱకు దేవదానవులు పోరాడుతుండగా శ్రీమహావిష్ణువు మోహినీ రూపమును ధరించి దానిని పంచుతానని చెప్పి దేవతల నొక పంక్తిలోను, దానవుల నొక పంక్తిలోను కూర్చుండబెట్టి ముందుగా దేవతలకు దానిని పంచియిస్తూవుండగా రాహు వనే దానవుడు దేవతావేషము ధరించి వారి పంక్తిలో కూర్చున్నాడు. ఈ సంగతి సూర్యచంద్రులు చెప్పగా విష్ణువు తన చక్రాయుధంతో రాహువుతల ఖండించాడు. అమృతం సోకినందువల్ల తల, మొండెము వేఱైనను సజీవమై సర్పరూపంతో రాహువు కేతువులుగా నుండి గ్రహణములలో సూర్య చంద్రులను మ్రింగుతూ వుండును. ఇవి ఛాయలని జ్యోతిశ్శాస్త్రము.

సర్ప చిహ్నము

సర్పము భారతదేశములో బుధచిహ్నంగాను, ఈజిప్టు దేశంలో హెర్మిసు చిహ్నంగాను, గ్రీసు దేశంలో మెర్క్యురీ చిహ్నముగాను ఉన్నది. బుధు డొక గ్రహము. బుధుడు చంద్రాంశమున జన్మించినవాడు. బుధుడు బృహస్పతి భార్యయైన తారయందు చంద్రునికి పుట్టిన కుమారుడు. చంద్రుని భార్య రోహిణి బుధుని పెంచినది.

వైవస్వతమనువు పుత్రసంతానమును కోరి యజ్ఞము చేయగా 'ఇల' అనే కొమార్తె పుట్టినది. వసిష్ఠుడు ప్రార్థింపగా ఇల పురుషుడై సుద్యుమ్నుడని వ్యవహరింపబడినాడు. అతడు ఒక కొలనులో స్నానము చేయగా శాపమువలన మళ్లీ స్త్రీయై పోయెను. ఆమె 'ఇల' అని వ్యవహరింపబడినది. పై విధముగా ఆమె వైవస్వత మనువు కూతురైనది. ఆమె చాలా రూపసి. బుధుడామెను చూసి యింటికి తీసికొనిపోయి భార్యగా స్వీకరించినాడు. వారికి పురూరవుడు జన్మించినాడు. బుధుడు తపస్సు చేసి గ్రహపథమందు నిలిచినాడని భాగవతము.

ఇలాదేవి మనువుకుమారుడైన ఇక్ష్వాకు కుమారై యనిన్నీ, సర్పరూపముననున్న బుధుడామెతో రమింపగా మనుష్యజాతి పుట్టినదనిన్నీ ఇంకొక పురాణగాథ యున్నది.

పైన చెప్పిన విధముగా చంద్రాంశమునందు జన్మించిన బుధుడు మానవుల బుద్ధితత్వమునకు అధిదేవతయైనాడు. జీవజంతువులలోకెల్ల సూక్ష్మబుద్ధియైనసర్పమే అతనిచిహ్నమైనది. 'సర్ప'మనే మాటకు 'కాల' మనికూడా అర్థమున్నది.

మానవుని మనస్సు-శరీరముల బంధమును విడగొట్టి ఆత్మను పరమాత్మతో ఐక్యము జేయుట కేర్పడిన యోగసాధనలో నుత్తేజింపబడవలసిన కుండలినీ శక్తికికూడా సర్పమే చిహ్నముగా చేయబడినది.

కుండలినీ స్వరూపము

యోగసాధకులు సర్పాకారముగల కుండలినీ శక్తిని గురించి చెపుతారు. మనుష్యుని శరీరములో వీణాదండమునకు రెండు ప్రక్కలను ఇడ, పింగళ అను నాడులును, మధ్య సుషుమ్న అను సన్నని కాలువయున్నూ ఉన్నవి. ఈసుషుమ్న కాలువ క్రిందిభాగమును చివర యోగులు చెప్పే కుండలిని యున్నది. ఈ కుండలిని మూలాధారమనే చక్రమున ఉంటుంది. అందులో కుండలిని యనే మహాశక్తి సర్పము లాగ చుట్ట చుట్టుకొని ఉంటుంది. దాని పడగ ముడుచుకొని ఆచుట్టక్రింద అణగి వుంటుంది. యోగసాధనచేత ఈశక్తిని మేలుకొలుపగా నది సుషుమ్న కాలువ ద్వారా క్రమేణ పైన గల చక్రము లన్నిటిని దాటి పైకిపోవుటకు దారిచేసుకొన ప్రయత్నిస్తుంది. ఇది ఊర్ధ్వాభిముఖమై పైకి పోవుకొలది మెల్లమెల్లగా సాధకుని మానసప్రపొరలు పీడి పలువిధములైన దివ్యదృశ్యములును, అద్భుతశక్తులును కలుగుతవి. చివర కీశక్తి మెదడులో సహస్రారచక్రమున జేరగానే సాధకుని శరీరమానసములతోడి బాంధవ్యమును త్రెంపి ఆత్మకు స్వేచ్ఛను చేకూర్చి పరమాత్మతో ఐక్యం చేస్తుంది.*

(చూడు వివేకానందస్వామి వారి రాజయోగము పుట ౫౪)

సూర్యారాధనము – లింగప్రతిమలు

మన పూర్వ ఋషులు సూర్యదేవుని పెక్కురూపములతో వర్ణించియున్నారు. అతడు సకల దేవతా తేజః పుంజ రూపమై యున్నందువల్ల అలా వర్ణించి యుండడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. ఋగ్వేదమునందు దేవతా తత్త్వవేత్తలైన మేధావులాదిత్యునే ఇంద్రునిగాను, మిత్రునిగాను. వరుణునిగాను, అగ్నినిగాను, దివ్యుడు సుపర్ణుడునైన గరుత్మంతునిగాను, యమునిగాను, మాతరిశ్వునిగాను జెప్పుచున్నారు. పృథివీ స్థానము, అంతరిక్షస్థానము, ద్యుస్థానములందు గల దేవతాత్మత్వ మాదిత్యుని కారోపింపబడినది.*

మన స్తవములందు సూర్యభగవాను డుదయమున బ్రహ్మస్వరూపుడును, మధ్యాహ్నము మహేశ్వర స్వరూపుడును, సాయంకాల సదావిష్ణు స్వరూపుడునని వర్ణింపబడినాడు. విష్ణువనగా సర్వవ్యాపి.

సూర్యుడుకూడా అదితికశ్యపులకుమారుడేఅని బ్రహ్మాండ పురాణము చెపుతున్నది. బుధుని భార్యయైన ఇల సూర్యుని మనుమరాలు.

ఒక్క భారత దేశంలోనే కాదు, ప్రపంచములో క్రీస్తుకు పూర్వము రెండు వేల సంవత్సరముల కిందట నాగరికత ననుభవించిన సిరియా దేశంలోకూడా సూర్యుడు 'బాల్' అనే పేరుతో ఆరాధింపబడేవాడు. అక్కడను, మన దేశమున గంగాతీరముననూ

---

* చూడు. (బ్రాశ్రీ) మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి సంస్కృత వాఙ్మయచరిత్ర - ౧ వ-భాగం, పుట ౧౦.

కూడా సూర్యభగవానుని చిహ్నములుగా లింగాకారము గల శిలా స్తంభములు నెలకొల్పబడి దానికి సంబంధించిన ప్రతిమా రాధనము, అర్చనలు, కార్యకలాపములు వర్ధిల్లినట్లు చరిత్రా ధారములు కనబడుతున్నవి. ఋగ్వేదకాలమునాటి ఆదిత్యుడే రుద్రుడుగను, శివుడుగను ఆరాధింప బడినందువల్ల ఈ లింగా కార ప్రతిమలు శివుని బింబములుగా ఆరాధింపబడడంలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది?

శివలింగము

ఋగ్వేదమునందు ఆదిత్యుడే యగ్నిగా నిరూపింపబడి ప్రచండస్వరూపమున రుద్రుడని పేర్కొన బడినాడు. శివుని పేరు కనబడదు గాని తరువాత శివునికి గల చాలా పేర్లు ఈ రుద్రశివునికి కనబడు తున్నవి. ఈశానుడని, యువనుడని, ఉగ్రుడని వర్ణింపబడినాడు. యజుర్వేదములో త్రిపురాసురులను నిర్జించుట చెప్పబడినది. శతరుద్రీయములో నీ వర్ణనము లన్నియు క్రోడీకరింపబడినవి. శ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తులో శైవ సిద్ధాంతము వివరింపబడినది. శివుడు లెక్కిన దేవత లందరికంటె అధికుడనే భావముతో ఇతడు మహాదేవుడని, ఈశానుడని, గిరీశుడని వర్ణింపబడి శివభక్తి బోధింప బడినది. తరువాత రచింప బడిన ఉపనిషత్తులలోను, శైవపురాణములోను శివుని కథలు విపులీకరింప బడినవి.

ఇటీవల సింధునదీ తీరాన మొహెంజోదరో హారప్ప లలో కనబడిన క్రీస్తుకు పూర్వము మూడువేల సంవత్సరముల నాటి శిథిలములలో నొక ముద్రికమీద కుడిప్రక్క ఏనుగు,

ఎడమప్రక్క ఖడ్గమృగమును, ఎనుబోతును, మధ్యమూడు ముఖముల దిగంబరమూర్తిని చిత్రింపబడియుండుట చూచి సర్ జాన్ మార్షల్ గారది బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరుల యంశములను సూచించు పశుపతీశ్వరుడైన శివుని విగ్రహమే యని చెప్పినారు. ఆచ్ఛాదనము లేని పురుషచిహ్నము నొక నిదర్శనముగా జూపినారు. కాని అంతమాత్రముచేత అది అలాగ నిర్ణయించడానికి వీలు లేదు. అసలు శివలింగము పురుషచిహ్నమేనా అనేది ముఖ్యంగా ఆలోచించవలసిన విషయము. ప్రపంచములో కొన్నిచోట్ల స్త్రీపురుషచిహ్నము లర్చింపబడిన వను మాట నిజము. భారతదేశములో కూడా కొన్ని అనాగరక జాతుల వారిలో పురుషచిహ్నారాధన యున్నందుకు నిదర్శనములు కనబడుచున్నవి. శాక్తేయములోని కొన్ని ఆచారములలో యోనిపూజ మొదలైనవి కనబడుతున్నవి. అందువల్ల శివలింగము పురుషచిహ్నమే యని పాశ్చాత్య విద్యావంతులూహించినారు. కాని ఈ శివలింగము విష్ణుచిహ్నమైన సాలగ్రామములాంటి రూపరహితమైన చిహ్నమే యైయుండవచ్చునని మన చరిత్రపరిశోధకుల యభిప్రాయము. నిజమునకు ఇతర దేశాలలోని పురుషచిహ్నమువలె గాక భారతదేశములోని లింగములు చూడడానికేమాత్రము అసహ్యముగా నుండవని భారతదేశమతముల చరిత్రను వ్రాసిన బార్తు (Barth) వ్రాసినాడు*

"స్థాణూ రుద్ర ఉమాపతి" యనునవి శివునకు పేర్లని అమరము. ఇక్కడ స్థాణు వనగా ఎండిపోయిన చెట్టుబోదె యని బ్ర॥శ్రీ వావిళ్ల

---

*A Historical Sketch of Saivism, By. K. A. Nilakanta Sastri, Cultural Heritage of India, Vol. IIp.p. 18-34.

కొలను సుబ్బారావు పంతులుగారు శ్రీమదాంధ్రవాల్మీకి రామాయణమునకు వ్రాసినమంథర మనేవ్యాఖ్యానములో నుదాహరించి యున్నారు. (చూ: బాలకాండ, పుట 33) స్థాణువనగా కొమ్మలు లేని చెట్టుమోడు అనిన్నీ, స్థిరమైన దనిన్నీ అర్థము.

ప్రకృతి పురుషారాధనము

స్త్రీ పురుషచిహ్నముల ఆరాధనలోకూడా అంతరార్థము లేకపోలేదు. అది ప్రకృతి పురుషారాధనమే యని చాలమంది పరిశోధకుల అభిప్రాయము. ప్రకృతి పురుషులను పరతత్వముగా నారాధించుటలో ప్రజలు ప్రకృతియొక్క సృష్టి తత్వమునకు చిహ్నముగా లింగమును గ్రహించి పూజించుట ప్రారంభించిరి. బుద్ధిమంతులు కేవలసృష్టితత్వము నారాధించుటతో తృప్తిచెందక దానికి బుద్ధితత్వమును చేర్చి యారాధింపసాగిరి. అసందర్భములో సృష్టితత్వచిహ్నమైన లింగమునకు బుద్ధితత్వచిహ్నమైన సర్పమును జతపరచిరి. దీనికి తార్కాణముగా శివాలయములందు లింగమును జుట్టుకొనియున్న ఇత్తడి సర్పములు నెలకొల్పబడి యున్నవి.

మనువు కుమారుడైన ఇక్ష్వాకుపుత్రికయైన ఇలతో సర్పరూపమునన్న బుధుడు రమింపగా మనుష్యులు పుట్టినారను గాథకూడా దీనినే సూచించుచున్నది. దక్షిణ హిందూదేశములో దిగంబరమైన యొక స్త్రీ కుడితొడకొక పాము చుట్టుకొనియున్నట్లుగా చెక్కబడిన పురాతన శిల్పములు చాలా చోట్ల కనబడుచున్నవి. ఈ విగ్రహము ప్రక్కనే భక్తితో నమస్కరిస్తూవున్న ఇంకొక విగ్రహము చలికాలములో ధరించి

నట్లుగా ఒంటినిండా బట్టలు ధరించినది యుండును. ఇలాంటి విగ్రహములు కృష్ణాజిల్లాలోకూడా కనబడినవి. ఇవిచాలా పురాతనమైన జైనశిల్పములుగా నెంచబడుచున్నవి. ఈ శిల్పములు పైన చెప్పిన గాథలకు అనుగుణములుగా నున్నవి.

ఇటలీదేశములో అగ్నిపర్వతమువలన నాశనమైన పురాతన నగరమగు పాంపేలో 'ఇసిస్' అనే దేవతయొక్క దేవాలయమునుండి తెచ్చిన లింగప్రతిమయొకటి 'పోర్టిసి' (Portici)లో నున్నది. ఈలింగమును ఇత్తడిసర్పము చుట్టుకొనియున్నది. అక్కడియిళ్ళ చపటామీద ఇలాంటి లింగముతే చిత్రింపబడియున్నవి. ముఖ్యముగా పాంపేనగరములోనున్న చిన్న 'ఇసిస్' దేవాలయపు తలుపులమీద లింగముల తోరణము, యోని (పానవట్ట) రూపమును ముఖ్యముగా గమనింపతగినవి. అక్కడనే ఇంకొక వైపున ఇలా ప్రతిరూపమైన 'వీనస్' దేవతతో బుధుని ప్రతిరూపమైన మెర్క్యూరీ రమించుచుండుట చిత్రింపబడినది.*

శ్రీకృష్ణుడు - బుధుడు

భారతదేశములో శ్రీకృష్ణు నొక యవతారముగా నెంచి పూజించుట ప్రారంభింపక పూర్వము బుధుడినే ఆరాధించేవారు. శ్రీకృష్ణమూర్తికూడా బుధుణ్ని ఆరాధించినట్లు కనబడుతూవున్నది. ద్వారకలో బుధుడి దేవాలయం వుండేది. అది యుండినచోటనే ఇప్పుడు శ్రీకృష్ణుడి దేవాలయం నిర్మించ బడినది. ఇప్పటికీ అక్కడ బుధత్రివిక్రముడి ఆలయం ఒకటి

* Annals of Rajasthan–Tod, Vol. I. P. 557,

యున్నది. ద్వారక సౌరాష్ట్రద్వీపకల్పములో 'జగత్ యొక్క అంత'మని ప్రతీతి గల ఒకచోట నున్నది.

గయలో నొక గుహలో కనబడిన శాసనములో "బుధుడైన శ్రీహరి" యని శ్రీకృష్ణబుధుల యభేదము సూచింపబడినది.

పురాతనములైన పాశ్చాత్య దేవాలయములలో కూడా శ్రీకృష్ణుని ప్రతిరూపమైన అపాలో (Apollo) చిహ్నమున్నూ, బుధుని ప్రతిరూపమైన మెర్క్యురీ చిహ్నమున్నూ ఒకప్పుడొక్కటిగానే కనబడుతూ వున్నది.

బుధుడి దగ్గరనుండి శ్రీకృష్ణుడు వేదరహస్యములను సంగ్రహించినాడనే భారతీయ పురాణగాథ, ఆయాదేశాలలో కూడా ప్రచారంలో నున్నది. శ్రీకృష్ణుడు గరుడధ్వజుడు. కాళీయుడనే సర్పరాజు (కద్రువకుమారుడు) గరుడునికి వెఱచి కాళిందిమడుగులోదాగి దానిని విషకలుషితముగ చేసెను. శ్రీకృష్ణుడతనిని మర్దించి అతని భార్యలు వేడుకొనగా ప్రాణదానము చేసి పాతాళమున బ్రతకమని విడిచినట్లు భాగవతమున చెప్పబడినది.*

శ్రీకృష్ణుడు యదువంశజుడు. ఇతడు భూమండలాధిపతియైన స్వాయంభువ మనువుయొక్క మూడవ కొమారుడయిన యయాతిసంతతివాడు. మనువుకొమార్తెయయిన ఇల, అనగా భూదేవిని చంద్రతనూజుడైన బుధుడు వివాహమాడగా వారి సంతతివారైన యదువంశజులు మొదలైన వారందరూ చంద్ర

* ఇదికూడా కుండలినిలేపుటనుగూర్చిన గాథయే అని కొందఱియూహ

వంశము వారైనారు. ఇప్పటికీ ఈ చంద్రవంశీయులందరూ బుధుణ్ని పిత్రేశ్వరుడైన దేవునిగా అర్చిస్తున్నారు.

జైనుల మతగ్రంథమువలన కొన్ని విశేషములు తెలుస్తున్నవి. జైన తీర్థంకరుడైన నేమినాథుని అసలు పేరు అరిష్టనేమి. ఇతడు బుధదేవుని ప్రధాన పురోహితుడు. ఇతడు శ్రీకృష్ణుని కాలంనాటివాడు పైగా యదువంశజుడు. ఇద్దరి పేర్లలోను శ్యామలవర్ణము సూచింపబడుచున్నది. అరిష్టమనే పదములో నీలవర్ణమున్నదని రాజస్థానకథావళిని రచించిన జేమ్సు టాడ్‌గారు వ్రాసినారు.*

సూర్య చంద్ర వంశములు

చంద్రవంశమునకు మూలపురుషుడైన బుధుని భార్య ఇల, సూర్యుని పినుమరాలు. అందువల్ల ఆర్యావర్తములోని రాజులందరూ చంద్రవంశజులుగానో, సూర్యవంశజులుగానో ఉండడంలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? ఈ కారణమువల్లనే సూర్యచంద్రుల ఆరాధనము జరుగుటలోకూడా ఆశ్చర్యం లేదు. ఈసూర్య చంద్రవంశములకు చెందిన రాజపుత్రులు ఉత్తర హిందూస్థానములో, ముఖ్యంగా రాజపుత్రస్థానంలో బలనాథుడనే సంజ్ఞతో సూర్యునిన్ని, బుధుడనే సంజ్ఞతో చంద్రునిన్ని ఆరాధిస్తూ వుండేవారు.

ఒక్క భారతదేశంలోనివారే కాక అరేబియాదేశంలోని దేశద్రిమ్మరులును, ఆఫ్రికాప్రాంతములలోని ప్రజలును సూర్యచంద్రుల నారాధించేవారు. ఇంకా ఆరాధిస్తున్నారు.

---

* చూ. ౧-వ సంపుటం, ౨౦-వ ప్రకరణము.

శ్రీమహావిష్ణువు అవతారమైన శ్రీకృష్ణుడు

ఋగ్వేదములో విష్ణు వొక ప్రత్యేక దేవుడుకాడు. సకలలోక స్రష్టగా, లోకరక్షకుడుగా ధ్యానింపబడిన ఋగ్వేద విష్ణువు సూర్యుడే. ఋగ్వేదములో భాగనారాయణులని పేర్కొనబడిన దేవతలుకూడా సూర్యుడే. తరువాత పౌరాణిక యుగములో వైకుంఠవాసుడగు శ్రీమహావిష్ణువును గూర్చిన భాగవతభక్తి ప్రబలినది. సాత్వతేయాదవవంశీయుడు, వాసుదేవుడు, దేవకీసుతుడు అని వ్యవహరింపబడి శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క అవతారముగా నెంచబడిన శ్రీకృష్ణమూర్తివలన నీభాగవతమత మభివృద్ధి గాంచినది. ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో దేవకీసుతుడైన కృష్ణుడు ఘోరఆంగీరసుని శిష్యుడుగా పేర్కొనబడినాడు. అతడు భాగవతభక్తిని బోధించినాడు. కొద్ది కాలములోనే కృష్ణుడే భగవదవతారముగా పూజింపబడినాడు.

ద్వాపరయుగాంతమున కృష్ణావతారము ప్రవర్తిల్లెనని పురాణములు చెప్పుచున్నవి. క్రీ. పూ. ౧౨౦౦ లో శ్రీకృష్ణుడుండినాడని కొందరి యూహ. ఏది ఏలాగనున్నా శ్రీకృష్ణుడు చారిత్రపురుషుడేననిన్నీ, తరువాత అవతారముగా ఆరాధింపబడినాడనిన్నీ కొంతమంది చరిత్రకారులు వ్రాసినకొన్ని సందర్భములవల్ల కనబడుతున్నది.

మధురాపురము రాజధానిగా మాధురము, శూరసేనము లనే రాజ్యభాగముల నేలు శూరసేను డనే యదువిభుడు మధురకు చుట్టూ ౮౦ మైళ్ల విస్తీర్ణము గల దేశానికి అధిపతి. శూరసేనుని కుమారుడు వసుదేవుడు. అతడు దేవకుని

కౌమార్తెయైన దేవకిని పెండ్లియాడినాడు. దేవకీదేవికడుపున బుట్టిన ఎనిమిదవ శిశువువలన తనకు మరణము కలుగునని విని, కంసుడు దేవకీదేవిని, వసుదేవుని చెఱసాలలో నుంచినాడు. శ్రీకృష్ణుడు కారాగారములోనే జన్మించగా వసుదేవు డాశిశువును మెల్లిగా బయటకి తీసుకొనివెళ్లి నందునింట వదలగా నతడక్కడ పెరిగి పెద్దవాడై కంసుని వధించి, రాజై అవతార పురుషుడైన కథ అందరికిని తెలిసిన విషయమే.

శ్రీకృష్ణమూర్తికి, వాసుదేవుడు, హరి, నారాయణుడు మొదలైనవి చాలా పేర్లున్నవి. ఆయన భారతదేశానికి ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము వహించి, ౫౬ ఛప్పన్న రాజ్యాలను స్థాపించి అనేక అమానుష కార్యములను చేసి శ్రీ మహావిష్ణువుయొక్క అవతారముగా పూజింప బడినాడు.

వ్రజము

మధురా నగరమును కేంద్రముగా తీసికొనినచో దానికి ౪౦ మైళ్ల దూరము (వ్యాసార్థము) చుట్టూ గల ప్రాంతమంతా వ్రజము. ఈ భూభాగము భారతదేశములోని కంతా సర్వవిధముల శ్రేష్ఠమైనది. ఇక్కడి భాష వ్రజభాష. ఇది భారతదేశంలో కల్లా స్వచ్ఛమైన దేశభాష. తరువాత తులసీదాసు తన రామాయణమానస మనే ఉద్గ్రంథాన్ని ఈ భాషలోనే రచించాడు. శ్రీకృష్ణుని వంశమునకు మూలపురుషుడైన శూరసేనుని పేరునుండి శూరసేని యనే దేశము, భాష, పుట్టినవి. ఈ దేశమే వ్రజము. ఈ దేశానికి రాజధాని సురపురి. ఇది మధురానగరానికి దక్షిణమున యమునాతీరమున

నుండేది. దీని శిథిలములను రాజస్థానకథావళిని రచించిన జేమ్సు టాడ్ గారు కనుగొన్నారు. (చూ: ౧-వ సంపుటము పుట ౫౧౨) శూరసేనరాజ్యపు హద్దులు మనుస్మృతిలో వివరింపబడినవి. క్రీ. పూ. ౩౨౩ లో భారతదేశానికి దండెత్తి వచ్చిన గ్రీసు దేశపు మహావీరుడైన అలెగ్జాండరు ఆస్థానములోని చరిత్రకారు లీ సురపురిని పేర్కొని యున్నారు.

బృందావనము

కృష్ణభగవానుని అర్చించే దేవాలయాలుగల బృందావనము యమునానదీతీరాన మధురానగరానికి కొన్నిమైళ్ళ దూరములోనున్నది.

యమునానదికి 'కాలయమున' యనికూడా పేరు. ఆనది నీరు నల్లగా ఉండేది. యమునానది సూర్యుని శ్యామలపుత్రిక యని జయదేవకవి వర్ణించాడు.

మొగలుచక్రవర్తుల కృష్ణభక్తి

క్రీ. శ. ౧౬౫౮ లో ఢిల్లీసింహాసనము నధిష్ఠించి ౧౭౦౭ లో దివంగతుడైన మొగలుచక్రవర్తి ఔరంగజేబుకు పూర్వం రెండువేల సంవత్సరాలనుంచి వ్రజములో కృష్ణదేవు నారాధనలు మహావైభవంగా జరుగుతూవున్నట్లు తెలుస్తున్నది. మహమ్మదీయ దండయాత్రల కాలంలో శ్రీకృష్ణ భగవానుని ఆరాధన ఒకచోటినుండి ఇంకొకచోటికి జరిగి కాలక్షేపము చేయవలసివచ్చినది. మొగలాయి చక్రవర్తులకాలంలో

ఈ ఆరాధనకు ఇబ్బంది కలుగలేదు. పైగా కొందరు చక్రవర్తులు తమ మతముతో పాటు వైష్ణవమతమును కూడా ప్రోత్సహించి నట్లు చరిత్రాధారాలున్నవి. ౧౫౫౬నుండి ౧౬౦౫ వరకు చక్రవర్తిగానుండిన అక్బరు పాదుషాకు జయదేవుడి గీతగోవిందమంటే చాలాప్రీతి. గీతగోవిందములో రాధాకృష్ణుల శృంగారమును భక్తిపరంగా చెప్పే అర్థంవిని ఆనందించి అతను తన్మయుడయ్యేవాడు. అక్బరు చక్రవర్తికి భార్యయైన ఒకరాజపుత్రి స్త్రీవలన జన్మించిన పుత్రుడు జహంగీరు. ఇతడుకూడా శ్రీకృష్ణ భక్తిని, ఆరాధనను ప్రోత్సహించేవాడు. ఇతనికి రాజపుత్రి భార్యవలన జన్మించిన షాజహాను చక్రవర్తి సిద్ధరూపుడనే సన్యాసివల్ల శైవసిద్ధాంతము నుపదేశము పొందినాడు. శివభక్తులకు, విష్ణుభక్తులకు స్పర్థలు, విరోధములు బయలుదేరినందువల్ల శ్రీకృష్ణుని ఆరాధన వ్రజదేశమునుండి దేశాంతరమునకు పోయి తలదాచుకొనవలసివచ్చినది. కాని ఉదయపుర రాజపుత్రియైన ఒక రాణియొక్క ప్రార్థనవలన మళ్ళీ వైష్ణవమతము, శ్రీకృష్ణభక్తి వ్రజములో నెలకొల్పబడినవి. ఇంతలో ౧౬౬౯ లో ఔరంగజేబుచక్రవర్తియై కృష్ణభగవానుని ఆరాధనలు వ్రజములో నెక్కడను జరుగకూడదని నిషేధించినాడు. అంతట మథురలోని కృష్ణదేవుని విగ్రహాన్ని రక్షించడానికి రాణారాజసింగు ఇచ్చిన లక్షరాజపుత్రుల సహాయముతో ఆ కృష్ణవిగ్రహాన్ని తీసుకొని కోట రామపురముల మార్గంగా బైలుదేరి పోతూవుండగా 'నాథద్వారము' దగ్గర రథచక్రములు భూమిలోకి దిగిపోయి రథము కదలలేదు. అంతట

అక్కడనె నాథజీస్వామిని ప్రతిష్ఠించారు. అప్పటినుంచీ అది మహాక్షేత్రమైనది.

"ఇందుస్థానము"

౧౮౧౭ మొదలు కొన్నిసంవత్సరములు రాజపుత్రస్థానములోనే యుండి రాజస్థాన కథావళిని రచించిన జేమ్సుటాడ్ భారతదేశములోని వైదికధర్మములను, మతాచారవ్యవహారములను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి పురాణగాథలను తరచి పాశ్చాత్యదేశాలలో వీటిని పోలినవన్నీ ఇక్కడనుండి అక్కడికి వ్యాపించినవే అని నిర్ణయించినాడు. హిందూస్థానమునేది నిజంగా "ఇందు" స్థానమే అనిన్నీ చంద్రారాధకుల పుట్టినిల్లు గనుక నిది ఇందుస్థానమైనదనిన్నీ "ఇందు - సిథియా" అనేది పూర్వం గంగానదీతీరంనుంచి యూరోపాదేశంలోని కాస్పియను సముద్రతీరంవరకూ వ్యాపించియున్నట్లు దృష్టాంతరాలు కనబడుతున్నవనిన్నీ టాడ్ వ్రాసియున్నాడు.

శ్రీకృష్ణుడు మురళీధరుడై సంగీతవేదమునకు అధినాథుడుగా నున్నాడు. ఆయన వేణువు వెదురుగొట్టము. ఇప్పుడు ఉపయోగములోనున్న ఛత్తార (చితార్)కు పూర్వం మీ వేణువే వాడుకలో ఉండేది. 'ఛత్తార్' అనే పదంలోని తర అనదానికి తీగ అని అర్థం. దీనికి ఆరు తీగ లుంటవి. 'షట్‌తార'లో నుంచే 'ఛత్తార్' వచ్చింది. ఇది యూరోపాలో వ్యాపించినకథ చాలా చిత్రమైనది. గ్రీసుదేశపు సితెర (Cithere) అనే ఆరు తీగల వాద్యమును "అపాలో" అనే దేవుడే మొదట నిర్మించినాడని అంటారు. ఈ సితార భారతీయుల 'ఛత్తార'లోనుంచి

వచ్చింది. దానినుండి ఇంగ్లీషు (Cithern) స్పెయిను దేశపు Guitar పుట్టినది. ఈజిప్టుదేశీయులకు స్వరములు ఆరు. గ్రీసు దేశీయులకూ ఆరే. క్రీ. శ. ౧౩-వ శతాబ్దంలో ఒక ఇటలీ దేశపు క్రైస్తవ సన్యాసి ఏడవస్వరం చేర్చాడు. భారతీయుల సప్తగ్రహాలనుండి సప్తస్వరాల నేర్పరచుకొన్నారు.

ఐరోపాలో దేవతార్చన

'పీటర్ సైమన్ పల్లాస్' అనే జర్మనీదేశపు ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞుడు(Naturalist) ఐరోపాఖండములోని వివిధప్రాంతాలను తిరిగి చూసి అక్కడి విశేషాలను గురించి వర్ణించాడు. ఇతడు బెర్లిను నగరంలో ౧౭౪౧ లో జన్మించి ౧౮౧౧ లో దివంగతుడైనాడు. ౧౭౬౭ లో రష్యాదేశపు రాజధానియైన సెంటుపీటర్సుబర్గు లో శాస్త్రపరిశోధన పరిషత్తులో ఆచార్యుడైనాడు. సైబీరియాలోనుండి రష్యాదేశంలోని దక్షిణప్రాంతాలను పర్యటించి ౧౭౯౩-౪ మధ్య క్రిమియాలో పర్యటనం చేశాడు. ఇతడు తాను చూసిన విశేషాలను గురించి అనేక వ్యాసాలను వ్రాసి ప్రకటించాడు. అతడు వ్రాసిన సంగతులను టాడ్‌గారు తమ రాజస్థాన కథావళిలో ఉదాహరించారు. ఐరోపాఖండములో వోల్గానది దక్షిణానికి ప్రవహించి కాస్పియన్ సముద్రంలో సంగమం అయ్యేచోట ఆస్ట్రిఖాన్ అనే మహానగరం ఒకటి వున్నది. అక్కడ భారతీయవర్తకులు నెలకొని యుండి మన దేవుళ్లను, ముఖ్యంగా శ్రీకృష్ణుని ఆరాధిస్తున్నారు. వారు సింధునదీతీరమునకు దగ్గరగానున్న ముల్తాను పట్టణంనుంచి అక్కడికి వెళ్లినందువల్ల వారిని 'ముల్తానీ' లని

అంటారు. ఈ తెగవర్తకులు సింధునదీతీరంనుంచి కాస్పియన్ సముద్రంయొక్క పడమటితీరం వరకూ బాగా వ్యాపించి యున్నారు. వారి బొమ్మలని పల్లాస్‌గారు చిత్రించి ప్రకటించిన బొమ్మలలోని దుస్తులవల్లకాని, రూపములవల్లకాని వారి జాతీయత యేదైనది తెలియడంలేదు. కాని వారిదేవుళ్లు, దేవతలు మాత్రము గంగానదీతీరాన వున్న పుణ్యక్షేత్రాలలోని వాని వంటివే. ఆస్ట్రిఖానులోని భారతీయుల పేట (Indeskoi Devor) లో నున్న ముల్తానీల దేవతార్చనలో జగన్నాథస్వామి యొక్కయు, రాములవారు, అయానతమ్ముల యొక్కయు, విగ్రహాలు వెనక నుండగా శ్రీకృష్ణ భగవానుని విగ్రహాము ముందున్నది. మధ్య శివునిను, అష్టభుజములుగల దేవివిగ్రహాము ను ఉన్నవి. ఈ మధ్యవరుసలో కృష్ణుని మురళి యున్నట్లు పల్లాసు వ్రాతవల్ల తెలుస్తున్నది. అయితే అత డామురళి నొక దండమన్నాడు. ఈ దేవతార్చనలోని ప్రధాన విగ్రహా మును పాల్లాస్ ఈ విధంగా వర్ణించాడు:

"మధ్య గుపాలెడ్షి (Gupaledshi) అనే పేరుగల పెద్ద 'కుల్లాయి' ('bonnet') ధరించిన చిన్నవిగ్రహా మున్నది. దాని కుడిప్రక్క ఒకనల్లని పెద్దరాయి ఉన్నది. ఎడమప్రక్కను హిందువులు పవిత్రమని ఎంచే గంగానదినుండి తెచ్చిన అదే రంగు చిన్నరాళ్ళు మరికొం దున్నవి. ఇవి (సాలగ్రామ)శంకరు లనే రకమువి"

పల్లాస్ చిత్రించిన బొమ్మనుబట్టి టాడ్‌గారి కీకిందిసంగ తులు రూఢిమైనవి. పల్లాస్ 'గుపాలెడ్షి' అని వ్రాసిన మాట 'గోపాల్జీ' అనే హిందీమాటయే. ఈ విగ్రహము వ్రజములోని

గోపాలకృష్ణ విగ్రహమే. విగ్రహంయొక్క శిరోవేష్టనము చూస్తే మధురలో నృత్యముచేసే గోపాలకృష్ణవిగ్రహము శిరము పైన కనబడేదే. ఈ విగ్రహంలోని తబ్సీలన్నీ దానికి సరిపోతున్నవి. ఆఖరికి చేతిలోని చక్రముకూడా కనబడుతున్నది. గోవర్ధనగిరికూడా కనబడుతున్నది. పల్లాసు పేర్కొన్న నల్లని రాళ్ళు వైష్ణవులందరూ భక్తితో పూజించే సాలగ్రామము లే.

"పల్లాస్ వ్రాసినదానిలో 'నందిగణగోరి' అనే పదాలున్నవి. మొదటిది సింహవాహనమనిన్నీ, రెండవది ఒకపురుష దైవమనిన్నీ అతడు పొరపాటుపడ్డాడు. ఇవి పరమశివుని నంది వాహనమును, పరదేవతయైన గౌరివిగ్రహము నని మనము సులభముగా గ్రహింపగల్గుచున్నాము. పల్లాసుగారిలాగనే ఇతరచరిత్రకారులును, గ్రంథకర్తలును తాము చూసిన విషయములను యథార్థంగా వివరిస్తేలో కాని కొంతఉపకారం చేసినవారయ్యేదరు!" అని టాడ్‌గారు సెలవిచ్చారు. ఆస్ట్రఖానులో హిందువులతో కలసిమెలసియున్న ఒకపెద్దమనుష్యుడితో టాడ్ గారు మాట్లాడగా వారు భారతదేశము వదలి ఇంతదూరము వచ్చినా వారి ఋజువర్తనములో అవంతయైనా మార్పురాలేదని అతడు చెప్పినాడట. ఇలాంటి సంగతు లనేకాలు టాడ్‌గారు తమ గ్రంథములో ఉదాహరించారు.*

* Annals ol Rajastan, By James Tod. Vol. 1, pp. 549-550,.

ఋగ్వేదమునాటి సనాతనధర్మము

భారత దేశమునకు వచ్చిన ఆర్యులు మొట్టమొదట తూర్పు ఆఫ్గనిస్థానములోను పంజాబులోను నివాస మేర్ప రచుకొన్నారని చాలామంది చరిత్రకారులంటున్నారు. అక్కడ నుంచి వారు తూర్పువైపునకు జరిగి వచ్చినారు. కొంతకాలము వరకూ వారు తూర్పున బ్రహ్మావర్తమనే ప్రాంతములోనే ఉన్నారు. ఇది, ఇప్పుడు 'సరసుతి' అని పిలువబడుతూ ఉన్న సరస్వతీనదికిని, దృషద్వతీనదికిని మధ్యగల థానేశ్వర ప్రాంతము. ఈనదులు సింధునది శాఖయైన సట్లెజి (శుతుద్రి) నదికిని యమునానదికిని మధ్య నున్నవి. అక్కడనుండి ఆర్యులు ఉత్తర మున హిమాలయ పర్వతములకు, దక్షిణమున వింధ్య పర్వ తములకు మధ్యగల దేశమునంతా ఆక్రమించారు.

క్రీస్తుకు పూర్వము 200 సంవత్సరముల ప్రాంతమునం దుండినట్లు చరిత్రకారులు చెప్పే పాణిని రచించిన వ్యాకరణము లోను, క్రీస్తుకుపూర్వము 300 సంవత్సరముల నాడుండినట్లుచెప్పే పతంజలి రచించిన మహాభాష్యములోను మనుస్మృతిలోను కూడా ఈ పర్వతముల మధ్యగలదేశమే ఆర్యావర్తమని వర్ణిం పబడినది. బ్రహ్మావర్తము లేక కురుక్షేత్రముఅని వ్యవహరింప బడే థానేశ్వరమును మత్స్యదేశమని వ్యవహరింపబడే తూర్పు రాజపుత్రస్థానమును గంగా యమునా నదీతీరముల మధ్యభాగ

---

* చూ. భండార్కరుగారి దక్షిణాపథ పూర్వ చరిత్ర

మును శూరసేనమని వ్యవహరింపబడే మధురామండలమును కలిపి బ్రహ్మఋషిదేశమనేవారు.*

ఆర్యుల గ్రంథములలో ఋగ్వేదము బహు ప్రాచీనమైనది. అది అపౌరుషేయమని భారతీయుల విశ్వాసము. వేదములు సత్యమునుగూర్చి చెప్పు గ్రంథములైనందువల్ల అవి పరమ ప్రమాణములైనవి.

ఋగ్వేదములోని ఆర్యసంఘము

"ఋగ్వేదముయొక్క దశమ మండలములో బ్రాహ్మణ రాజన్య వైశ్య శూద్ర శబ్దములు నాలుగు చతుర్వర్ణ వాచకములుగా నొక ఋక్కునమాత్రము ప్రయోగింపబడియున్నవి. అందే బ్రహ్మశబ్దము మఱికొన్ని ఋక్కులలో బ్రాహ్మణవర్ణబోధకముగా గనవచ్చుచున్నది. తక్కినమండలములలో సర్వత్రియిది ఋత్విజ్మంత్రి కర్మపరముగానే యున్నదని చెప్పవచ్చును. అట్లే రాజశబ్దము గూడ నితర మండలములలో సంఘపాలకుడు ప్రభువు కులనాయకుడు అనెడి యర్థములను తెలుపుచున్నదిగాని క్షత్రియవర్ణవాచకముగా గనబడదు. వైశ్య శూద్రశబ్దములా యొక చోట దప్ప మఱెక్కడను ఋగ్వేదములో గనరాకున్నవి. కావున బ్రాహ్మణ క్షత్రియాది చతుర్వర్ణ వ్యవస్థ ఋగ్వేదకాలము కడపట నేర్పడినదిగాని మొదటినుండియు నున్నదికాదని చరిత్రకారు లూహించుట యుచితమనియె తోచుచున్నది. అందుచే వర్ణము లేర్పడిన పిదప బయలుదేఱిన, నిరుక్తము, ఋగ్వేదములో సర్వత్రి గనవచ్చు

*Oxford History of India-By Vincent A. Smith P. 13.

పంచజన పంచక్షితి శబ్దములకు విషాద పంచమములైన చతుర్వర్ణములను నర్థమును నిరూపించుటబట్టి భాష్యకారు లాశబ్దముల శబ్దార్థము వ్రాసినను, దానినిబట్టి వైదికార్యులలో మొదటినుండియు వర్ణభేదమున్నదని తెలంపరాదుగాని ప్రథమ మండలాదులనితరార్థములందు ప్రయుక్తములైన బ్రహ్మ రాజ శబ్దములచే దశమమండలమున క్రమముగా బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వాచకములైనట్లు మాత్రము విశ్వసింపవచ్చును. మఱియు వృత్తిప్రవర్తనాదులను బట్టి వర్ణభేద సూచకమైన యుత్తమ మధ్యమాధమ వివక్ష యుంచుక నడుమ వచ్చియుండునని చెప్పవచ్చునుగాని విద్యావివేకాదులున్నచోట నదియును గణనీయముగా లేదనవచ్చును" అని బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రులవారు తమ సంస్కృత (వైదిక) వాఙ్మయ చరిత్రయందు వ్రాసి దానికి రెండుదాహరణము లిచ్చినారు.

"ఆర్ష సంప్రదాయమున బ్రహ్మర్షియని ప్రసిద్ధికెక్కిన వాడు దీర్ఘతముడు. ఇతడంగరాజమహిషికడ దాసిగా నున్న 'ఉశిక్కు' అనుదానియందు కక్షవంతుడను సుతుని గనెను. ఈ బాలుడు బీజమునుబట్టి దైర్ఘతమసుడాంగిరసుడు నయ్యెను. క్షేత్రమునుబట్టి యౌశిజుడు దాసుడు నయ్యెను. అయినను రూపసంపన్నుడు విద్యాపూర్ణుడయిన యితనికి భావయవ్య పుత్రుడైన స్వనయుడనురాజు తన తనయల నిచ్చి పెండ్లి గావించెను. సూక్తద్రష్టలయిన మహర్షులలో నొకడై ఖ్యాతిగన్న యితడు రచియించిన సూక్తములు ఋగ్వేద (ప్రథమ) నవమ మండలములలో గలవు."

"కవషుడను ఋషి దర్శించిన నాలుగు సూక్తములు ఋగ్వేద దశమమండలమున నున్నవి. అందు మొదటిసూక్త మపోనప్త్రీయమను ప్రసిద్ధి వహించినది. ఈఋషిమహాత్మ్యమును సూచించెడి యీ సూక్తమును బట్టియు, నార్ష సంప్రదాయమును బట్టియు నైతరేయ కౌషీతకి బ్రాహ్మణములు రెండునుగూడ నితని వృత్తాంతము నిట్లు వర్ణించియున్నవి. ఋషులందఱు కలిసి సరస్వతీనదీతీరమున సత్రయాగము చేయుచుండ నిలూషపుత్రుడైన కవషుడు వచ్చి వారినడుమగూర్చుండెను. వారతనిని జూచి 'నీవు దాసీపుత్రుడవు, కితవుడవు, అబ్రాహ్మణుడవు. మానడుమ గూర్చుండ తగవు' అని పలికి వానిని తీసికొనిపోయి నీళ్ళులేనిచోట విడిచిపెట్టిరి. అతఁడపుడు పిపాసార్తుడై యబ్దేవతను బ్రార్థించుచు నొక సూక్తము రచియించెను అదే యపోనప్త్రీయము. ఆస్తుతికి సంతోషించి సరస్వతీనది యతఁడున్న చోటికి బ్రవహించెను. అదిచూచి ఋషులాశ్చర్యపడి యతనికి గితవత్వదోషము లేదని నిర్ణయించి వెంటనే యచ్చటికేగి కవషుని దోడ్కొనివచ్చి తమలో గూర్చుండబెట్టుకొని యతనిమంత్రములు వినియోగించి యాగము సాగించిరి. కవషు డున్నచోటికి నలుఁగడల సరస్వతీనది పరిసరించుటంజేసి యాచోటికి బరిసారకమను పేరు వచ్చినదట.

పై రెండుకథలనుబట్టి యాకాలమున బాటింపఁదగిన వర్ణభేదము లేదని తెలియకపోదు. కాని ఋగ్వేద పరిసమాప్తి కాలమున దా భేదము స్పష్టముగా నేర్పడెననుట నిజము."

(చూడుడు: బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారి సంస్కృత (వైదిక) వాఙ్మయ చరిత్ర 1వ భాగం పుటలు 141-3).

వైదిక యుగారంభములోనే హింస- అహింసల విషయమైన తగాదా ఒకటి ప్రారంభమైనట్లు కనబడుతూవున్నది. ఏజీవజంతువును హింసింపవలదు అనే అర్థంగల 'మా హింస్యాత్ సర్వభూతాని' అనే ధర్మంతోపాటు 'సర్వమేధయాగమునందన్ని జంతువులను వధింపవచ్చుననే అర్థంగల 'సర్వమేధే సర్వం హన్యాత్' అనే ధర్మముకూడా కనబడుతూ వున్నది.

విశ్వామిత్రునికిని వసిష్ఠునికిని వచ్చిన తగాదాలను గూర్చిన గాథలున్నూ శునస్సేఫుని యజ్ఞపశువుగా తీసికొనిపోతూవుండగా విశ్వామిత్రుడు రక్షించినట్లు చెప్పబడిన గాథయున్నూ ఆకాలములో హింసాత్మకములైన యజ్ఞయాగాదికములను హర్షించని సంప్రదాయమొకటి తలయెత్తి యుండుటను సూచిస్తున్నదని తత్వవేత్తల యభిప్రాయము.

విశ్వామిత్రునిగాథ కొన్ని పురాణములలో విపులముగా వివరింపబడినది. ఇతడు గాధిపుత్రుడు. క్షత్రియుడు. కాని బ్రాహ్మణ స్వభావము కలవాడు. అతడొకమారు వేటకుపోయి వసిష్ఠాశ్రమమున విశ్రమించి వసిష్ఠుని హోమధేనువును చూచి దాని ప్రభావమున కాశ్చర్యపడి దానిని తన కిమ్మని వసిష్ఠునడిగినాడు. అత డివ్వకపోగా దానిని బలవంతముగా తీసికొనిపోవుటకు ప్రయత్నించాడు. వసిష్ఠుడు స్వసంరక్షణము జేసికొనుమని ఆ గోవుకు చెప్పగా అప్పుడాగోవువల్ల పుట్టిన వివిధ జాతుల సైనికులు విశ్వామిత్రుని బలముల నోడించినారు. వసిష్ఠుని ప్రభావమునకు తపమే కారణమని విశ్వామిత్రుడు గ్రహించి తాను తన రాజ్యమును వదలి ఘోరమైన తపస్సు

చేసి గొప్ప శక్తులను సంపాదించినాడు. రుచికుని (అజీగర్తుని) కుమారుడైన శునస్సేపుడు యాగపశువుగా వేల్వబడుటకై హరిశ్చంద్రునివలన తీసికొని పోవబడుట విశ్వామిత్రుడు చూచి, శునస్సేపునికి మంత్రోపదేశము చేసి రక్షించినాడు. విశ్వామిత్రుడు బ్రహ్మర్షి యనిపించుకొనగోరి ఘోరతపము చేయగా ఆయన కనేక సిద్ధులు కలిగినవి. సృష్టికి ప్రతిసృష్టి కూడా చేయగలిగినాడు. ఆయన తపస్సును చూచి దేవతలా యనను బ్రహ్మర్షి యని పిలుచుట కంగీకరించినారు గాని వసిష్ఠుడు కూడా అందు కంగీకరిస్తే గాని విశ్వామిత్రునికి తృప్తి లేదు. విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠుని దగ్గరకు పోగా ఆయన ఆతనిని ఓ రాజర్షీ! యని పిలిచినాడు. విశ్వామిత్రునికి కోపము వచ్చినది. ఇంకను ఘోరమైన తపస్సుచేసి వెళ్ళినాడు. అప్పుడు కూడా ఆయన అలాగే పిలిచినాడు. విశ్వామిత్రుడు వసిష్ఠుని కుమారుని చంపివేసినాడు గాని వసిష్ఠుడు చలించలేదు. ఇలాగ చాలాసార్లు జరిగినవి. చివరకు వసిష్ఠుని కొక కొడుకు మిగిలినాడు అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు మళ్ళీ రాగా వసిష్ఠు డతని నెప్పటిలాగనే రాజర్షి యనే పిలిచినాడు. విశ్వామిత్రుడీ సారి వసిష్ఠకుమారుని చంపలేదు. వెనుకకు తిరిగిపోతున్నాడు. అంతట వసిష్ఠు డాయనను ఓ బ్రహ్మర్షీ! ఇలాగ రమ్మని పిలిచినాడు విశ్వామిత్రు డాశ్చర్యముతో వెనుకకు తిరిగి వచ్చినాడు. అరిషడ్వర్గములలో క్రోధమును జయించిన గాని బ్రహ్మర్షి కాడనే సత్యమును గ్రహించినాడు.

క్షాత్రము - బ్రాహ్మణ్యము

యుద్ధములలో రక్తము కాలువలై పారడము చూడ డానికి సందేహించని క్షత్రియులు జీవహింసను ప్రతిఘటించ డము, క్షాత్రధర్మము నెఱుగని బ్రాహ్మణులు యజ్ఞయాగాది కములలో జీవహింసను సహించడమే గాక దానిని సమర్థించ డము వైదికయుగ చరిత్ర విశేషాలలో నొకటి. వేదముల కాలమునాటి బ్రాహ్మణముల కాలము నాటికి వచ్చేటప్పటి కీయభిప్రాయ భేదములు ఆర్యసంఘమునందు మరింత తీవ్రములై నట్లు కనబడుతున్నవి.

కురుపాంచాలము - తూర్పు దేశములు

ఆ కాలములో బ్రాహ్మణ పురోహితుల ప్రాబల్యము గల కురుపాంచాల దేశములోని ఆర్యులు పశుయజ్ఞములను యథాక్రమముగా అచరించే సనాతన ధర్మవాదులుగా నుండే వారు. ఇందుకు విరోధులైన అహింసావాదుల పక్షమువారు క్షత్రియ ప్రాబల్యము గల గంగానదీతీరమునగల తూర్పు దేశములవారు. బ్రాహ్మణములలో పేర్కొనబడిన ఈతూర్పు దేశము లనునవి, కాశీ, కోసల, విదేహ, మాగధ రాజ్యములు.

కురుపాంచాలములోని బ్రాహ్మణ పురోహితులు తూర్పుదేశములైన కాశీ కోసల విదేహ మాగధములలోని కీ క్రింది కారణములవల్ల పోరాదని శతపథబ్రాహ్మణము నిషేధించినది.

(౧) తూర్పు దేశముల ఆర్యులు తమ పరిశుద్ధతను గోల్పోయి వేదవిహితములైన యజ్ఞములను చేయుట మాని

వేసి తమ ధర్మమును విడనాడినారు. అంతేకాదు; పశు యజ్ఞము చేయకపోవుటయే సరియైన ధర్మమని వాదించే ఒక క్రొత్త సిద్ధాంతమును ప్రతిపాదిస్తున్నారు. అందువల్ల సనాతన ధర్మపక్షులైన కురుపాంచాలదేశ బ్రాహ్మణు లక్కడకు పోయి అక్కడి అనాచారదోషమును అక్కడివారివలన అవమానమును పొందవలదు (ఈ క్రొత్త సిద్ధాంతము బౌద్ధ జైనములే యనుకో నక్కరలేదు. వైష్ణవమతము కూడా అహింసనే బోధించినది.)

(౨) తూర్పు దేశములలోని సంఘాచార వ్యవహారములు కురుపాంచాల దేశములోనివానికి భిన్నముగా నున్నవి. కురుపాంచాలములో బ్రాహ్మణుల యాధిక్యమును తక్కిన మూడువర్ణములవారును అంగీకరించి బ్రాహ్మణులు చెప్పినట్లు వింటున్నారు. తూర్పుదేశములలో అనగా కాశీ, కోసల, విదేహ, మాగధములలో క్షత్రియులే అగ్రస్థానమును వహించి బ్రాహ్మణులతో సహా తక్కిన మూడువర్ణములవారిని తక్కువపరచినారు. ఇందువలన కూడా కురుపాంచాల దేశ బ్రాహ్మణు లాదేశములకు పోవుట తమ ఆత్మగౌరవమునకు భంగకరము.

(3) వాజసనేయ సంహితలో నింకొక విషయము కూడా ఉదాహరింపబడినది. తూర్పుదేశములలోని ఆర్యులైన సంఘములు వేదవిహితములైన యజ్ఞములను విడనాడి బ్రాహ్మణులను ధిక్కరించి ధర్మచ్యుతిని పొందడమేగాక వారి భాష కూడా అపభ్రంశముగా నున్నది. ఈ తూర్పుదేశములలోని ఆర్యులు పరిశుద్ధమైన సంస్కృతభాషను మాటలాడలేరు. కురు-

పాంచాల దేశములోని ఆర్యులు చేయు శబ్దోచ్చారణమును వారు చేయజాలకున్నారు. సంస్కృతపదములను సరిగా నుచ్చరించలేరు. వారెల్లప్పుడును అపభ్రంశ సంస్కృతభాషనే మాటలాడుతారు. "ర"కు బదులుగా "ల" అని పలుకుతారు. (అందువల్ల వారు ప్రాకృతములను మాట్లాడేవారని మనము ఊహించవచ్చును.)

ఉపనిషత్తుల కాలములో హింస, అహింస యనే రెండు సిద్ధాంతములయొక్క భేదము బాగా స్పష్టముగా కనబడుతున్నది. ఉపనిషత్తులలో చెప్పబడిన ఆత్మవిద్యయున్నూ దానికి దగ్గరసంబంధముగల తపస్సున్నూ పరమధర్మములుగా సంగీకరింపబడి, పూర్వకాలమునాటి యజ్ఞకర్మ లంతకన్న తక్కువైనవిగా చెప్పబడినవి. ఈ కాలములో రాజుల ఆస్థానములు విజ్ఞాన కేంద్రములుగా నుండినందున కురుపాంచాలములోని బ్రాహ్మణులు ఆత్మవిద్యాన్వేషణము జేయుచు తూర్పుదేశములకు పోవసాగిరి. అదివరకు కురుపాంచాల దేశీయులు 'కుధర్మము'గా నెంచినదానికొరకే వారిప్పుడు ప్రాకులాడసాగినారు. ఆకాలమునాటి ప్రతిభాశాలి యాజ్ఞవల్క్యుడు. ఇతడు తూర్పుదేశములోని బ్రాహ్మణుడే. కురుపాంచాలములోని బ్రాహ్మణు లీతనను అసహ్యించుకొనుచుండిరిగాని ఆయన కేమి తక్కువ? యాజ్ఞవల్క్యుడును ఆయన నాదరించిన ప్రభువైన జనకుడును ఆత్మవిద్య నభివృద్ధి చేయుడానికి తమ శక్తిని, విద్యను ధారపోసినారు. హింసాత్మకమైన పశుయజ్ఞమును కర్మకాండను నిరసించి అహింసావాదమునకు ప్రోద్బలము

కలిగించిన ఈ ఆత్మవిద్యయే వైష్ణవ, జైనబౌద్ధమతములకు దారిచూపినదని చెప్పవచ్చును.

బౌద్ధ జైన మతములు

గౌతమబుద్ధుడు దశపరమితములను సంపాదించి స్వర్గమున నుండగా భూలోకమున నవతరించి ప్రజలకు తరణోపాయము కలిగించవలసినదని దేవతలు ఆయననుకోరగా ఏదేశమున నేకులమున జన్మించవలెనని ఆలోచించగా కురుపాంచాల దేశీయులు నిరసించే తూర్పు దేశములో నొకటైన మగధదేశములో క్షత్రియకులమున జన్మించుటకు నిశ్చయింప బడినదనే గాథ కురుపాంచాలదేశపు బ్రాహ్మణులకన్న తూర్పుదేశపు క్షత్రియులే ఉత్తములనే విషయమునే సూచించుచున్నది. ఇలాగే ఋషభుడు మొదలు మహావీరునివరకును గల జైనతీర్థంకరులలో నెవ్వరునుకూడా బ్రాహ్మణులు లేరు.

మహావీరుడు మొదట నొక బ్రాహ్మణ స్త్రీ కడుపున పడగా జైనతీర్థంకరుడు కావలసిన శిశువు బ్రాహ్మణస్త్రీకడుపున పుట్టుట తగదని ఇంద్రుడు నిశ్చయించి ఆపిండమును క్షత్రియ రాజభార్యకడుపున పడవేసినాడనే శ్వేతాంబరజైన గాథకూడా ఈ విషయమునే సూచించుచున్నది.

జైనధర్మములు వేదములనాటికే యున్నట్లు కనబడుచున్నది. ఇటీవల త్రవ్వియెత్తబడిన మొహెంజోదరో హారప్పలలో కనబడిన ముద్రికలపైన జైనతీర్థంకరులను బోలిన బొమ్మలు త్రిముఖబౌద్ధుని బోలిన బొమ్మలును కనబడుచున్నవి.

౨3 వ తీర్థంకరుడైన పార్శ్వనాథుడు చరిత్రపురుషుడే యని చరిత్రకారు లంగీకరిస్తున్నారు. ఇతడు మహావీరునికి ౨౫౦ సంవత్సరములపూర్వము వాడని జైనులనమ్మకము. మహావీరుడు క్రీస్తుకుపూర్వము ఆరువందల సంవత్సరములనాటివాడు. ఋషభునిగురించీ, అరిష్టనేమిని గురించీ ఋగ్వేదములో కొన్ని ఋక్కులున్నవి. ఋషభుని కథ విష్ణుపురాణములోను భాగవతములోను కనబడుతున్నది. ఋషభుడు పూర్వయుగము లోని శ్రీమహావిష్ణువుయొక్క నారాయణావతరమే యని భాగవత పురాణము చెవుతున్నది. ఋషభుడు యోగీశ్వరేశ్వరుడని కూడా ఆపురాణములందు వర్ణింపబడినాడు. జైన గ్రంథములలో ఋషభుని గూర్చినవర్ణనల కివి సరిపోతున్నవి. అందు వలన జైనమతమునకును వైష్ణవమతమునకును మొదటినుండి దగ్గరసంబంధ మున్నదని దీనివలన తెలుస్తున్నది. ఈ విషయమై రామకృష్ణ పరమహంసగారి శత వార్షికోత్సవము సందర్భమున ప్రకటింపబడిన "Cultural Heritage of India" అనే గ్రంథము మొదటి సంపుటములో ప్రొఫెసర్ అప్పాస్వామి చక్రవర్తిగా రొక వ్యాసమును వ్రాసియున్నారు.

వ ర్ణ భే ద ము ల పు ట్టు క

"ఋగ్వేదారంభకాలమునం దార్యులలో జాతిభేదము లేకపోయినను అందఱు నన్నివృత్తులు సామాన్యముగా నాచరించుచున్నను, కాలక్రమమునఁ గొందఱు కొందఱు కొన్ని కొన్ని వృత్తులయందు స్థిరపడిన ట్లాయా వర్ణనలవలన గోచరింపకపోదు. అందు యజనయాజన మంత్రదర్శన మంత్రే

పఠన పాఠాదులు నియతముగా నాచరించువారు పురోహిత వర్గముగాను సంఘపాలన దేశరక్షణ శత్రుహింసన జైత్ర యాత్రాదు లాచరించువారు నాయకవర్గముగాను, కృషి గోరక్షణ వాణిజ్యాదు లాచరించువారు కృషీవలవర్గముగాను, పురోహితాదులకు ధర్మాచరణమునందును-నాయకులకు యుద్ధ కార్యనిర్వహణమునందును పరిచర్య లొనర్చుచుఁ బరిచారకులుగాను భటులుగాను నుండువారు, దాసవర్గముగాను నేర్పడి పరస్పరమైకమత్యమున దేశహితములు సంఘహితములు నగు తమతమ కృత్యములు నిర్వహించుచు వచ్చిరి. అట్లాయా వృత్తులయందు స్థిరపడినవారే కాలక్రమమున బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్ర జాతులుగా విడివడిరని దశమమండలములోని యర్వాచీన ఋక్కులనుబట్టియుఁ దరువాత వెలువడిన బ్రాహ్మణేతిహాసాదులను బట్టియు మనకు విదితమగుచున్నది. ఆట్లేర్పడిన యీ నాలుగు వర్ణములుగాక మఱియొకటి నిషాదవర్ణ మనుపేర నగపడుచున్నది. అందు దురాచారముల పాల్పడి భ్రష్టులైనవారును, ఆర్యులకు లోబడిన యాదినివాసులయిన యనార్యులును జేరియుండురని యూహింపనగును''* అకాలమున నదియే పంచమజాతి.

ఈ కాలమునందలి పంచమజాతివారివలె నప్పటి పంచమవర్ణమువా రత్యంత గర్హ్యులుగాక పైజాతులవారి యాదరమునకు బాత్రులైనట్లుగా నిషాదపంచములైన చతుర్వర్ణములకు శ్రేయము గలిగింపుడని ఇంద్రాది దేవతలను బ్రార్థించిన

*దీనికి కొన్ని యుదాహరణము లివ్వబడినవి. చూడు: సంస్కృత వాఙ్మయచరిత్ర 1-వ భాగం పుటలు 139-141.

ఋషుల వాక్యములవల్లనే బోధపడుతున్నది. దశమమండలము లోని సాంఘికాచార వర్ణనలు గుణకర్మవిభాగమునుబట్టి చతుర్వర్ణము లేర్పడిన పిదపనే బయలువెడలినవనుట కందందు పేర్కొనబడిన బ్రాహ్మ క్షత్రి శబ్దములు తోడ్పడుచున్నవి గాని వైశ్య శూద్ర శబ్దము లెందును గంఠోక్తిగాఁ బేర్కొనబడినట్లు కన్పించక పోవుటచే నవి యన్నిజాతులకు సంబంధించినవా? లేక పైజాతులు రెంటికే సంబంధించినవా? అట్లయినచో తరువాతి కాలమున వెలువడిన ధర్మశాస్త్రములందు ద్విజశబ్ద వాచ్యులుగాఁ గనఁబడుచున్న వైశ్యులకు వైదికాచారము లున్నట్లు తెలియవచ్చుచుండగా దొలుత లేకుండగాఁబోవునా? యనెడి సందేహము లుదయించుచున్నవి." అని బ్రహ్మశ్రీ మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిలుగారు తమ సంస్కృత వాఙ్మయ చరిత్రలో వైదిక వాఙ్మయమును గూర్చిన మొదటి భాగమున వ్రాసినారు.

పైన చెప్పిన సందర్భములనుబట్టి చూడగా ఆర్యసంఘములో మొట్టమొదట బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యశూద్రు లనే విభజనము కేవలము ఆ యామార్గములవారు చేసే వృత్తులను బట్టి వచ్చినదేగాని పుట్టుకవల్ల వచ్చినదికాదని స్పష్టముగా తెలుస్తున్నది. వర్ణాంతర వివాహముల కడ్డులేదు. భోజన ప్రతి భోజనముల కడ్డులేదు. దృష్టిదోషము లేదు. తరువాత కొంత కాలమున కీలాంటి ఆచారములు వచ్చినవి. ఆర్యఋషులు ధర్మచ్యుతికి సహించేవారు కారు. ఆర్యఋషులు తమ సంఘము

(చూ: పుట 155-6.)

నెప్పటికప్పుడు పరిశోధించి సంస్కరించేవారు. ధర్మమును మీరిన వారిని వేఱుపరచేవారు. వీలైనచో ప్రాయశ్చిత్తములు విధించి మళ్లీ వారిని సంఘములో కలిపేవారు. అలాగ ప్రాయశ్చిత్తములు విధించి సంస్కరించడానికి వీలులేనివారిని సంఘమునుండి వెలివేసి వారిని అనార్యులుగా పరిగణించేవారు. బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యశూద్రులలో హెచ్చుతగ్గులు లేవని అందరును బ్రహ్మనిష్ఠ నభ్యసించి బాగుపడుటకు వీలున్నదని చూపే ఇతిహాసములు పురాణగాథలు లెక్కలేనన్ని కనబడుతున్నవి. వేదశాస్త్రములు చదివిన బ్రాహ్మణులు, అధర్మవర్తనులై భ్రష్టులై రాక్షసులైన కథలు వేదశాస్త్రములు చదువని శూద్రులుగా నుండినవారు సద్ధర్ములై పరిశుద్ధులై బ్రహ్మజ్ఞానమును పొంది బ్రాహ్మణులకు నీతిని ధర్మమును బోధించిన కథలు పురాణములలో కనబడుతున్నది. వేదశాస్త్రము లెఱిగిన రావణుడు రాక్షసుడైన సంగతి, క్షత్రియుడుగా జన్మించిన శ్రీరామచంద్రుడు అవతారమూర్తియై బ్రాహ్మణులచేత పూజింపబడుతూ వున్న సంగతి అందరికి తెలిసినవిషయమే. దేశములో అధర్మము ప్రబలి సంఘము సంకరమై సంస్కారము లేక వట్టి మూఢసిద్ధాంతములు రకరకాల మతాచారములు ప్రబలిన సంగతి చరిత్రవలన తెలుస్తూనే ఉన్నది. శంకర రామానుజులు మొదలైనవారీ మతాచారములను సంస్కరించి ధర్మసంస్థాపన జేయుటకు ప్రయత్నించిన సంగతులుకూడా అందరికిని తెలిసిన విషయమే.

గయాసురుని గాథ

గయాసురు డొక రాక్షసుడు. అతడు మహాకాయుడు. నూటఇరువది యోజనముల పొడవుగలవాడు. ఇతడు విష్ణు భక్తుడై మహాతపముజేసి సకల తీర్థములకన్నను తన దేహము అతిపవిత్రముగ నుండునట్లు వరమును పొందినాడు. అతనిని స్పృశించినవారు చూచినవారు బ్రహ్మమును పొందుచుండిరి. వైదిక కర్మలు నశింపసాగెను. దేవతలును ఋషులును బ్రహ్మ దేవుని దగ్గరకుపోయి మొఱపెట్టుకొనిరి. అంతట బ్రహ్మ గయాసురుని యొద్దకు పోయి 'నేను యజ్ఞము చేయదలచితిని అందుకు నీశరీరముకన్న పవిత్రతరమైన ప్రదేశము నాకు కనబడుటలేదు' అని పలుకగా గయాసురుడు ఉబ్బిపోయి సరే నా శరీరముపైన యజ్ఞము చేసికొనుడని గయలో తన శిరము నుంచి పండుకొనెను.

అంతట బ్రహ్మదేవుడు ఋత్విక్కులను సృష్టించి యజ్ఞ మారంభించెను. దేవతలందరును వచ్చిరి. అయితే యజ్ఞవేదిక యున్న గయాసురుని శిరస్సు కదలసాగెను. అది కదలకుండ చేయుటకు బ్రహ్మ పెద్దపెద్ద శిలలను దానిపైన నుంచెను గాని అవి చెదరి పడిపోయెను. ఆశిలలే రామపర్వతము ప్రేత పర్వతము మొదలైనవని చెప్పుతారు. అంతట బ్రహ్మ, శాపవశమున శిలారూపమున బడియున్న దేవరూపిణియును మహా పతివ్రతయొక్క శిలను దెచ్చి గయాసురుని శిరస్సుపైన బెట్టెను. అది అతిపవిత్రమైన శిలయైనందువలన గయాసురుడు దానిని త్రోసివేయలేక పోయెను గాని శిరమును కదలించుట

మాత్రము మానలేదు. అప్పుడు బ్రహ్మదేవుడు శ్రీ మహా విష్ణువును ప్రార్థింపగా ఆయన గదాధరుడై వచ్చి తన కుడి కాలును గయునిశిరస్సుపైన బెట్టి నిలిచెను. అంతట గయాసురుడు నిశ్చలుడై విష్ణుమూర్తిని స్తుతించి తన శిరస్సు ఉన్న ప్రదేశ దివ్యక్షేత్రముగా నుండునట్లును అది తనపేరుతో వ్యవహరింప బడునట్లును అక్కడ పిండప్రదానములు చేసినవారి పితృ దేవతలు తరించునట్లును వరమును పొందెను. గయాసురుని పాదములు మన తెలుగు దేశము నందలి పిఠాపురమున నుండెననియు అందువలన దానికి పాదగయ యను పేరు వచ్చిన దనియును చెప్పెదరు.

గయామాహాత్మ్యము వాయుగరుడ పురాణములందు చెప్పబడియున్నది. దేహమే బ్రహ్మమని వాదించు బౌద్ధుల మతధర్మములు ఆర్యావర్తమునందును దక్షిణాపథమునందును వ్యాపింపగా సనాతన ధర్మము దానిని రూపుమాపి మరల వైదికకర్మలను వ్యాపింపజేసిన గాథయే పురాణ పద్ధతిలో చెప్పబడినట్లు కనబడుచున్నది. "బుద్ధగయ" యను శీర్షికతో శ్రీమాన్ కే. నరసింహాచార్యులవారు అక్షయ సంవత్సర పుష్యమాస భారతిలో నొక వ్యాసమును వ్రాయుచు గయాసుర క్షేత్ర మహాత్మ్యములోని అంతరార్థమును గూర్చి చక్కగా చర్చించియున్నారు.

గయదగ్గర ప్రస్తుతము బ్రహ్మయోనిపర్వతమని వ్యవ హరింపబడు కోలాహలపర్వతము పైననే గయాసురుడు తప మాచరించెనని చెప్పబడినది. దీని నిడివి రమారమి మూడు మైళ్ళు. ఇంత చిన్నపర్వతముపైన ౧౨౦ యోజనములు లేక

౫౭౬ మైళ్ళ పొడవును ౬౦ యోజనములు లేక ౨౬౮ మైళ్ళ వడుము చుట్టు కొలతలు గల అసురుడు తపముచేయుట అసంభవముకదా! అందువలన దీనికేదో అంతరార్థ ముండి తీరవలెను. గయుడు అసురుడై యైనను రాక్షసులకు నైజమైన జీవహింస మొదలైన క్రూరదురాచారములు కలవాడని చెప్పబడలేదు. పైగా అతడు విష్ణుభక్తుడని మహాతపస్సుచేసి సిద్ధులను సంపాదించినవాడని చెప్పబడినది. అతని శరీరమును స్పృశించినను చూచినను జనులు బ్రహ్మమును పొందుచుండిరని కూడ చెప్పబడినది. ఈవర్ణనములన్నియు బౌద్ధమతమునకు అన్వయించుచున్నవి. బౌద్ధమతమున జీవహింస నింద్యము. తపము ప్రధానము. యజ్ఞయాగాదికములు మోక్షప్రదములు కావు. ఇట్టి దేహబ్రహ్మవాదుల మతము హిమాలయమునుండి కళింగము వఱకును ౫౭౬ మైళ్ళ పొడవు ౨౬౮ మైళ్ళ వైశాల్యముగల దేశమున వ్యాపించెను. అందువలన గయాసురుని శరీర పరిమాణము గుణగణాదికమును బౌద్ధమతమునకు అన్వయించుచున్నవి. బుద్ధగయ బౌద్ధమతమునకు బుట్టినిల్లుగనుక అది గయాసురుని శిరః ప్రదేశముగా వర్ణింపబడినది. బ్రహ్మాదులు గయుని శరీరమును గూర్చి శ్రద్ధవహింపక శిరఃప్రదేశమునందే యజ్ఞము చేసి ఆవాదమును రూపుమాపినట్లు ఈగాథ సూచించుచున్నది.

బౌద్ధమతమున జనులు కర్మకు బద్ధులుగా నుందురు. అందు దైవికమనునది లేదు. రాక్షసునిదిగూడ దైవమననది లేక విచ్చలవిడిగా సంచరించు స్వభావముగనుక బౌద్ధమతమునకు రాక్షసత్వ మారోపింపబడినది. గయాసురుని నాశము చేయుటకు పూనుకొనిన దేవతలు అతనికి వరప్రదాతలైరనుట

లోని భావమేమనగా బౌద్ధమత వినాశమునకు పూనుకొనిన హిందువులు బౌద్ధ విగ్రహములను సర్వనాశము చేయక వానిని తామే స్వీకరించి నామభేదముల బూజించిరనుటయే. ఇందు లకు నిదర్శనము, హిందూదేశమునం దెచ్చటను విష్ణుపాదము లకు మాత్రము ఆలయముగట్టించి పూజించుట గానబడదు. బౌద్ధులుమాత్రము బుద్ధుని పాదములను, శిరోజములను, నఖము లను, శల్యములను పూజించుట విశేషముగా కలదు. బౌద్ధులచే ప్రతిష్ఠింపబడి పూజంపబడు చుండిన బుద్ధపాదము లిపుడు గయ యందు విష్ణుపాదములని హిందువులచే పూజింపబడుచున్నవి. ఇదిగాక విష్ణుపాదములందు పితృపిండముల నర్పించుటకు పూర్వము బుద్ధగయ కేగి బోధిద్రుమమునకు నమస్కరింపవలయు నని వాయుపురాణమున గలదు"

పైన చెప్పిన సంగతులవలన గయాసురగాథ యొక్క అంత రార్థము తెలియగలదు.

గురుశిష్య సంప్రదాయము

గురుశిష్య సంప్రదాయమనేది కేవలము బౌద్ధధర్మము నకు చెందిన ఆచారమేయని రుజువు చెయ్యడానికి అనేక నిదర్శ నము లిప్పటికిని కనబడుతున్నవి. నేపాళ దేశములో ఇప్పటికిని హిందువుల సనాతనధర్మమును, బౌద్ధులధర్మమును ఒకదాని ప్రక్కనొకటి కనబడుతున్నవి. అక్కడ హిందువులను "దేభజు" లనిన్నీ బౌద్ధులను "గుభజు" లనిన్నీ అంటున్నారు. "దేభజు" లనగా దేవుని భజించువారనిన్నీ "గుభజు"లనగా గురువును పూజించువారనిన్నీ అరము.

బౌద్ధసంప్రదాయము నందున్నటువంటి గురుపూజ వేదములందు లేదు. వైదికమంత్రమైన గాయత్రి నుపదేశించు నది బ్రహ్మవిద్యా రహస్యము దెలిసిన ఆచార్యుడేగాని దాసులకు ప్రభువైన గురువుకాడు.

బౌద్ధులు స్థాపించిన గురుశిష్య సంప్రదాయమునందలి గురువు సత్యపథమునందు నడిపించు మార్గదర్శియైన ప్రభువు. అతడు కేవలము దైవముయొక్క అంశమే! ఇతడు హిందువుల యొక్క కులదేవత లేక ఇష్టదైవముకన్నను ఉన్నతస్థానము నధిష్ఠించి యున్నాడు. హిందువుల యిష్టదైవము ఆరాధనకు లేర్పరచుకొనిన బింబము లేక అర్చ్యప్రతిమ (Symbol)గాని వేఱు కాదు. బౌద్ధులగురువు సృష్టియొక్క పరాకాష్ఠయే. (Acme) అతనిమాట యొకధర్మశాసనము. అతని యాజ్ఞలు శిష్యులు శిరసావహించవలసిన పరమ ప్రమాణములు. మంచి చెడుగులను నిర్ణయించు సామాన్య నీతి నియమములు దీనికి వర్తింపవు.

వేదములందలి గురువు ఇటువంటివాడుకాడు. అతడు కేవలము విద్యాదానముచేయు ఉపాధ్యాయుడు మాత్రమే. అందువలన జాతి కుల వర్గ వివక్షత లేక గురువును భూమిమీద నొక అపరదైవముగా పరిగణించు శాఖవారు గాని కులము వారుగాని హిందువులలో నెక్కడనైనను కనపడినయెడల వారుగాని వారి పూర్వులుగాని బౌద్ధసంప్రదాయమునకు చెందినవారే అని గ్రహింపవచ్చును.

బంగాళాదేశమునందు గురుశిష్య సంప్రదాయము చిరకాలానుగతముగా చాల ప్రాముఖ్యత చెందియున్నది. అది

ఇప్పటికిని అక్కడ ప్రబలముగా నున్నది. శాక్తేయశాఖలం దైననేమి వైష్ణవ శాఖలం దైతేనేమి, బంగాళీ జనసంఘము నందు గురువు అత్యున్నతమైన స్థానమును కలిగియున్నాడు. అతడు కోరతగని కోరికయేలేదు. అతడు ఆచారవ్యవహారము లకును నీతిధర్మములకును కూడ అతీతుడుగా నున్నాడు.

బంగాళా దేశముయొక్క గురుశిష్య సంప్రదాయమునకు కులభేదమెన్నడును అడ్డురాలేదు. వంగదేశమునందు బ్రాహ్మణ వైద్య కాయస్థ గురువులేగాక కార్తభజులు కిషోరిభజులు, సహజీయులునైన గురువులును, దేశద్రిమ్మరులై తిరుగు బైరాగి గురువులునుకూడా ఉన్నారు. ఇందులో అన్నిజాతులవారును కులములవారును కలిసి యుంటారు. గురువుయొక్క కులగోత్ర ముల నడుగుట మహా అపచారముగా పరిగణింపబడి నిషేధింప బడుతున్నది.

మెహార్పూరులో నుండిన బలరామ్ హాదీ తానొక హీనకులజుడైన హాదీయనే సంగతిని కప్పి పుచ్చేవాడుకాడు. అయినప్పటికిని ఆయనకు అన్ని కులములవారును తుదకు బ్రాహ్మణులును కూడా శిష్యులుగా నుండేవారు. ఆయన ననుసరించిన వారినిగాని వారిసంతతివారినిగాని ఎవ్వరును కులములో నుండి వెలివేయలేదు. ఇప్పటికిని వారి సంతతి వారున్నారు.

దీనిఫలితముగా వంగదేశంలో, ఒక్కమత గురువులనేగాక మంత్రతంత్రజ్ఞులైన గురువులను శిల్పకళలను విద్యలను నేర్పు గురువు లనుకూడా ఎక్కువగా గౌరవించి పూజించే ఆచారము వచ్చినది. ఏ గురువునైనను సక్రమముగా నేర్పరచుకొని ఆయన

వలన దీక్షను పొంది విద్య నేర్చుకొనే పద్ధతియున్నూ అప్పటినుండి ఆ గురువును దైవసమునిగా చూచే పద్ధతియున్నూ వచ్చినవి.

నామ శూద్రి, పాడబాగ్డి, అగురి, కులముల వస్త్రాదుల వలన మన పూర్వులు ఛడీ, బానా మొదలైన మల్ల విద్యలను నేర్చుకొనేవారు. ఇలాగ దీనిని నేర్చుకోవడానికి వెళ్లినవారిలో బ్రాహ్మణులైనవారు,రంగస్థలంలోనికి పోవుటకు ముందుగా తమ యజ్ఞోపవీతములందుకు అడ్డురాకుండా వానిని తొలగించుకొన వలసియుండిరి. వారు ముందుగా తమ ఆయుధములను గురువు పాదముల యొద్దనుంచి, వంగి ఆయనమోకాళ్లను స్పృశించి, గురువునకు వందనముచేసి, "జేయ్‌గురూ! "అని పలికి తరు వాత ఆయన అనుజ్ఞను పొందిన పిమ్మట తమ సామును ప్రారంభించ వలెనను నియమముండినది. బ్రాహ్మణు డెవ్వ డును ఇది తనకు పరువు తక్కువయని భావింపలేదు. తోడివా రెవ్వరును, ఇందుల కతనిని తక్కువపరచలేదు.

పాఠశాల లందు చదువుచెప్పే ఉపాధ్యాయులు కూడా ఎల్లప్పుడును బ్రాహ్మణులుగానే ఉండేవారుకారు.సాధా రణముగా కాయస్థకులమువారే ఎక్కువమంది యుండేవారు చంద్రినగరములో నొకబాగ్డి యుపాధ్యాయుడుండెను. ఆయన దగ్గర చదువుకొను వారాయనను బాగ్డి మహాశయుడని అనే వారు. బర్ద్వాను తాలూకాలోని చాలా గ్రామములందు అగురి సద్గోప తేక కైవర్తకులముల యుపాధ్యాయు లుండే వారు. ఆపాఠశాలలకు బ్రాహ్మణులు కూడా ఏట్టి అనుమాన మును లేకుండా తమ పిల్లలను పంపేవారు. ఈ బ్రాహ్మణ

బాలురుకూడా తమ యుపాధ్యాయుని పట్లచాలాభయ భక్తులతో ప్రవర్తించేవారు. ఇటువంటి యుపాధ్యాయుల యొక్క ప్రభావమువల్లనే వంగదేశములలో స్పృశ్యతా అస్పృశ్యతలను గూర్చిన పట్టింపులు హెచ్చుగా పెరుగలేదని తోస్తున్నదని పంచకారీబెనర్జీగారు విశ్వభారతి పత్రిక మొదటి సంచికలోనొక వ్యాసమునందు వ్రాసియున్నారు.

తిరుపతి జైనక్షేత్రమా?

హిందూ దేశచరిత్రలో జైనబౌద్ధమతాలు వైదికమతాన్ని త్రోసిరా జనడమూ, జైనబౌద్ధమతాలను మళ్లీ వైదికమతం అణగద్రొక్కడమూ, వైదికమతంలోనే శైవవైష్ణవాలు ఒకదానితో ఒకటి పోరాడడమూ, ఇంకా శాఖోపశాఖలు బయలు దేరడమూ కనపడుతూనే వున్నదికదా! ఈ మార్పులనుబట్టి జైన ఆలయాలు, బౌద్ధఆరామాలు, విష్ణుశివక్షేత్రాలుగా మారడంకూడా జరిగింది. ద్రాక్షారామం గర్భగుడిలో బౌద్ధస్తూపంయొక్క గుర్తులు స్పష్టంగా కనబడుతున్నవని యంటారు. భీమేశ్వరుడు జైనదేవుడిలాగ పైకి పెరిగిపోతూవుంటే నెత్తిమీదచీలకొట్టారనేగాథ ఒకటివున్నది. అందువల్లబౌద్ధజైనఆలయం భీమేశ్వరాలయంగా మారినట్లుతోస్తుంది. అలాగే, అమరావతికూడా బౌద్ధజైనక్షేత్రమై యుండి తరువాత శివక్షేత్రంగా మారింది. పంచారామాలన్నీ ఇలాగ మారినవే నంటారు - పరిశోధకులు. ఆరామం అనేది బౌద్ధుల

ఆరామమై యుండడంలో ఆశ్చర్యం లేదు. ఈ విషయం బాగా చర్చించతగినది.

మనపురాణాలలో జైనబౌద్ధ శైవ వైష్ణవగాథలు ఆచార వ్యవహారములు విడదీయు లేనంతగా కలిసిపోయినవి. జైనుల తీర్థంకరులలో ఋషభుడు ఆది తీర్థంకరుడు. భాగవతంలో విష్ణ్వంశలో జన్మించిన ఋషభచక్రవర్తిగాథ ఒకటి యున్నది. భాగవతంలో పేర్కొనబడిన పాషండమతం జైనమో బౌద్ధమో అయివుంటుం దనడానికి సందేహం లేదు. జైనఋష భునికిని భాగవతఋషభునికిని సంబంధమున్నట్లు తోస్తుంది. జైనులకు కేవలజ్ఞానులందరూ పూజ్యులే. శైవ వీరవైష్ణవుల లాగ వారు విష్ణువును అల్పంగా చూడరు. వైష్ణవులు, ఋషభునియందు విష్ణువుఅంశను జైనులు తీర్థంకరలక్షణాము లను గమనించి యుంటారు. వైష్ణవులు పేర్కొనే ఏకవింశత్యవ తారాలలో ఋషభునిది ఒకటి. ఈ యూహకు తిరుపతిక్షేత్రం యొక్క స్థలపురాణము, ఆచారాలు ఉపబలంగా ఉన్నవి.

తిరుపతి వేంకటాచలానికి కృతయుగంలో ఋషభా చలం అని పేరుండేదని శ్రీనివాస కల్యాణంలో చెప్పబడి యున్నది. ఋషభచరిత్రమునుగురించి జైనవైష్ణవ సిద్ధాంత ములలో భేదాలు కనబడుతూవున్నా వేంకటాచలం కింద బల రామక్షేత్రం వుండడము, అందులో బలరామకృష్ణులు వుండ డము, పద్మావతీదేవి వుండడము, కొండపైన క్షేత్రస్వామి యైన శ్రీభూవరాహమూర్తి యుండడము, అందులో శ్రీని వాసమూర్తి తరువాత వాసము చేయడము, క్రమేణా వృషభా చలము అంజనాద్రి మొదలైనవి కావడము, నేటికిన్నీ

మొక్కులు చెల్లించే భక్తులు కాషాయాంబరములు ధరించి కొండ నెక్కడము, కేశఖండనము చేసుకోవడము, కొండ పైన తీర్థప్రసాదములు జాతికులభేదములు లేకుండా అందరూ ఆరగిస్తూవుండడము, మహాంతులు ధర్మకర్తలుగా వుండడము, వారు సమాధిని పొందడము, జైనతీర్థక్షేత్రసంప్రదాయమును తెల్పుతూ వైష్ణవశైవ సంబంధములనుకూడా తెల్పుతున్నవి.

వైష్ణవదైవముయొక్క ఏకవింశత్యవతార పురుషులలో ఒకడైన కపిలమహాముని యొక్క తీర్థముకూడా అక్కడనే కొండ కింద నున్నది వృషభాసురుని జంపి శ్రీమన్నారాయణుడు అక్కడ వెలసినాడను పురాణోక్తులవల్ల అసలము జైన వైష్ణవ కలహాలలో వైష్ణవక్షేత్రంగా మారినదని ఊహించవచ్చును.

నిజానికి జైనులకూ శైవులకూ మూలమతసిద్ధాంతాలలో భేదం లేదు. అహింసనే పరమధర్మంగా గ్రహించి వేదప్రమాణాలను నిరసించినందున జైనము పాషండమత మనిపించుకున్నది కాని జైనులు ద్వైతాద్వైతులలాగ నేత్రిమూర్తులను పూజిస్తారు. వైష్ణవ వైరంవల్ల శైవము జైనమతాన్ని నిరసించినది.

శ్రీనివాసమూర్తి శివనారాయణ చిహ్నాలు కలిగి యున్నాడని భక్తలోకోక్తి. తిరుపతిలో శైవసంబంధమైన అర్చనలు కొన్ని జరుగుతున్నాయని అందరికీ తెలుసును. శైవులకును ఋషభు డున్నాడు. ఈవృషభునికి గణపతిస్థానం విధించబడినది. ఇతనిని గురువుగా గైకొన్నవారు వీరశైవులు. వీర

శైవులు జైనులలాగ శివనారాయణుల సామ్యాన్ని అభేదాన్ని అంగీకరించరు; సంహించరు. వీరశైవులు వెంకటాద్రికి యాత్రకు పోవడం ఇందువల్లనే. ఇప్పుడు యీ వెంకటాచలం కేవలం వైష్ణవక్షేత్రంగా వుండి వైష్ణవులవల్ల భూవైకుంఠంగా పరిగణింపబడుతూ వుంది ఈ విషయాన్ని గురించి శ్రీ కురిగనూరి నరసింగరావుగారు ప్రజోత్పత్తి సం॥ చైత్రమాస భారతిలో 'కన్నడిగలు తెలుగలు' అనే వ్యాసంలో వ్రాశారు.

అర్చనలు, ఆరాధనలు, కొలుపులు.

తరలము॥ పరమ పూరుషుఁ డొక్కఁడాఢ్యుఁడు పాలనోద్భవ నాశముల్
సారిదిఁజేయు ముకుంద పద్మజ శూలిసంజ్ఞలఁ బ్రాకృత
స్ఫురిత సత్త్వరజస్తమంబులఁ బొందు నందు శుభస్థితుల్
హరి చరాచర కోటికిచ్చు ననంత సత్త్వ నిరూఢుఁడై।

శ్రీ మదాంధ్ర మహాభాగవతము స్కం. ౧-౬౦

మన దేశము వివిధమతాలకు అనేక ఆచారాలకు పుట్టినిల్లుగా వుంటూవున్నది. శైవవైష్ణవములు, శాక్తేయ మంత్ర తంత్రములు ఇంకా అనేకములైన చిల్లర మతములుకూడా వేదమంత్రములలోనుంచే పుట్టినవంటారు ఆయామతావలంబులు. వేదముల నంగీకరించని బౌద్ధ జైన మతాలు కూడా వైదిక మతధర్మాలలోనుంచే పుట్టినవనడానికి సందేహము లేదు.

ఈ పుణ్యభూమిలో ఎన్ని కొత్తమతాలు తలలెత్తినా, ఎన్ని కొత్తఆచారాలు పొడసూపినా అవి ఎన్ని వెఱ్ఱితలలు

వేసినా ప్రజలు ఆధ్యాత్మిక ఆధిభౌతిక ఆధిదైవిక ధర్మాల యందలి భక్తివిశ్వాసములను మాత్రము వదలక ఆ మతాలను ఆచారాలను సమన్వయము చేసుకుంటూ వచ్చారు. కొత్త మతాలు కొన్నాళ్ళపాటు ప్రజల నాకర్షించి రాజాదరణము వల్లనో బలమువల్లనో దేశంలో వ్యాపించినా, అవి త్వరలోనే పట్టుతప్పి పూర్వపు మతసిద్ధాంతాలకును ఆచారాలకును కట్టుపడి నామమాత్రావశిష్టములై పోతూవచ్చినవి. ఇట్లు కొత్త మతాలు ఆచారాలు తనలో లీనంచేసుకొన్నందువల్లనే ఈ దేశ ప్రజల సనాతనధర్మము వైదికమతము బహుముఖములై పరిణమించినది. ఈకారణమువల్లనే ఉపనిషత్తులలో నుంచి పుట్టిన శైవవైష్ణవశాక్తేయ మూలధర్మాలు త్వరలోనే అనేకరూపాలుదాల్చి రకరకాల సాకారోపాసనలుగాను ఆరాధన విధానములుగాను మారి తామస పూజలకు విపరీతపుటాచారములకు పుట్టినిల్లైనవి.

ఇలాగే మొదట తమతమ మూలధర్మముల ప్రకారము నడిచిన బౌద్ధజైన మతములు కూడా త్వరలోనే మార్పుజెంది ఆచారకాండను మంత్రతంత్రాలను అవలంబించి రకరకాల అర్చనలతో ఆరాధనలతో వెఱ్ఱితలలు వేసినవి. మాత్రతంత్రాలకు తావులేని బౌద్ధమతములో శాక్తేయ తంత్రవిధానాలు వచ్చి చేరినవి. కేవల జినధర్మమునకు బద్ధమైన జైనమతము శివకేశవుల ఆరాధనమును వైదిక దేవతలను పురాణాలను వర్ణాశ్రమ ధర్మాలను కూడా అంగీకరించి వైదిక మతశాఖ యైనది. జైనపురాణాలు మన పురాణాలకు అనుకరణములైనవి. అందువల్లనే ఇప్పుడు మనదేశంలో కనబడే మతాచారాలలో

ఏవేవి ఏమతాలకు చెందినవో చెప్పడం కూడా చాలా కష్టమై పోయేటంత కలగలపుగా నున్నవి.

తామస పూజలు

నేడు మన దేశములో కనబడే వివిధ మతాచారములకు ఆరాధన విధానములకు కొన్నిటిలో కనబడే భయానకములైన బలులకు క్రూరాచారములకు కూడా కొంత చరిత్ర పరిణతి కనబడుతూ ఉన్నది. భయంకరములైన యుద్ధములందు వీర విహారముచేస్తూ శత్రుసంహారము చేసేవారికిని ఘోరారణ్యములందు వేటలాడి క్రూరమృగముల తోపాటు సాధు జంతువులను కూడా వధించే వారికిని హింసగాని రక్తపాతము గాని అసహ్యకరములుగా నుండవు. ఇక క్రూర స్వభావులైన కొండజాతుల వారిమాట అనాగరకులైన ఆదిమవాసుల మాట చెప్పవలెనా? ఇలాంటివారికి ఈశ్వర ప్రీతికోసం కూడా నరవధ జంతువధ చేయుట చాలా ఉచితమైన కార్యంగా తోచడంలో ఆశ్చర్యం ఏమున్నది? ఈశ్వరప్రీతి కొఱకు మనుష్యులను జంతువులను బలియిచ్చుట, తమశరీరములోని భాగములనే కోసియిచ్చుట, శరీరములో నారసములు గుచ్చుకొనుట, నిప్పులగుండము త్రొక్కుట మొదలైన ఆచారములన్నీ ఇటువంటి మనః ప్రవృతితోనే చేసేవారు. ఈ స్థితిలోనుండి కేవలము రాక్షస కృత్యములతోను మద్యమాంస మైథునములతోను దైవము నారాధించే వామాచార పద్ధతులు బయలు దేరుట, వానిని సమర్థించి వానికి చిలువలు పలువలు కల్పించి మతాచారములుగా చేయు స్వార్థపరులైన

పురోహితులు కూడా బయలు దేరుట, యొక వింత సంగతి కాదు. ఇలాగ కాపాలిక గాణాపత్య మతములు, భైరవార్చనలు మొదలైన పద్ధతులు బయలుదేరి సనాతన ధర్మము వెల్తితలలు వేసినది.

ఈ విపరీత మతాచారముల నన్నిటిని సంస్కరించి, వైదిక మతముతో సమన్వయముచేసి సనాతన ధర్మము నుద్ధరించుటకు మన పూర్వఋషులును, వివిధకాలములం దుద్భవించిన శ్రీ శంకరాచార్యులవారివంటి మహానుభావులును ప్రయత్నించినారు. వేళ్లుపారి పాదుకొనిన దురాచారములను విపరీతభావములను ఒక్కసారిగా నిర్మూలించుట సులభమైన పనికాదు. కనుక ఆ యాచారములలోను నమ్మకములలోను కేవలము హేయకరములైన వానిని నిషేధించి కొన్నిటిని సంస్కరించి వైదికధర్మములతో సమన్వయముచేసి వివిధ జాతి మత కులములందు గల స్త్రీ పురుషుల ఆచార వ్యవహారములను చిత్త వృత్తులను అధికారమును బట్టి వారి వారికి ఉచితమైన విధి నిషేధములను కల్పించినారు. వివిధములైన ఆరాధన విధానము లన్నియు ఒకే పరతత్వసాధన కొఱకేర్పడినవని స్పష్టీకరించినారు. ఈ సంస్కర్త లెంతకష్టపడి తత్వబోధచేసినను ఎంత జాగ్రత్తతో సనాతన ధర్మమును సుప్రతిష్ఠితము చేసినను జనసామాన్యము యొక్క ఆచారములు భావములు పూర్తిగా మారక ఏదో రూపములో నిలిచియే యున్నవి.

గ్రామ దేవతలు

భయానకములైన క్రూరాచారములకును రక్తపాతముతోను జంతుబలులతోను కన్నులుచెదురు దృశ్యములతోను

చెవులు గింగురుమెత్తు ధ్వనులతోను నిండియుండు గ్రామదేవతల యారాధనములును కొలుపులును రక్తమాంసముల ననహ్యించుకొనువారికిని పాశ్చాత్యనాగరికత కలవాటు పడిన వారికిని అర్థరహితములైన దురాచారములుగను మూఢవిశ్వాసములుగను కనబడునుగాని ఇవి యాచరించువారి సాంఘికాచార వ్యవహారములనుబట్టిగాని మనఃప్రవృత్తులనుబట్టిగాని అధికారమునుబట్టిగాని యోజించినయెడల ఇందులో కొంత అంతరార్థమును పరమార్థమునుకూడా ఉన్నపని తెలియగలదు.

ఈయారాధనములు చేయువారి కివి వింతగాగాని అనుచితములుగాగాని కనబడకపోవుటేగాక అవి కేవలము భగవత్ప్రీతికొరకు చేయు ఆరాధనములుగానే తోచి వారి మనస్సులను పరమాత్మ యందు మగ్నము చేసివారికి మనశ్శాంతిని కలిగించుచుండును. ఈ యారాధనములందు వారుకొలుచు దైవములను క్షుద్రదేవతలనియనుకొనుటకూడా పొరబాటు సంగతి. గ్రామ దేవతల స్వరూప స్వభావములను సాక్షాత్కరింప జేసికొనుటకు ఆయా ప్రాంతజనులు వారి వారి చిత్తవృత్తులనుబట్టి ఎన్నో రూపములైన అర్చప్రతిమలను జేసికొని ఎన్ని పేర్లతో వానిని భజిస్తూ ఉన్నప్పటికిని ఈ మూర్తులన్నీ పరాశక్తియొక్క మారురూపములేకాని వేఱుకావు. ఆమహాశక్తియొక్క సత్వరజస్తమోగుణములనే ఈ మూర్తులకుకూడా అనేకవిధములుగా ఆరోపించి భావనచేయుచున్నారు. కొంచెమాలోచించినచో లలితా సహస్రనామములందు పేర్కొనబడినదైవమే ఈ రూపకల్పనములందును ఆరాధనము లందును నిగూఢమై యున్నట్లు తెలియగలదు. ఎన్నిభిన్నరూపములతో

సాక్షాత్కరించినను పరతత్త్వముయొక్క ఉేయును భావముకూడా ద్యోతకమగుచునే యుండును ఆధ్యాత్మిక ఆధిభౌతిక ఆధిదైవిక భావములు అధికారి భేదమునుబట్టి అనేక విధములుగా బోధింపబడుచునే యుండును. అధికారియొక్క మనస్సు పరిపక్వమైనకొలది ఈతత్త్వమును గ్రహించి తరించును. మన సనాతన ధర్మమందుగల గొప్ప విశేషమేయిది.

గంగానమ్మ పోలేరమ్మ దుర్గ మొదలైన గ్రామదేవతలను కొలుచు గ్రామజనులను చెట్టుపుట్టలను కొలుచు కోయలను కొండజాతులవారిని జూచి పరిహసించుచు తామేమో అధికులమని విఱ్ఱవీగుచు వారికి క్రైస్తవమతబోధ చేసి వారి నుద్ధరింపదలచు మిషనరీ మతబోధకుల యహంభావమును జూచి గాంధిమహాత్ముడు సహింపడు ఎటువంటి అపరిణతమైన మతములనైనను, ఎటువంటి అనాగరకమైన అర్చనలనైనను అసహ్యించుకొని త్రోసివుచ్చుటకు వీలులేదని ఆయన అభిప్రాయము. మిస్. ఎవిలిట్. అండర్‌హిల్ అను గ్రంథ రచయిత కూడా ఈ అభిప్రాయమునే కలిగియుండి ఇట్లు వ్రాసి యున్నది.

“అది యెట్టి ఆరాధనమైనను - దైవారాధనమెల్ల పవిత్రమైనదే. ఎటువంటి నీచపద్ధతులలో చేయబడు ఆరాధనలందైనను, ఎటువంటి మూఢులు తెలివితక్కువవారు చేయు ఆరాధనలందైనను, భగవంతుని గూర్చిన అన్వేషణము కొంచెముగనో గొప్పగనో ఉండితీరును. దీనికిని, నాగరికులుచేయు ఉత్కృష్టారాధనలకును, వేదాంత జిజ్ఞాసలకును మధ్యగల తార

లెమ్మయము బహు స్వల్పమైనది. దీనిని జూచి దేవతలు చిరునవ్వు నవ్వగలరు"

"అస్సాము దేశపు కొండజాతులవారిదగ్గరకును ఆదిమ వాసుల దగ్గరకును భేషజము లెవ్వియు లేకుండపోవుటకన్న నేను చేయగలదేమున్నది? నా భజనములందు వారిని పాల్గొనమని కోరుటకన్న వారిభజనలయందు నేను పాల్గొనుటయే యుక్తమైన కార్యము." అని గాంధి మహాత్ముడు పలికి యున్నాడు. వారికి క్రైస్తవ మత బోధచేయుదలచు మిషనరీల ప్రయత్నము అహంకారపూరితమైన యుద్యమమని ఆయన యభిప్రాయము.

ఆంధ్రదేశపు మతములు

ఆంధ్రదేశములో బౌద్ధమతముకొన్నివందల సంవత్సరాలు ఒక్క వెలుగు వెలిగి మాటుమణిగినది. తరువాత శాక్తేయ, శైవ వైష్ణవ వామాచార చార్వాక మతములేగాక భైరవార్చనము మొదలైన చిల్లర మతశాఖలుకూడా విజృంభించినవి. జంతువధలు నరవధలు మద్య మాంసముల ఉపయోగము స్త్రీ పురుష సంబంధములందు అవినీతి మొదలైన విపరీతపు ఆచారాలు మతాచరణలోనికి వ్యాపించినవి. మతావేశంతో హింసలు చేయుడము సాహస కృత్యాలు గావించడము ప్రబలినవి. అగ్ని గుండాలలో దూకడము నాలుకలలో నారసాలు గుచ్చుకోవడము గండకత్తెరలు వేసికొని చావడము, ముక్తికి మార్గాలుగాఎంచుకోవడం ప్రారంభించారు. ఈపద్ధతులలోకొన్ని జనసామాన్యాన్ని ఆకర్షించగా అవి గ్రామ దేవతల అర్చనల లోను కొలువులలోనుకూడా వ్యాపించినవి.

ఇంతలో దేశంలో జైనమతము తలయెత్తింది. దక్షిణ దేశాన్ని పరిపాలించిన రాజులు జైనమతావలంబులు కావడంతో జైనమతం దేశంలో బాగా వ్యాపించింది. ఇతర మతాలను అణగద్రొక్కింది. దేశీయమతాలను ఆచారాలను జైనులు నిరసించి వాటిని అవలంబించేవారిని రాజదండనకు పాత్రులుగాచేసి బాధించారు. ఈ సందర్భంలో జైనులైన రాజులకును శైవవైష్ణవ మతావలంబులైన రాజులకును యుద్ధాలు జరిగినవి.

క్రీస్తుశకము పదవ శతాబ్ది మొదలు పన్నెండవ శతాబ్ది చివరవరకూ దేశంలో మతయుద్ధాలు చెలరేగినవి. దేశమంతటా మతవిప్లవం బయలు దేరింది. కర్నాట కాంధ్ర దేశాలలో శైవవైష్ణవాలు విజృంభించి జైనమతాన్ని అణచి వేసినవి. వీర శైవము అతి తీవ్రమైన మతయుద్ధంచేసి గెలిచినది. "జినసమయస్థుల శిరములు దునిమి మునువిష్ణుసమయుల ముక్కులుగోసి యద్వైతులను హతహతము గావించి విద్వేషబౌద్ధుల విటతట మాడి చార్వాక వాదుల గర్వంబులణచి" వీరశైవులు తమ మతాన్ని దేశములోస్థాపించినట్లు పాలకురికి సోమనాథుని బసవ పురాణము చెప్పుతున్నది. ఈ వీరశైవులు ఇతర మతాలను అణచివేయడానికి అనేక క్రూరకృత్యాలు చేశారు. దేశంలో రక్తపాతం గావించారు కొందరు శివభక్తులు మతావేశంతో ఒళ్లు తెలియక నిప్పులగుండాలు త్రొక్కారు. తమ కనుగుడ్లు పీకివేసుకున్నారు. తమ తలలు కోసుకుని లింగైక్యము పొందినారు. ఇలాంటి సాహసకార్యాలను గురించిన వర్ణనలు బసవ పురాణంలోనూ, పండితారాధ్య చరిత్రలోనూకూడా కనబను

తున్నవి. జైనమతము, జైనాచారములు, వాఙ్మయము పూర్తిగా నశించి ఆంధ్రదేశములో ఎక్కడ చూచినా ఇప్పటికీ జైనుల దిబ్బలు బౌద్ధశిధిలాలూ కనబడుతున్నవి. ఇది వీర శైవులు చేసినపని.

క్రీస్తుశకము ౧౪-వ శతాబ్దములో తెలుగు దేశంలో బ్రాహ్మణేతర జాతులలో భైరవార్చనముతోపాటు మైలార దేవుని పూజలుకూడా జరిగేవి. వీరశైవులు భక్త్యావేశపరులై యున్నప్పుడు శివుడు ప్రమథగణముతో కలిసి నృత్యము చేస్తూ వున్నట్లు భావించి భయంకర వీరనృత్యములు చేసేవారు. క్రీడాభిరామమనే వీధినాటకములో శ్రీనాథకవిసార్వభౌముడు (౧౩౮౫-౧౪౭౫) ఏకశిలా నగరవీధులలో మైలార వీరభటులు చేసే వీరకృత్యాలను గురించి ఇలాగ వర్ణించాడు.

సీ॥ అవటవమందు నెఱ్ఱని చండ్రమల్లెల
చోద్యంపు గుండాలు చొచ్చువారు
కరవాడి యలుఁగుల గనప పోఁతర్లలో
నట్టిచేరులుగోసి యుఱుకువారు
గాలంపుగొంకిఁ గంకాళ చర్మము గ్రుచ్చి
యుదుటిధి నుయ్యెల లూగువారు
కటికయానాళంబు గండగత్తెరనట్టి
మిసిమింతుఁటనుగాక మ్రింగువారు
సందులను నారసంబులు సెఱపువారు
కెమెడమకుడిచేత నారతులిచ్చువారు
సాహసము మూర్తిగొన్న సాటివారు
ధీరహృదయులు మైలార వీరభటులు.

క్రీస్తుశకము ౧౪-౧౫ శతాబ్దములలో కూడా మన తెలుగు దేశములో శాక్తేయము, వీరశైవము, భైరవార్చనలు మొదలైన మతసంప్రదాయములు ప్రబలంగా వున్నట్లు క్రీడాభిరామము చెప్పుతున్నది. అయితే అప్పటికే పూర్వ కాలపు తామసపూజలు సాహసకృత్యాలు కొంతతగ్గినట్లు కనబడుతూవుంది.

ఇష్టసిద్ధికోసం చేసే ఘోరకృత్యాలు

ఇష్టసిద్ధికోసం భక్తులు అనేక సాహస కృత్యాలు చేస్తూ వుండడం ఆచారంగా వుండేది. వారి వుపయోగంకోసం దుర్గ గుడి దగ్గర రకరకాల ఆయుధాలు పెద్దగోరు గల్లులు, నారసములు, సురియలు, గండకత్తెరలు మొదలైన వాటిని సిద్ధంగా వుంచేవారు. దివ్యదృష్టిని పొంద దలచినవారు గోరు గల్లుతో తమ కనుగుడ్లను పీకివేసి కోవాలి. దూరశ్రవణం కాంక్షించేవారు అక్కడి బాణపుమొనతో తమచెవి గూబలను పొడుచుకోవాలి. పరవిద్యను దివ్యజ్ఞానమును సంపాదించ దలచినవారు తమ నాలుకలను సురియతో కోసికోవాలి. తన కేహాని లేకుండా శత్రుసంహారము చేయదలచినవాడు తన మెడను గండకత్తెరతో ఉత్తరించుకోవాలి. ఇలాంటి సాహస కృత్యాలను చేస్తే ఆయాసిద్ధులు కలుగుతాయనే నమ్మకం కృష్ణదేవ రాయలవారి కాలంనాటి ప్రజలలో బాగా వ్యాపించి వున్నట్లు ఆకాలంనాటి ప్రబంధాలవల్ల కనబడుతూవుంది. లోకోత్తర గానయుతయు లోకోత్తర రమ్యాకృతియునైన నొక వారవధూటిని మృగేంద్రవాహన మనేశక్తికి బలియిస్తే

తనకు మహారాజ్యలక్ష్మీప్రదవి లభిస్తుందనే నమ్మకంతో ఒక కపటసిద్ధుడు కలభాషిణియనే చక్కని చుక్కను మోసగించి బలియివ్వడానికి గుడి దగ్గరకు తీసుకుని వెడతాడు. అక్కడ చచ్చిపోయిన ముసలివారికి మళ్లీ యౌవ్వనం వస్తుందనే నమ్మకంతో సుముఖాసత్తి అనే ముదుసలి స్త్రీ అక్కడ వుంటుంది. ఆవిడ అక్కడ జరిగే బలివిధానాలను గురించీ సాహసకృత్యాలను గురించీ కలభాషిణికి చెపుతుంది. ఆ శక్తి గుడిలో అందుకోసం యేర్పడిన ఆయుధాలన్నీ సిద్ధంగాఅమర్చియుంటవి. అక్కడ ఏయే పనులుచేస్తే ఏయే సిద్ధులు కలుగుతవో ఒక శిలాశాసనంమీద వ్రాసియుంటుంది. ఈ వివరాలన్నీ పింగళిసూరన తన కళాపూర్ణోదయంలో 3-వ ఆశ్వాసంలో ౧౦౦-౧౧౦ పద్యాలలో కళ్లకు గట్టినట్లు వర్ణించాడు.

ఇలాంటికోరికలతో తమ కండలను పొడుచుకొని వికలాంగులైనవారును ప్రాణములను గోల్పోయిన వారునుకూడా కృష్ణదేవరాయలవారి కాలంలో వుండేవారనడానికి సందేహం లేదని విజయనగరసామ్రాజ్య చరిత్రను గురించి పరిశోధన చేసిన డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారి యభిప్రాయము.*

సాత్వికారాధన

గ్రామదేవతల ఆరాధనలలోను కొలువులలోను పూర్వపు తామసారాధనలూ వీరావేశపు సాహసకృత్యాలూ క్రమక్రమంగా తగ్గిపోయి సాత్వికారాధనపద్ధతులు వచ్చినా,

* Studies in the History of the third Dynasty of Vijayanagar By Dr. N. Venkataramanaiah M. A., Ph. D. pp 335-339

ఇప్పటికీ పూర్వపుసంప్రదాయాలు కొన్ని కనబడుతూనే వున్నవి. కొంత జీవహింస జరుగుతూనేవున్నది. మనమతాచార వ్యవహారాలలో జరిగేతంతులోను పాడేపాటలలోను పూర్వ కాలపు వీరావేశం కొంత ఇప్పటికీ కనబడుతూనే వున్నది. ఇది యిప్పుడు అనేకరూపాలు దాల్చింది. ఇప్పుడు మనదేశంలో వీరభద్రపళ్లెము పట్టే కుటుంబాలలోనూ వీరశైవజంగముల కుటుంబాలలోనూ ఉద్రేకపూరితములయిన ఆచారాలు కన బడుతున్నవి. భేతాళుడి కొలువుసంగతి చాలామంది ఎరిగే వున్నారు. ఇప్పటికి మిగిలిన ఆరాధాలుకూడా చాలా భీకరం గానే వుంటున్నవి.

ఏడుగురు అక్కలని ప్రసిద్ధిజెందిన శక్తులను ఆరాధించే పద్ధతిలోకూడా కొన్ని మార్పులు వచ్చినవి. పూర్వము జరిగే జాతరలు జంతుబలులు మొదలైనవి ఇప్పుడు లేవు. ఈ అక్కలకొలువు మన తెలుగుదేశంలో అష్టాదశ వర్ణాలవారిలోనూ ఒకచక్కని రూపంలో వ్యాపించియున్నది. ఈ అక్కలలో కడగొట్టుశక్తియైన 'కామవల్లి మహాలక్ష్మి'కి కామేశ్వరి అనికూడా పేరు. ఈ కామేశ్వరి మన తెలుగు వారిలో చాలామందికి యిష్టదైవంగా వుంటూవుంది. క్రీ. శ. ౧౫ వ శతాబ్దినాటికే ఈ ఆరాధన మన తెలుగు దేశంలో వున్నట్లు క్రీడాభిరామంవల్ల కనబడుతూవుంది.

ఇప్పుడు మన తెలుగువారియిళ్లలో ఏమైనా శుభ కార్యాలు జరిగినవెంటనే ఈకామేశ్వరిని కొలుస్తారు. దీనికే 'అక్కలకొలుపు' అని అంటారు. ఆనాడు ఏడుగురుముత్తైదు వుల కర్చన జరుగుతుంది. అప్పుడు ఉద్రేక జనకమైన కామే

శ్వరిపాటను వీరణవాద్యములతో పాడతారు. ఈ వీరావేశంలో కొందరికి శివమెత్తుతుంది. ఈ అర్చనము పూర్తియయ్యే వరకూ భోజనాలు చెయ్యరు. "అక్కలు లేచేటప్పటికి వక్కలు కూస్తవి" అని ఒకసామెతకూడా వున్నది.

క్రీడాభిరామంయొక్క పీఠికలో బ్రహ్మశ్రీ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలవారు కామేశ్వరి యారాధననుగూర్చిన విశేషాలను వ్రాసియున్నారు.

చరిత్ర దృష్టాంతాలు

గ్రామదేవతల ఆరాధన మనదేశంలో అనాదిసిద్ధంగా వస్తూవున్న సంప్రదాయంగా కనపడుతూవుంది. కలరా, మశూచి మొదలైన అంటువ్యాధులు ప్రబలినప్పుడు ఇప్పుడు మన పల్లెలలోనూ పట్నాలలోనూ జాతరలు జరిపేటట్లే పూర్వంకూడా జరుపుతూ వుండినట్లు శాసన దృష్టాంతాలు కనపడుతున్నవి.

దక్షిణహిందూదేశాన్నంతా ఏకచ్ఛత్రంగా పరిపాలించిన విజయనగర సామ్రాజ్య చక్రవర్తుల కాలంలో గ్రామదేవతల కొలువులకోసం 'జాతరపన్ను' అనే ఒకపన్ను వసూలు చేసేవారు. గ్రామదేవతల నిత్యారాధనకోసమూ, ప్రతిసంవత్సరమూ జరిగే జాతరలకోసమూ ఉత్సవాలకోసమూ వినియోగపడగలందులకు "మహారాజ ప్రయోజనాలపన్ను" అనే ఇంకొక పన్నుకూడా ఆకాలంలో వసూలు చేయబడుతూ వచ్చినట్లు శాసనాలవల్ల కనపడుతూవుంది.

క్రీ శ. ౧౫౨౦ మొదలు ౧౫౩౯ వరకూ విజయనగర సామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన కృష్ణదేవరాయుల కాలంనాటి శాసనాలవల్లను ఆకాలంలో వివిధ భాషలలో రచింపబడిన గ్రంథాలవల్లను ఆకాలంనాటి కవులవల్లను ఆకాలంలో మన దేశానికి వచ్చి చూచివెళ్లిన విదేశయాత్రికుల వర్ణనలవల్లను ఆకాలంనాటి రాజకీయార్థికసాంఘిక మత పరిస్థితులు మనకు బాగా తెలియుచున్నవి. ఆవర్ణనలలో గ్రామదేవతల ఆరాధనలను గూర్చిన వివరాలుకూడా కనపడుతున్నవి.

విజయనగర సామ్రాజ్యానికి రాజధానియైన విద్యానగరంలోనే ఒక గ్రామదేవత గుడివుండేది. అక్కడ ప్రతిరోజూ చాలా గొర్రెలను వేటపోతులను వధించి దేవికి బలియివ్వడాన్ని పోర్చుగీసు చరిత్రకారుడైన పేయస్ స్వయంగాచూసి వర్ణించాడు. ఆ గుడిదగ్గరతప్ప మరెక్కడనూ జంతువులను వధించకూడదని రాజాజ్ఞవుండేదట. అక్కడ వధించే వేటపోతుల రక్తాన్ని ఆదేవికి నైవేద్యం పెట్టేవారట. ఆగుడిదగ్గర జంతు బలి యిచ్చేటప్పుడొక జోగి హాజరుగావుండి ఒక్కొక తలతెగినప్పుడల్లా ఒక బూరా వూదేవాడట. ఆబలిని దేవి అంగీకరించిందనుకు దాఖలాగా అలా వూదేవాడని అనుకునేవారు. ఈ దేవి "ఏడుగురు అక్కల"ని ప్రసిద్ధిజెందిన శక్తులలో ఒకశక్తియై వుంటుందని చరిత్రపరిశోధకుల యభిప్రాయము. ఏడుగురు అక్కలకును మూలస్వరూపమైన దుర్గను విజయనగరంలో చాలా భయభక్తులతో ఆరాధించేవారు. మహార్నవమి దినాలలో అక్కడ చాలా వైభవంగా పూజలు ఉత్సవాలు జరిగేవి. అప్పుడు లెక్కలేనన్ని ఎనుబోతులను వేటపోతులను ఇతరజీవా

లనూ వధించి ప్రతిరోజూ బలియిచ్చేవారు. ఇలాగ బలిఇచ్చేటప్పుడు రాయలవారు తమ బంధుమిత్ర పరివారజనముతో అక్కడపరివేష్టించి వుండేవారు. విద్యానగరంలో లాగనే ప్రతి పట్టణంలోనూ గ్రామంలోనూకూడా ఒక్కొక గ్రామదేవత గుడి వుండేది. ఆ యా దేవతల నక్కడిజనము ఆరాధించేవారు.

కొ లు పు లు - జా త ర లు

గ్రామదేవతల జాతర జరుగుతుందంటే ఆగ్రామంలోని వారందరికీ అది ఒక మహాపర్వంలాగ వుండేది. ముఖ్యంగా స్త్రీలు తమ తలలకు గోరువెచ్చని నూనె రాచుకొని వంటికి పసుపు పూసుకొని స్నానముచేసి కొత్తబట్టలుకట్టుకుని వేపాకు మాలలతో గ్రామపొలిమేరలను వున్న గ్రామదేవత గుడికి వెళ్ళేవారు. చుట్టుప్రక్కల గ్రామాలనుంచి రెడ్లు గొప్పరైతులు గ్రామాధికారులు తమ భార్యలతో వేడుక చూడటానికి వచ్చేవారు. గ్రామదేవతలకు వేటపోతులను బలి యిచ్చేవారు. అక్కడ ఒక తీర్థంలాగ వుండేది. పాటకజనానికి కల్లుసారాయి విచ్చలవిడిగా దొరికేది. మాలమాదిగలు మొదలైన పాటకపు జనముయొక్క రణగుణధ్వనితో మిన్నుముట్టేది. చాలా మంది స్త్రీలు మొక్కుబళ్ళు చెల్లించడానికి గుడిదగ్గరికి వచ్చేవారు. ఒక స్త్రీ తన నడుము దగ్గర ప్రక్కకండరములలోనుంచి ఇనుపగాలమును గుచ్చుకొని సిడిమ్రాను మీదికెక్కి తిరిగేది. ఇంకొకర్తె ఎఱ్ఱగాకాలి మండుతూవున్న చింతనిప్పులుగల పొడుగుపాటి గాడిపొయ్యిలో దూకి ఆ నిప్పులమీద నడిచేది. ఇంకొక యామె గుండ్రముగా తవ్వి పైన పందిరివేసియున్న ఒక అగ్ని గుండములోకి దూకి చిందులదొక్కేది. ఇంకొకావిడ లేత

యొరిటియాకులమీద నృత్యం చేసేది. మరియొకావిడ తన మూపులోనుంచి కండలనుకోసి దేవికర్పించేది. ఒక స్త్రీ తన నోటికి తాళాలు వేసుకునేది. బలియివ్వడానికి వధించిన పశువుల రక్తం పెద్దకాల్వలలాగ ప్రవహించేది. ఇలాగ అనేక విధాలుగా దేవతను కొలిచేవారని పాండురంగ మాహాత్మ్యంలో ౩ వ ఆశ్వాసంలో వర్ణించబడియున్నది.

గాలపుసిడి

సిడి తిరుగుతామని మ్రొక్కుకున్నవారి వీపులలోనుంచి ఇనుపగాలమునుదూర్చి సిడిమ్రానుకొయ్యకు కట్టి త్రిప్పేవారు. సిడిమ్రానుకొయ్య అనేది పశుల జాతరకోసం నాటిన స్తంభము మీది యడ్డమ్రాను. ఒక మనిషి నడుములో గాలమునుగుచ్చి దీనికి కట్టి త్రిప్పడానికే గాలపుసిడి అనేవారు. ఇది చేయలేని వారిని గంపలో కూర్చుండబెట్టి అలాగే త్రిప్పే గంపసిడి అనేది కూడా ఒకటి వుండేది. సిడి అనగా మొద్దులాంటి యీటె అని బ్రౌణ్యనిఘంటువులో నుదాహరించబడియున్నది.

"అంభోధరముక్రింద నసియాడు నైరావతియుఁబోలె సిడివ్రేలెఁ దెలవయోర్తు"

అనిపాండురంగ మాహాత్మ్యములో ౩ వ ఆశ్వా ౭౭ వ పద్యములో అమ్మవారిజాతరలో ఒక స్త్రీ సిడి తిరుగుటనుగురించి వ్రాయబడియున్నది.

క్రీ శ. ౧౫౧౮ లో మన దక్షిణహిందూదేశంలో పర్యటనముచేసిన పోర్చుగీసుచరిత్రకారుడైన బార్బోసా (Barbcssa) గ్రామదేవత కొలువులోజరిగే సిడిని చూచి

ఇలాగ వర్ణించాడు. "ఈదేశపుస్త్రీలు దేవతలను కొలవడంలో అతిఘోరమైన సాహస చర్యలు చేస్తారు. ఒక స్త్రీ యేపురుషుడి నైనా ప్రేమించి అతణ్ని పెళ్లి చేసుకోదలచినట్లైతే అతణ్ని తనకు భర్తగా ప్రసాదిస్తే తాను ముందుగా వచ్చి ఒక గొప్ప మొక్కుబడి చెల్లిస్తానని ఒకదేవతకు మొక్కుకుంటుంది. ఆమెకు యిష్టసిద్ధియై ఆమె వరించిన పురుషుడామెను పెళ్లి యాడడానికి అంగీకరించినట్లైతే తా నతిసిని వివాహంచేసు కోవడానికి ముందుగా తన రక్తాన్ని ఫలనా దేవతకు ధారపోస్తా నని తాను మొక్కుకున్నాననిన్నీ ఆమొక్కు చెల్లించి రావాలనిన్నీ చెప్పుతుంది. అంతట ఆ అమ్మాయి ఆ మొక్కును చెల్లించడానికి ఒక సుముహూర్తం ఏర్పరుస్తారు. ఆరోజున ఒక సిడిమానును తయారు చేస్తారు. ఒక పెద్ద మానులాంటి స్తంభానికి ఏతములాంటి ఒక వాసాన్ని కట్టి దానిచివర ఇనపకొక్కెములలాంటి రెండు గాలములు తగిలి స్తారు. ఒక పెద్ద ఏతంలాగ కనబడే ఈవిచిత్రపు యంత్రాన్ని ఒక రెండెడ్లబండిమీదికెక్కించి గుడిదగ్గిరికి తోలుకొని వెడ తారు. ఆ మొక్కుకున్న అమ్మాయి తన బంధువులతోను ఇరుగుపొరుగువారితోను బాజాభజంత్రీలతోను ఊరేగుతూ గుడిదగ్గిరికి వస్తుంది. అక్కడ ఒక తిరునాళ్లలోలాగ ప్రజలు చేరి వుంటారు. రకరకాల అంగళ్లు, ఆటగాళ్లు, పాటకులు మూగివుంటారు. ఆ అమ్మాయి స్నానంచేసి తలవిరియబోసి కొని వుంటుంది. కట్టుకున్న బట్టతప్ప ఆవిడపై మీద ఇతర బట్టలుండవు. గుడిదగ్గిర సిడిమాన్ను పెట్టివున్న బండిదగ్గిరకి ఆవిడ రాగానే ఏతాముకొయ్యను కిందికి దింపుతారు. దాని

చివరనున్న గాలము కొక్కెమును ఆ అమ్మాయి డొక్కలో నుంచి గుచ్చి పైకి లేవనెత్తినప్పుడు కండపూడి రాకుండా డొక్కలోపలదిగివున్న గాలము కొక్కెము పైభాగాన్ని ఆవిడ నడుముకు చీరె చెంగును గట్టిగా బిగించి కడతారు. ఆ అమ్మాయి ఎడమ చేతి కొక పొట్టికత్తి నిస్తారు. కుడిచేతిలో నిమ్మపళ్ళు వుంటాయి. అంతట ఆ సిడిమ్రానుకొయ్యను పైకి లేవ నెత్తుతారు. దానితోపాటు ఆ అమ్మాయి శరీరమంతా గాలపుకొక్కెమునకు వ్రేలాడుతూ పైకిలేస్తుంది. ఈదృశ్యాన్ని చూసి అక్కడనున్న జనమంతా జయజయధ్వానాలు చేస్తూ గొల్లున అరుస్తారు. ఆ సిడిమ్రాను త్రిప్పుతూవుంటే ఆ అమ్మాయి గాలానికి తగులుకొన్న చేదలాగ వ్రేలాడుతూ వుంటుంది. ఆ విడ డొక్కలోనుంచి కాళ్ళవెంబడిని రక్తం కారుతూవుంటుంది. చూసేవారి కిది చాలా భీకరంగా వుంటుందిగాని ఆ అమ్మాయి మాత్రం కిక్కురుమనదు. నొప్పి యని యేడువదు సరి కదా చాలా ఉత్సాహంగా తన చేతి లోని కత్తిని ఇటూఅటూ ఝళిపిస్తుంది. తనకు కాబోయే భర్తమీదికి తన చేతిలోని నిమ్మకాయలను విసురుతుంది. ఇలాగ కొంతసేపు ఆ సిడిమ్రానుకొయ్యను గిరగిర త్రిప్పి ఆ తరువాత ఆవిడను కిందికిదింపుతారు. ఆ రక్తపు గుడ్డలతోనే ఇంకా రక్తం కారుతూవుండగానే ఆవిడ ఆ గుడి లోనికి వెళ్ళి దేవతాదర్శనం చేస్తుంది. తరువాత ఆవిడ గాయానికి కట్టు కడతారు. ఆ అమ్మాయి తాహతును బట్టి ఆగ్రామదేవతకీ అక్కడచేరిన బ్రాహ్మలకూ దానాలు ఇస్తుంది. బీదవాళ్ళకు అన్నప్రదానం చేస్తుంది. అక్కడికి

వచ్చినవాళ్ల నందరినీ సత్కరిస్తుంది" ఇలాంటి సిళ్లు సాధారణంగా దుర్గ గుడిదగ్గర జరిగేవి.

వంగరాష్ట్రంలో దుర్గకు ప్రీతిగా చేసే చరత్కుపూజ యనే వుత్సవాలలో ఇలాగ సిళ్లు తిరగడం చిరకాలంనుంచీ జరుగుతూ వుంది. ౧౮౨౩-౨౬ మధ్య కలకత్తాలో ప్రధాన క్రైస్తవ మతాధికారిగా వున్న బిషప్ హెబరుగారు దేశములో తాను చూచిన సంగతుల నన్నిటినీ తన దినచర్యలో వర్ణిస్తూ ౧౮౨౪ వ సంవత్సరం ఏప్రిలు 9 వ తేదీన చూసిన చరత్కు పూజ జాతరలో తాను చూసిన ఒక సిడిని వర్ణించాడు.*

౧౮౨౪ వ సంవత్సరం ఏప్రియులు ౯ వ తేదీన ఏనుగులవీరాస్వామయ్యగారు తమ కాశీయాత్ర చరిత్రలో కూడా కలకత్తాలో "చరత్కుపూజా భానుపోడా" అనే ఉత్సవసందర్భంలో సిడు లాడడం చూసినట్లు వ్రాసి యున్నారు †

ఇప్పటికీ అరవజిల్లాలలో ఇలాంటి గాలవు సిడి అక్కడక్కడ జరుగుతూనే వుంటుంది. దానిని "Hook-Swinging" అనిఅంటారు. దీనిని అధికారులు నిషేధిస్తూ వుంటారు.

కుంభాలు చెల్లించడం

ఒక డెభై సంవత్సరాల కిందట ఇళ్ళుకాల్చే గ్రహమును పారదోలడానికనిజరిగే తంతును శ్రీవీరేశలింగంగారు తమరాజ

---

*చూడు. బిషప్ హెబరు గారి జర్నల్ 1-వ సంపుటం పుటలు 98-100. దీనిని గురించి నేను 26-3-1941 తేది ఆంధ్ర పత్రిలో వ్రాసి యున్నాను.

†చూ. కాశీయాత్ర చరిత్ర 3 వ ముద్రణం పుట. 269.

శేఖర చరిత్రలో బహుచక్కగా వర్ణించియున్నారు. పెద్ద కుంకుమ బొట్టు పెట్టుకొని ఒక చేతిలో వేపమండ, ఇంకొక చేతిలో బెత్తము పుచ్చుకొని ఒక మంత్రజ్ఞుడు యింటికొకటికి రెండేసి చేరల బియ్యముచొప్పున ఏడిండ్లలో అడిగి పుచ్చుకొని కొత్తకుండ తెప్పించి గ్రామము నడుమ వీధిలో పొయ్యిపెట్టి అడిగిపుచ్చుకొన్న బియ్యము మునగకూర తెలికపిండి కలిపి జాముపరకు వంటచేసి ఆ కుండను దిగువ దించియుంచి నడివీధి నలికి యెఱ్ఱముగ్గు, నల్లముగ్గు, పచ్చముగ్గు ఆకుపసరు ముగ్గు, తెచ్చి వానితో భేతాళుని స్వరూపము వ్రాసి భేతా ళుని యంత్రమువేసి పూజచేసి ధూప దీప నైవేద్యములు సమ ర్పించి ఏడేసి రావియాకులతో కుట్టిన ఏడు విస్తళ్లలో వండిన కుంభమును వడ్డించి నడివీధిలో ఒక కొయ్యను పాతి దానికి భేతాళయంత్రమునకు గ్రహమును వ్రాసిన యాజ్ఞను కట్టు తాడు. అంతట గ్రామపెద్దలు కుంభమును బండిమీదికి ఎత్తిం చుకొని తుడుములు, డప్పులు మ్రోగుచుండగా గ్రామదేవత గుడికి పోతారు. ఆ బండి ముందర మంత్రజ్ఞుడు నడుస్తూవుంటే అతనివెనక కొందరు త్రాగి కేకలువేస్తూ నడుస్తారు. వారి వెనక జనసమూహము తమ చేతులలో కర్రలతో త్రోవపొడు గున ఇళ్ళమీద కొట్టుతూ పోతారు.

ఆ ఉత్సవం గ్రామదేవత గుడి చేరిన తరువాత మంత్రి జ్ఞుడు బిగ్గరగా గ్రామదేవతవ్రాసిన యాజ్ఞను ఈ ప్రకారంగా చదివినాడు. "యంత్రజ్ఞుడైన వీరదాసుగారు పెద్దాపురం గ్రామ దేవతయైన మరిడి మహాలక్ష్మికి చేసిన యాజ్ఞ, ఈగ్రామంలో ఏదో గ్రహముచేరి యిండ్లు కాల్చుచుండగా ఈ గ్రామమునకు

దేవతవయి యుండియు నీవూరకేచూచుచుండుటకు నిమిత్తము లేదు. ఆగ్రామమునకు నీతరపున కుంభము కట్టబడి చేయించినాము.ఆకుంభము గ్రామమున కిచ్చి మాఱుమన్యమైన కొండల మీదికి దానిని పంపివేయవలసినది. అలాగున పంపించని పక్షమున శ్రీభేతాళునిచేతగాని శ్రీ హనుమానులచేతగాని కఠినమైన తాఖీదును పొందగలవు.

శ్లో॥ యక్షరాక్షస దుష్టానాం మూషికా శ్శలభాశ్శుకః
కిమికీట పతంగానా మాజ్ఞాఽసిద్ధి ర్విభీషణ.

అని చదివి తరువాత యంత్రిజ్ఞుడు ఏకువిస్తళ్ళను ఏడు చోట్ల వేయించి ఆ యేడింటిలోను కుంభముపోయించి, బాడి తోలుకుని, వచ్చినవానిచేత ఒక నల్లకోడిని కోయించి దాని రక్తమును కుంభముమీద పోయించి "ఓగ్రామా!నీవీకుంభమును పుచ్చుకుని కొండలమీదికిపో" అని యాజ్ఞాపించినాడు. అక్కడికి వెళ్లినవారందరూ చెఱువులో స్నానముచేసి యిండ్లకు వెళ్ళిపోయారు"

గ్రామంతో విషూచి, మశూచి మొదలైన అంటు వ్యాధులు చెలరేగినప్పుడుకూడా ఆయా అంటువ్యాధులను వ్యాపింపజేసే దుష్టశక్తులను పారదోలడానికని ఇలాంటి తంతునే జరిపేవారు. ఆ సందర్భాలలో జరిగే కొలువులూ జాతరలూ ఇంకా ఎక్కువ గడబిడగానూ భయానకంగానూ వుండేవి. పసుపురాచుకుని తలలు విరియబోసుకుని కత్తులు కటారులు పుచ్చుకుని వేపమండలు ఆడిస్తూ శివశక్తులు బయలుదేరి గుగ్గిలం పొగలో మైమరచి శివమెత్తి చిందులుతొక్కుతూ రాగా బాడిమీద పెద్దరాశిగాపోసిన కుంభాలతో పసుపు

కుంకుమలతో అలంకరించిన మేకపోతులతోను గ్రామదేవత గుడిదగ్గరికి వెళ్ళి అక్కడ పోతులనువధించి ఆర క్తంతో కుంభాన్ని తడిపి దేవతకు నైవేద్యం పెడతారు. ఇలాంటి కొలువులు జాతరలు ఇప్పటికీ బస్తీలలోకూడా అప్పుడప్పుడు జరుగుతూనే వున్నవి.

కలకత్తాలో కాళికాశక్తి గుడిదగ్గరను ఇంకా ఉత్తర హిందూస్థానములో మరికొన్నిచోట్లనుఉన్న శక్తిగుళ్ల దగ్గరను జరిగే తామస పూజల లాంటివి మన తెలుగుదేశంలో జరపడంలేదు. బెజవాడ కనకదుర్గ మొదలైనశక్తి సన్నిధిలో ఆలయముదగ్గర జంతు బలికూడా ఇవ్వడం లేదుగాని గుడి దగ్గరలోనే ఒక చోట ఇప్పటికిని వేటపోతులను బలియిస్తూ వుంటారు.

సంస్కృతానికి గ్రీకుమాతృక

క్రీస్తుకు పూర్వం ఐరోపా దేశంలో ఒక్క వెలుగు వెలిగి మాటుమణిగిన గ్రీకు రోమకనాగరక సామ్రాజ్యాలకాలంలో భారత దేశములో వాణిజ్య వ్యాపారములు జరుగుతూవుండినందు వల్ల మన దేశముయొక్క ఆర్య విజ్ఞానము నీతి మతధర్మములు సంస్కృత భాషలోనుంచి గ్రీకు ల్యాటినుభాషలలోకి ప్రవేశించి వాటిద్వారా ఐరోపా దేశంలో నలుదెసలా వ్యాపించినవి. కాని క్రీస్తుశకారంభం అయినతరువాత ఆసామ్రాజ్యాలు అస్తమించగా ఈ విజ్ఞానమున్ను విస్మృతమైపోయినది.

క్రీస్తు తరువాత అయిదారువందల సంవత్సరాలకు మళ్లీ ఈ విజ్ఞానజ్యోతిని అరబ్బీదేశీయులుగ్రహించి తమ భాష

ద్వారా ప్రాక్పశ్చిమాలకు ప్రసరింపజేశారు. సంస్కృత సాహిత్యము ఖగోళ భూగోళ గణితశాస్త్రములు, వైద్యవిద్య, శాస్త్ర విజ్ఞానము అరబ్బీ విద్వాంసులు అరబ్బీభాషలోని కనువదించగా అరబ్బీదేశములో నుంచి ఆఫ్రికాలోనికి పారశీక తురుష్క దేశాలకూ ఐరోపా దేశాలకుకూడా అది ప్రాకింది.

క్రీస్తుశకము ౧౩ వ శతాబ్దము మొదలు స్పెయిను, ఇటలీ దేశములలోనుంచీ పారశీక తురుష్క దేశములనుంచీ వర్తకులు వచ్చి హిందూదేశముతో విరివిగా వ్యాపారం చేయడం ప్రారంభించారు. ఈ మార్గముల వెంబడిని మన దేశపు వస్తువులు ఐరోపాలోని దేశాలకు ఎగుమతి అవుతూ వుండేవి. తురుష్కులీ వ్యాపార మార్గమును అరికట్టగా ఐరోపా దేశాల వర్తకులు కష్టపడి ౧౫ వ శతాబ్దంలో హిందూదేశానికి సముద్రమార్గములను కనుగొని వ్యాపారం చెయ్యడం ప్రారంభించారు.

అప్పటికి హిందూదేశము మొగలాయి చక్రవర్తుల పరిపాలనములో శాంతిని అభివృద్ధిని కలిగి సుభిక్షంగావుంటూ భాగ్యభోగ్యములతో తులతూగుతూ వుండేది. ఐరోపాలోని వివిధ దేశాల ప్రజలు తమ దేశాలనుంచి యిక్కడికి వచ్చి తిరిగివెళ్లిన వర్తకులద్వారా ఇది చాలా భాగ్యవంతమైన దేశమని విన్నారేగాని ఇక్కడి మతధర్మములను గురించిగాని సంస్కృత వాఙ్మయములోని ఉద్గ్రంథములను గురించిగాని వేదశాస్త్రములను గురించిగాని వారు వినలేదు. గ్రీకు అరబ్బీ భాషలద్వారా ఐరోపాలో వ్యాపించిన శాస్త్రవిజ్ఞానములో మూడువంతులు హిందూదేశం నుంచి సంస్కృతభాషలోనుంచి

తమకు సంక్రమించినదే ననే సంగతిని ఇక్కడికివచ్చిన పాశ్చాత్య వర్తకులుగాని ఆదేశవాసులుగాని గ్రహించలేకపోయారు.

క్రీస్తుశకము ౧౬ వ శతాబ్దము మొదలు ఈ దేశానికి వచ్చిన మిషనరీలకు ఈ దేశంయొక్క మతగ్రంథాలను గురించీ శాస్త్రగ్రంథాలనుగురించీ తెలిసినా వారికి మనయందుగల అసూయాభావంవల్ల వాటినిగురించి ప్రచారంచెయ్య లేదు.

అబ్రహాం రోజర్ అనేఆతను ౧౬౧౫ లో భర్తృహరిసుభాషితాన్ని డచ్చిభాషలోనికి అనువదించాడు. ఇంకా కొంతమంది కొన్ని విషయాలను తమభాషలలోనికిఅనువదించారు కానిఅసలు సంస్కృత వాఙ్మయంసంగతి వారికి తెలియలేదు.

కొందరు స్వార్థపరులు ఈదేశాన్ని గురించి లేనిపోని సంగతులు కల్పించి ప్రచారం చెయ్యడం ప్రారంభించినారు. ఒక జెసూటు మిషనరీ పదిహేడవశతాబ్దంలో ఒక గ్రంథాన్ని రచించి అదే హిందువులవేదమని ఐరోపాలో ప్రచురించగా కొందరు మోసపోయి నిజమని నమ్మారు.

ఇలాంటిస్థితిలో పద్దెనిమిదవ శతాబ్దంలో కొందరు ఐరోపాదేశవిద్వాంసులు ఈ దేశానికివచ్చి సంస్కృతభాషను గురించి కొంత పరిశ్రమచేసి అదియొక గొప్పభాషఅనిన్నీ అందులో అనేక విషయములనుగూర్చిన అమూల్యగ్రంథాలు వున్నాయనిన్నీ చెప్పేసరికి ఐరోపాప్రజలు దిగ్భ్రమచెందారు. ఇది నిజమని నమ్మలేక పోయారు.

సంస్కృతభాషనుగురించీ వాఙ్మయాన్ని గురించి గట్టి కృషిచేసి దీనిని ఐరోపాదేశంలో ప్రచారం చెయ్యడానికి ఒక

శతాబ్దం పట్టినది. ఆఖరికి జర్మనీ మొదలైన దేశాలపండితులు తమ యావజ్జీవమూ కృషిచేసి సంస్కృతాన్ని సాధించి సంస్కృతవాఙ్మయంలోని ముఖ్యగ్రంథాల నన్నింటినీ చదివి ఆయా భాషల లిపులలో ప్రచురించారు. గ్రీసు రోము దేశాలరెంటిలోనూ కలిపి ఎంత అమూల్యవాఙ్మయము వున్నదో అంతవాఙ్మయము ఒక్కసంస్కృతభాషలోని పూర్వ వాఙ్మయంలోనే వున్నదనేసంగతి రుజువు అయినది. ఇంకా యిప్పటికీ కొత్తపుస్తకాలు కనబడుతూనే వున్నవి.

ఈకృషి జరగకపూర్వము నూటయాభై సంవత్సరాల క్రిందట మొట్టమొదటిసారి సంస్కృతము ఒకగొప్పభాష అనిన్నీ అందులో అనేకవిషయాలను గూర్చిన అమూల్యగ్రంథాలున్నాయనిన్ని అది ఒకగొప్పవాఙ్మయమనిన్నీ ఇక్కడనుంచి వెళ్లినవారు ఐరోపాలో వెల్లడించేసరికి చాలామంది హేళన చేశారు. ఎక్కడనో మారుమూలభూమిలో ఈ హిందూ దేశంలో ఒకగొప్పభాష, వాఙ్మయమూ వున్నమాట సర్వాబద్ధం అన్నారు. బహుశా పొరపాటుపడి వుంటా రన్నారు.

సంస్కృతలిపిని అందులో వున్న గ్రంథాలలోని కొన్ని విషయాలను చూపించగా ఐరోపాదేశంలో కల్లా నాగరికతకు విజ్ఞానానికి పుట్టినిల్లయిన గ్రీసుదేశంలో పూర్వకాలం ప్రవర్తిల్లి వర్ధిల్లిన గ్రీకుభాషనుగురించీ గ్రీకువాఙ్మయాన్ని గురించీ అలెగ్జాండరు దండయాత్ర తరువాత (అనగా క్రీస్తుకు పూర్వం ౩౨౬ తరువాత) తెలుసుకుని తెలివి తేటలు గల హిందూదేశపుబ్రాహ్మణులీ సంస్కృతభాషనూ,

సంస్కృతవాఙ్మయాన్ని గ్రీకుమాతృకనుబట్టి సృష్టించారని కొందరు తెలివిగలవారన్నారు! ఇలాగ వాదించిన వారిలో 'డుగాల్డుస్టీవార్టు' అనే తత్వశాస్త్రజ్ఞుడొకడు.

క్రమక్రమముగా పాశ్చాత్య విద్వాంసులు సంస్కృతమునుగురించి ఐరోపాలో ప్రచారం చేస్తూవున్నా చాలాకాలం వరకూ ఈ అపోహ పూర్తిగా అంతరించలేదు. ఐర్లాండు దేశంలో డబ్లిను నగరంలో ఒక ప్రొఫెసరుగారు ౧౮౩౮ లో ఉపన్యసిస్తూ చాలా హేతువులు చూపుతూ ఆవాదమును సమర్థించుటకు ప్రయత్నించాడు *

పంచ తంత్రం కథల దిగ్విజయము

పశుపక్ష్యాదులనే కథానాయకులుగానూ కథానాయికలుగానూ పాత్రలుగానూ కల్పించి రచించిన నీతికథలూ ఉపన్యాసాలూ ఆఖ్యాయికలూ మనదేశంలో చాలాకాలం నుంచి ప్రచారంలో వున్నవి

యజ్ఞముదగ్గర చేరిన బ్రాహ్మణులగోల కప్పల అరవులాగున నున్నదని ఋగ్వేదములో చెప్పిన సంగతి ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో చెప్పబడిన శునకముల ఉద్గీథము, ఇలాంటివే కథలకు బీజములుగా కనబడుచున్నవి ‡

* A History of Sanskrit Literature A. A. Macdonell p p. 1-2

‡ History of Classical Sanskrit Literature - A. B Keith.

బౌద్ధుల జాతక కథలు

క్రీస్తుకుపూర్వము కొన్నివందల సంవత్సరముల క్రిందట రచియింపబడిన బౌద్ధగ్రంథాలలో ఇలాంటికథలు చాలా కన పడుతున్నవి. గౌతమబుద్ధుడే ఈకథలను చెప్పినాడనే నమ్మక ముమువల్ల బౌద్ధులు వాటిని శ్రద్ధాభక్తులతో వింటారు. పైగా సాక్షాత్తు బుద్ధభగవానుడే తనపూర్వజన్మంలో ఈకథల లోని ఉత్తమపాత్రలుగా జనన మొంది యుండెననే నమ్మకము వల్ల వాటిని మరీ పవిత్రంగా ఎంచుతారు. అందువల్లనే వీటికి "జాతకకథ"లని పేరువచ్చింది. క్రీస్తుకుపూర్వం ౩౮౦వ సంవత్సరం "వేసవి"లో జరిగిన బౌద్ధసంఘసమ్మేళనము నాటికే ఇలాంటి జాతకకథలు క్రోడీకరింపబడినట్లు కనబడుతూ వుంది.

క్రీస్తుతరువాత ఐదవశతాబ్దంలో పాళీభాషలో రచింప బడిన సుత్తపిటకమనే బౌద్ధగ్రంథంలో ఈకథలు సంపుటీ కరింపబడినవి. చీనా దేశంలో క్రీస్తుశకము ౬౬౮ లో పూర్తి యైన విజ్ఞాన సర్వస్వంలోనూ తరువాత కొంతకాలానికి పూర్తియైన ఇంకొక విజ్ఞానసర్వస్వములోనూ కూడా ఇలాంటి కథలు చాలా వున్నవి. రమారమి ౨౦౨ బౌద్ధగ్రంథాలలో నుంచి వీటిని సేకరించినట్లు ఆవిజ్ఞానసర్వస్వములలో నుదాహ రించబడివుంది.

సంస్కృత పంచతంత్రము

పంచతంత్రమని ప్రపంచమంతటా ప్రసిద్ధిజెందిన సంస్కృతవచన కావ్యములోని కథలలో చాలాభాగము పైన

చెప్పబడిన బౌద్ధజాతకకథలలో కనబడుతున్నవి. పంచతంత్రంలోనే కనబడే ఇంకాకొన్ని నిదర్శనాలవల్లకూడా అందులోని కథలను చాలా వరకూ బౌద్ధగ్రంథాలలోనుంచి గ్రహించినట్లు కనబడుతూవుంది. బ్రాహ్మణులనూ వర్ణాశ్రమధర్మాలను విమర్శించి నిరసించే భాగాలను వదలివేసి కొన్ని సంగతులు మార్చి, కొన్ని సంగతులు చేర్చి యీ సంస్కృత పంచతంత్రం రచింపబడినందువల్ల దీనిని రచించినది ఆకాలంనాటి బ్రాహ్మణ విద్వాంసులేనని స్పష్టపడుతూవుంది.

దేశంలోని సామాన్యజనులు చెప్పుకునే విడికథలను పోగుచేసి, కథలను చెప్పడంలోనే అనేక గుణపాఠాలుస్ఫురించేటట్లుగా వాటి నన్నిటినీ ఒక కథాక్రమంలో గుదిగుచ్చి చక్కని శైలిలో ఒక వచనకావ్యంగా రచింపబడిన పంచతంత్రము ఆకాలంనాటి బ్రాహ్మణ విద్వాంసుల గొప్ప శక్తి సామర్థ్యాలను మేధాసంపత్తిని చాటుతున్నదనిన్నీ, ముఖ్యంగా నీ బ్రాహ్మణులు తమ శక్తిసామర్థ్యాలను తమ స్వార్థంకోసం గాక దేశక్షేమంకోసం రాజులు నేర్చుకోవలసిన నీతి ధర్మాలను బోధించడానికే వినియోగించియుండడము చాలా గొప్ప సంగతి అనిన్నీ సంస్కృతకావ్యవాఙ్మయ చరిత్రను రచించిన ఏ. బీ. కీత్‌గారు వ్రాశారు.

ఇప్పుడు మనదేశంలో కనబడే సంస్కృత పంచతంత్ర గ్రంథం ప్రతులలో కాశ్మీరదేశములో దొరికిన "తంత్రాఖ్యాయిక" అనే పేరుగల గ్రంథమే పురాతనమైనదిగా కనబడుతూవుంది. ఇది యెప్పుడు రచింపబడిందో తెలియడంలేదు గాని ఇందులో మౌర్యసామ్రాజ్య స్థాపనాచార్యుడైన చాణ

ట్యుని ప్రశంస యున్నందువల్లనూ, కౌటిల్యుని అర్థశాస్త్రము లోని విషయము లీ గ్రంథంలో కనబడుతూన్నందు వల్లనూ అసలు సంస్కృత పంచతంత్రము క్రీస్తుపూర్వము ౩౦౦వ సంవత్సరమునకు ఇటీవలనే రచింపబడివుంటుందని ఊహించ వచ్చును.

క్రీ శ. ౫౩౧-౫౭౯ మధ్య పారశీక దేశాన్ని పరిపాలించిన ఖానూశిరవాన్ అనేరాజుకాలంలో ప్రాచీన పారశీక భాషయైన 'పహ్లావీ' భాషలోకి మన పంచతంత్రకథలు అనువదింపబడివుండగా క్రీస్తుశకం ౫౭౦ ఆ ప్రాంతంలో ఆ పహ్లావీ గ్రంథంలోనుంచి సిరియా భాషలోకి ఆ పంచతంత్రకథలు అనువదించబడినవి. తరువాత క్రీస్తుశకము ౭౫౦ ఆప్రాంతంలో అరబ్బీ భాషలోకికూడా అనువదించబడినవి. ప్రాచీన పహ్లావీ గ్రంథము కనబడడంలేదుగాని పైన చెప్పిన సిరియా అరబ్బీ అనువాదాలు దొరికినవి.

ఈ సిరియాభాష పంచతంత్రకథలు కాశ్మీర తంత్రాఖ్యాయికకథలకు చాలా దగ్గరగా వున్నవి. అందువల్ల క్రీ. శ. ౫౭౦ కి పూర్వం కొంతకాలం క్రిందటనే సంస్కృతంలోనుంచి పహ్లావీభాషలోకి అనువదింపబడి వుంటాయనిన్నీ అంతకుపూర్వం చాలాకాలం క్రిందటనే మన సంస్కృత వచనకావ్యము తంత్రాఖ్యాయికరూపంలో వుండివుండాలనిన్నీ స్పష్టం అవుతూవుంది.

మన దేశంలో దొరికిన శాసనాలనుబట్టి క్రీ. శ. ౨ వ శతాబ్దంలో సంస్కృతభాష రాజాదరణపొంది రాజభాషగా వున్నట్లు కనబడుతూవున్నందువల్ల మన పంచతంత్రము

కూడా ఆకాలంలోనే వచనకావ్య రూపము దాల్చియుంటుందని కీత్ గారి అభిప్రాయము.

సంస్కృత పంచతంత్రములో ఇప్పుడు ఐదుభాగాలే వున్నవిగాని పూర్వమొకప్పుడు పన్నెండు భాగాలు వుండినట్లు కనబడుతూవుంది. ఈ పంచతంత్రము పూర్వమే పేరుతో వ్యవహరింపబడేదో చెప్పలేము. కాశ్మీర ప్రతిలో వున్నట్లు తంత్రాఖ్యాయిక అనే పేరుతోనే వుండినప్పటికీ ఇది రాజులకు అర్థశాస్త్ర ధర్మములనూ రాజనీతినీ బోధించే గ్రంథంగానే వుండేదనడానికి సందేహం లేదు.

దక్షిణదేశంలో మహిలారోప్యమనే పట్నంలో అమరశక్తియనే రాజు తన ముగ్గురు కుమార్లు విద్యావిహీనులై దుర్మార్గులై మూర్ఖులుగా వుండడము చూసి దుఃఖించి వారికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పి బాగుచేయగల విద్వాంసు లెవరైనా దొరుకుతారేమో అని చూస్తుండగా విష్ణుశర్మ యను బ్రాహ్మణుడు ఆరునెలలో వారికి విద్యాబుద్ధులు చెప్పుతానని ప్రతిజ్ఞచేసి పంచతంత్రమనే గ్రంథాన్ని రచించి దానిని వారికి బోధించి కృతకృత్యుడైనట్లు పంచతంత్ర పీఠికలో నుదాహరించబడి వున్నది.

పంచతంత్రము ఐదు భాగములుగా విభజింపబడినది. మొదటి భాగములో కరటక దమనకు లనే రెండు నక్కలు ఒక వృషభమునకూ సింహమునకూ స్నేహము కుదురుస్తవి. అవి రెండూ అన్యోన్యంగా వుంటూవుండగా అందులో ఒక నక్కకు తన ప్రాముఖ్యత తగ్గిపోయినదని యీర్ష్య కలుగుతుంది. అంతట ఆవృషభానికి సింహానికి మిత్రభేదంచేసి ఒక

దాని నింకొకటి చంపడానికి కుట్రచేస్తూ వున్నట్లు దుర్బోధలు చేయగా అవి పోరాడుకోవడంలో వృషభము చచ్చిపోతుంది. అంతట ఆ సింహానికి ఆనక్క మంత్రి యవుతుంది. మిత్రభేద తంత్రాన్ని బోధించే ఈభాగములో మొత్తం ౧౭ కథలున్నవి.

రెండవభాగంలో ఒక తాబేలు, ఒక దుప్పి, ఒక కాకి, ఒక ఎలుక స్నేహంగా వుండి పరస్పరలాభం పొందుతవి. మిత్ర సంప్రాప్తియనే నీతిని బోధించే ఈభాగములో అయిదు కథ లున్నవి.

మూడవ భాగంలో సహజశత్రుత్వముగల కాకులూ గుడ్లగూబలూ స్నేహము చేయగా వాటికి విరోధమువచ్చి నష్ట పడిన కథ వర్ణింపబడినది. ఇందులో మొత్తం ౧౧ కథలున్నవి.

నాలుగవ భాగంలో కేవలమూ పొగడ్తకు ఉబ్బిపోయి తెలివిహీను డేలాగున సంపాదించిన దానిని పోగొట్టుకొనునో తెలుపుటకొరకు మొసలిని, కోతిని,గూర్చిన కథయున్నూ ఇంకొక కథయున్నూ మొత్తం రెండు కథలు చెప్పబడినవి.

ఐదవభాగములో ఆలోచన లేకుండాచేసే కార్యముల వలన ముప్పొకలుగుననే నీతిని బోధించు మంగలికథయును ఇంకొకథయు నుదాహరించ బడినవి.

పంచతంత్రము:లో పశుపక్ష్యాదులు మానవుల లాగనే ప్రవర్తిస్తూ వున్నట్లూ వేదములు చదివినట్లూ యజ్ఞయాగాదికములు పూజలు పురస్కారములు జరిపినట్లూ బ్రహ్మ పదార్థాన్ని గురించీ దేవతలను గురించీ పురుషార్థాలను గురించీ చర్చలు జరిపినట్లూ నీతిధర్మాలను సూత్రీకరించినట్లూ వర్ణించ

బడుతుంది. ఇంతలోనే వాటినైజగుణము బయటకు వచ్చి పశు పక్ష్యాదులలాగనే మళ్లీ ప్రవర్తిస్తాయి. ఇది చాలా వినోదం కలిగిస్తుంది.

ఒకకోతికి పిచ్చికకూ తగవులు రాగా ఒక పిల్లి మధ్యవర్తిగా వుండి తగవు దిద్దుతుంది. ఈ పిల్లి మొదట ఎంతో ధర్మబుద్ధిని వైరాగ్యమును ప్రదర్శిస్తూ శ్రీరంగనీతులు చెవుతుంది. వాటికి బాగా నమ్మకం కలిగిన తరువాత దీనిబోధలు ఇంకా బాగా వినాలని పిచ్చికదీని చెవిదగ్గరకి రాగా పిల్లిదానిని తన గోళ్లతో చటుక్కున పట్టుకొని చీల్చి చంపుతుంది. ఒక గాడిద ఒక దోసతోటలో ప్రవేశించి తన సంగీతప్రావీణ్యమును చూపవలెననే ఉత్సాహంతో ఓండ్రపెట్టగా కావు వాడు మేలుకొని దానిని పట్టుకొని చావగొడతాడు.

పంచతంత్రము మానవుల దుష్టస్వభావమును దుర్వ్యసనములన్నునిర్భయముగానూ నిర్మొగమాటంగానూ ప్రదర్శిస్తుంది. ప్రతి విషయములోను తాము అధికులమని నటించు బ్రాహ్మణుల కపటనటనలు, రాజుల నాశ్రయించి తిరిగేవారి కుటిలు, స్త్రీల చపలత్వమూ కన్నులకు గట్టినట్టు వర్ణిస్తుంది. మానవ జీవితముయొక్క పరమార్థాలనుచక్కగా బోధిస్తుంది.

పంచతంత్రమును ఆధారపరచుకొని రచింపబడిన గ్రంథము హితోపదేశము. అందులో నుదాహరింపబడిన నలభైమూడు కథలలో ఇరవైయైదు పంచతంత్రములోనివే. ముఖ్యంగా పంచతంత్రములోని మొదటి మూడుపుస్తకములలో నుంచే చాలాకథలు గ్రహింపబడినవి. పులితోలు కప్పు

కొన్న గాడిదకథమాత్రమే నాలుగవ పుస్తకంలో నుంచి తీసు కొన్నకథ. అయిదవ పుస్తకంలో నుంచి మూడుకథలు మాత్రమే గ్రహింపబడినవి.

పంచతంత్రములోలాగునేదీని ఉపోద్ఘాతంలో కూడా ఒకరాజు మూర్ఖులైన తన కుమారులకు విద్యాబుద్ధులు నేర్పడానికి ఒక విద్వాంసుడికోసం వెదుకుతూవుంటే ఒక బ్రాహ్మణుడు తట స్థించి ఈ కథలుచెప్పి వారిని విద్యావంతులుగా చేస్తాడు. అయితే ఈకథలలోని రాజు పాటలీపుత్రరాజు. అతనిపేరు సుదర్శనుడు. హితోపదేశము నాలుగుభాగములుగా విభజింప బడింది. మొదటి రెండు పుస్తకముల రచనావిధానమూ పేర్లూ, పంచతంత్రములో లాగునే యున్నది. కాని రెండవ భాగము ఇందులో మొదటిగా వుంది. మూడవభాగముకు నాలుగవభాగముకు సంధి విగ్రహము అని పేర్లు. ఈహితోప దేశమును రచించినవా రెవరో తెలియుటంలేదు. ఇది ఇప్పటికి ౬౦౦ సంవత్సరాలకు పూర్వమే దేశంలో ప్రచారంలోవుంది.

పంచతంత్రకథల దిగ్విజయము

పశుపక్ష్యాదులు మానవులలాగ చరించేటట్లు వర్ణింప బడిన నీతికథలసంపుట మొకటి క్రీ. శ. ౬ వ శతాబ్దము (౫౦౦ ఆ ప్రాంతములో హిందూదేశంలో ప్రచారంలో వుండేది. క్రీ. శ. ౫౩౧ — ౫౭౯ మధ్య పారశీకదేశాన్ని పరిపాలించిన సస్సానియన్ వంశరాజైన ఖుస్రూ అను నవ్షేర్వాన్ కోరికపైన ఈ కథలను బర్జోయ్ అనే పారశీక వైద్యుడొకడు పహ్లావీ అనే ప్రాచీన పారశీకభాషలోకి అనువదించాడు. పైన చెప్పిన

మాతృకగాని ఈ పారశీక తర్జుమా గ్రంథంగాని ఇప్పుడు కన బడడం లేదుగాని ఈ పారశీక తర్జుమానుంచి సిరియా అరబ్బీ భాషలలోకి చేయబడిన అనువాదములు మాత్రము కనబడు తున్నవి.

క్రీ.శ. ౫౭౦ ఆ ప్రాంతములో అరబ్బీ దేశమునకు పశ్చిమోత్తరముగా నున్న సిరియా దేశపు భాషలోకి "కలిలగ్, దమనగ్" అనే పేరుతో ఈ కథలు అనువదింపబడినవి. దీని వ్రాతప్రతి క్రీ.శ. ౧౮౭౦ లో బయల్పడగా ఇది ౧౮౭౬లో అచ్చొత్తించ బడినది. మహమ్మదీయ మతాన్ని స్వీకరించి క్రీ.శ. ౭౬౦లో చనిపోయిన పారశీకు డొకడు పహ్లావీభాషలో నుంచి ఈ కథలను అరబ్బీభాషలోకి అనువదించాడు. ఇది పిల్పే (Pilpay) విరచితమైన "కలిలహ్" దిమ్నహ్ నీతికథలు అని ప్రసిద్ధిచెందినది. సంస్కృత పంచతంత్ర కథలోని కరటక దమనకుల పేర్లే సిరియాభాషలో కలిలగ్ దమనగ్ అనిన్నీ అరబ్బీభాషలో కలిలహ్ దిమ్నహ్ అనిన్నీ రూపాంతరం చెందినవి.

ఈ తర్జుమాలో బిద్బహ్ అనే బ్రాహ్మణ విజ్ఞాని దుష్టుడైన ఒక రాజును సన్మార్గములోనికి త్రిప్పినట్లు చెప్పబడినది. ఈ బిద్బహ్ అనే శబ్దము విద్యాపతి అనే సంస్కృత పదంలో నుంచి పహ్లావీభాషద్వారా ఏర్పడిన వికృతి యని శబ్దశాస్త్ర జ్ఞులు చెప్పినారు. సంస్కృతములో విద్యాపతియనగా విజ్ఞాన వేత్తయని అర్థము. ఈ బిద్బహ్ అనే శబ్దములోనుంచే ఇటీవలి బిద్‌పెయ్, పిల్‌పే, మొదలైన రూపాలు పుట్టినవి. అందువల్ల పిల్పే విరచితమనే మాటలోని 'పిల్పే' ఒక గ్రంథకర్త కాదు.

ఈ అరబ్బీభాషలోనుంచి ఐరోపాఖండంలోని వివిధ దేశ భాషలలోకి ఈకథలుఅనువదింపబడినవి. క్రీస్తుశకము ౧౦౦౦లో మళ్ళీ సిరియాభాషలోకి౧౧౮౦లో గ్రీసుభాషలోకి, ౧౨౫౦లో పారశీకభాషలోకి, ౧౨౫౧ లో, స్పెయిను దేశపు భాషలోకి ౧౨౫౦లోయూదుల హిబ్రూ, భాషలోకి అనువదింపబడినవి.

హిబ్రూ భాషానువాదములోనుంచి జాన్ ఆఫ్ కావువా అనే అతడు ౧౨౭౦ లో (డైరెక్టోరియం హ్యూమనే విటే) Directorium Humanae Vitae అనే పేరుతో ల్యాటిన్ (ఇటలీ దేశపు సంస్కృత) భాషలోకి అనువదించాడు. ఈగ్రంథము ౧౪౮౦ ప్రాంతములో అచ్చువేయ బడినది.

జాన్ ఆఫ్ కావువా అనే యతడు రచించిన గ్రంథంలో నుంచి జర్మనీలో వర్టెంబర్గు ప్రభువైన డ్యూక్ ఎబర్ హార్ట్ కోరికపైన "Das Buch der Byspel der Alten Wysen" అనగా పూర్వ ఋషుల నీతికథల పుస్తకము అనే పేరుతో జర్మనీ భాషలో రచింపబడి ౧౪౮౧లో ముద్రింపబడినది. ఇది ౧౪౮౩ ౧౪౮౫మధ్య ఉల్మ్(ulm) లో నాలుగుసార్లు ముద్రింపబడి ప్రకటింపబడినది. ౧౫౯౨ నాటికి పదమూడుసార్లు అచ్చుపడినది. దీనివల్ల౧౫-౧౬ శతాబ్దాలలో ఈకథలుప్రజలుయాదరణ కెంత పాత్రమైనవో గ్రహించవచ్చును. పైనచెప్పిన డైరెక్టోరియం అనే ల్యాటిన్ అనువాదంలోనుంచి ఇటలీదేశపు వాడుకభాష మైనఇటాలియనులోకిఅనువదింపబడివెనీసునగరంలో౧౫౫౨లో ముద్రింపబడినది. ఈ తర్జుమాలోనుంచి సర్ తామస్ నారత్ గారు ౧౫౭౦లో ఇంగ్లీషు భాషలోకి అనువదించారు. ఇలాగ ఒక భాషలో నుంచి ఒకభాషలోకి ఐదుసార్లు అనువదింపబడి

ఈ హిందూ దేశపు గ్రంథము వెయ్యి సంవత్సరాలకు ఇంగ్లాండు చేరింది.

ఈ ప్రకారంగా వివిధ భాషలలోకి వ్యాపించడంలో ఈ కథలలో కొన్ని మార్పులు జరగడంలో ఆశ్చర్య మేముంది? ౧౫౭౮లో ప్రకటింపబడిన నీతికథల రెండవ ముద్రణమునందు ఫ్రెంచిగ్రంథకర్తయైన లాఫాంటెయిన్ తన గ్రంథములో చాలా భాగము భారతదేశతత్వవేత్తయైన 'పిల్పే' ఋషి రచనలోనుండి గ్రహించినట్లు వ్రాశాడు. ఈ ఫ్రెంచిగ్రంథములో ఒక గొల్లభామ తలమీద పాలకుండ పెట్టుకుని సంతకు వెళుతూ ఆపాలను అమ్మితే తనకు లాభంవస్తే తాను సంపన్నురాలై అనుభవించే ఆనందాన్ని ఊహిస్తూ ఒక్క గంతు వేస్తుంది. అంతట ఆకుండ కిందపడి బద్దలై పాలు ఒలికిపోతవి. దీని మాతృక యైన అసలు పంచతంత్రం కథలో ఒక ముసలిబ్రాహ్మణుడు తానుసంపాదించిన పేలపిండి భాండమును తానుపరున్న చోటికి పైన ఒక మేకుకు తగిలిస్తాడు. దేశంలో క్షామం కలిగినప్పుడు ఈ పేలపిండిని అమ్మితే తనకు అమిత ధనం వస్తుందనిన్నీ దానితో తాను పశువులను గృహమును సంపాదిస్తాననీ, అంతట తనకు పెద్ద కట్నమిచ్చి రంభలాంటి పిల్లనిచ్చి పెళ్లి చేస్తారని, తనకు పండులాంటి పిల్లవాడు పుడతాడనీ వాడు అల్లరిచేస్తూవుంటే పిల్లవాణ్ణి తీసుకువెళ్ళమని పెళ్ళాన్ని పిలిచి చెప్పుతాననిన్నీ ఆవిడ వినిపించుకోకపోతే తనకు కోపంవచ్చి ఇలాగ ఒక్కతన్ను తన్నుతాననిన్నీ అనుకుంటూ ఆపేలపిండికుండ నొక్కతన్ను తన్నుతాడు. అది అతని నెత్తిమీదపడిపగిలిపోయి పిండి అంతాక్రిందామీదా పడిపోతుంది.

లాఫాంటెయిన్ రచించిన గ్రంథములో ఇంకొక పంచ పంచతంత్రంకథ ఇది:-ఒక అడవిలో ఒక అడవిపంది కళేబరము, దాని దగ్గరలోనే ఎక్కుపెట్టివున్న విల్లు అమ్ములూ, వాటిపక్కను చచ్చిపడివున్న ఒక వేటగానిశవమూ ఒక నక్కకు కనబడుతవి. ఈ అడవిపంది కళేబరము తన కొక నెలకు సరిపోతుందనీ వేటగాని శరీర మొకవారమునకు సరిపోతుందనీ ఆలోచించి అప్పటికి ఆవింటినారిని రుచిచూద్దామని పేరాశగల ఆ నక్క దానిని కొరుకుతుంది. అంతట ఆ విల్లులోని బాణం వచ్చి గుచ్చుకుని అది చస్తుంది.

క్రీ.శ. ౭౫౩-౭౭౮ మధ్య ప్రస్తుతపు ఇరాకు దేశంలో బాగ్దాదును రాజధానిగా మహమ్మదీయ రాజ్యాన్ని పరిపాలించిన కాలీఫ్ అ మన్సూర్ కాలంలోనే పహ్లవీభాషలో నుంచి "కలిలహ్, దమ్నహ్" అనే పేరుతో పంచతంత్రకథలు అరబ్బీ భాషలోకి అనువదింపబడినవి.

ఆకాలంలోనే సిరియాదేశంలో "డమాస్కస్" నగరం కాపురస్థుడైన జాన్ అనే క్రైస్తవ ఛొకడు క్రైస్తవమత ధర్మాన్ని బోధించే ఉద్దేశ్యంతో బర్లాంజోసఫట్ అనే కథనొక దానిని రచించాడు. ఈ కథ ప్రాచ్య పాశ్చాత్యభాషలలో చాలా ప్రసిద్ధి చెందినది. ఇందులో ఒక్కొక్క ధర్మాన్నీ నీతినీ బోధించడానికొక్కొక్క కథ, ఉపాఖ్యానము, చెప్పబడింది. ఈ కథయొక్క మాతృకలన్నీ చాలావరకు హిందూదేశపు కథ లే. దీని కథానాయకుడైన జోసఫట్ రాజకుమారు డెవరో కాదు; సాక్షాత్తు గౌతమబుద్ధుడే! ఈ జోసఫట్ శబ్దము బోధిసత్వమనే శబ్దంయొక్క రూపాంతరమే. గ్రీకు

రోమక క్రైస్తవ మతసిద్ధాంతాలలో ఈ జోసఫట్ దేవాంశ సంభూతుడైన మహాత్ముడుగా పరిగణింపబడుతున్నాడు. గ్రీకు క్రైస్తవులు అగష్టు ౨౬ వ తేదీన ఈయన పుణ్యదినముగా పరిగణించి ఆరాధనలు జరుపుతారు. రోమకక్రైస్తవులు నవంబరు ౨౭ వ తేదీ ఆయన పుణ్యదినముగా ఎంచి ఆరాధనలు చేస్తారు. ఎక్కడనో తూర్పున హిందూదేశంలో ఒక నాస్తికమతస్థాపనాచార్యుడు ఇలాగ ఒక క్రైస్తవ మహాత్ముడుగా పరిణామం చెందటము ప్రపంచ మత చరిత్రలో అత్యంతాశ్చర్యకరమైన ఒక విశేష విషయము.*

"కథ కంచికి వెళ్లింది"

సీ॥ చేతిలో వెన్నముద్ద చెంగల్వపూబంతి కంఠాన ముత్యాల రావిరేక
పచ్చలు తాయెత పతకంబు పులిగోరు మొలనూలు ముత్యాల పేరు సరము
నీలాల ముంగురులు నిగ్గులు మెఱయంగ దీర్ఘమౌ కొన్న కస్తూరి బొట్టు
ధగధగద్ధగ కాంతిమించులు గజ్జె కిరీటమాలరాయు పసిడిముద్దులొలుక చెలువ

గీ॥ మానసులార పసైశాఖ మాసమందు బసిడి మెక్కి తిరువీథులయందు వెడలు
నిన్ను గంటి నా కోర్కెలెల్లయు నీవు గంటి సాగరనా జ! శ్రీకంచివరదరాజ!

తెలుగుదేశంలో ఇండ్లలో పాడుతూ చదివే పద్యానికి పాఠాంతరమైన చాటుపద్యమిది.

"కథ కంచికి వెళ్ళింది మనమింటికి వచ్చాము" అనిచెప్పి కథ ముగించడము తెలుగువారికి చిరకాలం నుంచి అలవాటు. "కంచికివెళ్ళి మంచిముత్యం తెచ్చుకుంటా" నని చెప్పి బయలు

*A History of Sanskrit Literature A. A. Macdonell M. A. Ph. D. p p 368-370, 417-420

దేరిన దోమసానికథకూడా చాలామంది ఎఱిగినదే! ఇవిగాక కంచికిసంబంధించిన అనేకకథలు గాథలు, పాటలు పదాలు, సామెతలు మన తెలుగుదేశంలో వ్యాప్తిలోనున్నవి.

ప్రస్తుతము అరవము మాట్లాడేదేశంమధ్యలో నెక్కడనో ఉన్న ఈకంచికిని మనకును ఇంతదగ్గర సంబంధం ఎలాగ ఏర్పడినది? అది ఎప్పుడేర్పడినది? అనే ఆలోచనలు అప్పుడప్పుడు కలుగకమానవు. ఇది తెలిసికోవాలంటే దక్షిణాపథ చరిత్రను పరిశీలింపవలసి యుంటుంది.

చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన కాంచీపురమేకంచి. ఇదిబహుపురాతనమైన పుణ్యనగరము. ఇది కాశి, గయా ప్రయాగములతో సమానమైన దివ్యక్షేత్రముగా పేర్కొనబడియున్నది. క్రీస్తుకు పూర్వము మూడువందల సంవత్సరములక్రిందట నుండిన పతంజలి దీనిని ప్రశంసించియున్నాడు.

కంచిలో సుప్రసిద్ధములైన దేవాలయము లున్నవి. ఇది శివక్షేత్రమేగాక విష్ణుక్షేత్రము కూడ. మూకకవి తన పంచశతిలో స్తుతించిన కామాక్షీదేవి యిక్కడి అమ్మవారు.

ఒకకాలమునందీ పట్టణము బౌద్ధమయంగానుండేది. క్రీ. శ. ౬౪౦ సం॥ ప్రాంతమున చీనాదేశమునుండి వచ్చిన బౌద్ధసన్యాసి హ్యూయానిత్సాంగు కంచికివచ్చి అక్కడి బౌద్ధారామాలను దేవాలయాలను వర్ణించినాడు.

శ్రీ శంకర భగవత్పాదుల వారు కంచిలోనుండి సనాతన ధర్మమును సుప్రతిష్ఠితము చేసినారు. శ్రీరామానుజులవారు కూడా ఇక్కడ కొంతకాల మున్నారు.

ఒకప్రక్క శివకంచి - ఇంకొకప్రక్క విష్ణుకంచి, శైవ వైష్ణవముల మేలుకలయికనుదెలుపు స్మార్తవైష్ణవులు నిక్కడి గొప్ప విశేషములు.

క్రీస్తుశకము ఐదవ శతాబ్ది మొదలు తొమ్మిదవ శతాబ్దివఱకును రమారమి ఐదు వందల సంవత్సరములు రాజకీయముగా ద్రావిడాంధ్ర దేశములనేకముజేసి ఆంధ్ర ద్రవిడ నాగరికతలను మేళవించి బౌద్ధజైనవైదికమత ధర్మములను సమన్వయము చేసి సనాతన ధర్మము నుద్ధరించి దక్షిణాపథమునందాక మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపించి సుమత్రా జావా బలి బోర్నియో ద్వీపములందును శ్యామ కాంభోజము లందును కూడా 'ద్రావిడాంధ్ర' నాగరికతను స్థాపించి ప్రఖ్యాతులైన పల్లవ రాజుల రాజధాని యీ కాంచీపురము.

దక్షిణదేశమునందు వారు నిర్మించిన గొప్ప దేవాలయములును, వారు పోషించిన సంగీత సాహిత్యశిల్ప కళలు వారు పునరుద్ధరించిన మతధర్మములు ద్వీపాంతరములందు వారు స్థాపించిన బ్రాహ్మణ సంప్రదాయములును పల్లవరాజుల చరిత్రను వేనోళ్ల జాటుచున్నవి.

పల్లరాజులు మహాబలవంతులై యుండగా వారి రాజ్యమున తూర్పున చోళమండల తీరము వెంబడిని చోళరాజులేలిన రాజ్యభాగమంతయు చేరియుండుటయే గాక ఉత్తరమున ఆంధ్ర శాతవాహన చక్రవర్తులేలిన కృష్ణానదికి దిగువగల తెలుగు సీమయంతయు చేరియుండెను. ఈవిశాలసామ్రాజ్యమున కంతకును రాజధాని కాంచీపురమే.

క్రీస్తుశకము మూడవ శతాబ్దము లోని పల్లవ శాసనము లన్నియు శాతవాహనుల శాసనములవలెనే ప్రాకృతములో నున్నవి. ౫,౬ శతాబ్దులనాటి శాసనములు సంస్కృతములో నున్నవి. ౭, ౮, ౯ శతాబ్దులనాటివి కూడా సంస్కృతములోనే ఉన్నవిగాని వీనికి తమిళ ప్రతులు కూడా చెక్కబడియున్నవి.

క్రీస్తుశకము 3 వ శతాబ్దినాటికి దక్షిణాపథము నేలిన శాతవాహన వంశము బలహీనముకాగా వారి సామంతులు స్వతంత్రులు కాజొచ్చిరి. అట్టి వారిలో నొకరైన పల్లవ ప్రభువు అమరావతినే రాజధానిగా జేసికొని కొంతకాలము తెలుగు సీమనేలినట్లు కనబడుతున్నది. చరిత్రరీత్యా మనకు తెలియుచున్న మొదటి పల్లవరాజు క్రీ. శ. ౨౨౫-౫౦ మధ్య కృష్ణానది దిగువ ప్రాంతములనేలిన బప్పదేవుడు. ఇతని కైదవ తరమువారైన విష్ణుగోపుడను పల్లవరాజు కాంచీపురమును రాజధానిగా జేసికొని క్రీ.శ. ౨౫౦-౩౫౦ మధ్య ఒకకాలము రాజ్యము నేలుచున్నట్లు సముద్రగుప్త చరిత్ర శాసనమున చెప్పబడినది * క్రీ శ ౫౭౫-౬౦౦ మధ్య కాంచీపురము నేలిన సింహవిష్ణువు పశ్చిమ చాళుక్యరాజు ద్వితీయ పులకేశికి తమ్ముడు చాళుక్యరాజైన విష్ణువర్ధనునికిని సమకాలికుడు. ఇతని యాస్థానము ననే మహాకవి భారవి యున్నట్లు చరిత్రకారులు చెప్పుచున్నారు... బడు తున్నది.

ఆకాలమున కాంచీపురము బౌద్ధులకు మాత్రమే కాక బ్రాహ్మణులకు గూడను ముఖ్యస్థానముగా నుండెను. వేదవేదాంగ విదులైన బ్రాహ్మణోత్తములనేకులు కాంచీపురమును జేరి పల్లవ

* Cambridge Shorter History of India pp. 165-201.

రాజుల పోషకత్వమున బరిషత్తులను వేదవిద్యాలయములను నెలకొల్పి స్వమతవ్యాప్తికై కృషిచేయుచు కృతార్థులగు చుండిరి. ఇక్కడనుండి బ్రాహ్మణులు పల్లవరాజులచే నగ్రహారములను సర్వమాన్య భూములను బడసి బ్రాహ్మణులు లేని దేశభాగములకు బంపబడుచుండిరి దేశములో బ్రాహ్మణేతర మతముల నవలంబించిన ప్రజలే విశేషముగా నున్నను బ్రాహ్మణులు తమవిద్యా ప్రభావముచే రాజుల నాకర్షించి కేవలవైదిక వృత్తులందు మాత్రమేగాక లౌకికవృత్తులయందును బ్రవేశించి మంత్రిత్వాధి కారములను సహితము పొంది మతాంతరులతో వైరము బెట్టుకొనక సహనముతో నుండిరి.

క్రీ. శ. ౬౪౦ వ సంవత్సరప్రాంతమున దక్షిణా పథ దేశములందు సంచరించిన చీనాదేశపు బౌద్ధయాత్రికుడైన హ్యూనిత్సాంగు మొదట వేంగీపురమునకు వచ్చినాడు. దీనికి దక్షిణమున మహాంధ్రము లేక ధాన్యకటక దేశమున్నదని, దాని నాగరికతను వైభవమును వర్ణించినాడు మహాంధ్రదేశము నకు నైఋతిమూలనుండిన చోడ దేశము (కడపమండలము)నకు బోయినాడు. ఆంధ్రచోడ దేశమునుండి కాంచీపురము రాజధానిగానున్న దేశమునకు పోయినాడు. దానినతడు ద్రావిడ దేశమని వర్ణించినాడు.

కాంచీపురము ఐదారుమైళ్ళ విస్తీర్ణముగల పట్టణమనియు దేశములో నూరు బౌద్ధ సంఘారామము లున్నవనియు అందు పదివేలమంది బౌద్ధమతాచార్యు లున్నారనియు హిందువుల దేవాలయములు ౮౦ మాత్రమే కలవనియు దిగం

బర జైన సన్యాసులుకూడ వేనకువేలుండిరనిన్ని అతడు చెప్పి యున్నాడు.

ఇట్లుకాంచీపుర మాకాలమునచాల ప్రాముఖ్యత వహించిన నగరమై దక్షిణాపథమునకు నాయికమణిగా నుండెను*

క్రీస్తుశకము ౬౦౦ సం॥ ప్రాంతమున కాంచీపురము రాజధానిగా జేసికొని పల్లవరాజ్యము నేలిన మహేంద్రవర్మ చాలా గొప్పవాడు. మహాబలిపురమున అతని మనుమడు కట్టించిన ఆదివరాహమూర్తి దేవాలయమునందు దీనిచిత్రములున్నవి. క్రీ. శ. ౬౧౦ సం॥ ర ప్రాంతమున చాళుక్యులు మహేంద్రవర్మ నోడించి వేంగిరాష్ట్రమును లాగికొన్నారు. అప్పుడు మహేంద్రవర్మయొక్క సోదరుడే వేంగికి రాజప్రతినిధిగా నుండినాడు. ఆ యుద్ధములలో చాళుక్యులు పల్లవుల నోడించి దక్షిణమునకు తరిమినట్లు కనబడుచున్నది.

మహేంద్రవర్మ రసికుడు. సంగీత సాహిత్యములందు ప్రవీణుడు. ఇతడు మత్తవిలాసమను ప్రహసనమును సంస్కృతములో రచించి సుప్రసిద్ధుడైనాడు. అందు నా కాలమునాటి రాజకీయ సాంఘిక మతపరిస్థితులు అన్నియు వర్ణింపబడి యున్నవి.

పల్లవులచరిత్ర అగాధముగా నున్నది. ఇందనేక రాజవంశములవారు. కనబడుచున్నారు.

క్రీ. శ. ౬౩౫-౬౨౦ మధ్య రాజ్యమేలిన నరసింహవర్మ కాలములోను ౭౧౫-౧౭ మధ్య రాజ్యమేలిన పరమేశ్వరవర్మ

---

*శ్రీ చిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారు ఆంధ్రులచరిత్ర 1. ౨౪౦

కాలంలోను కూడా చాళుక్యులు పల్లవరాజ్యము పైకి దండెత్తి వచ్చినారు. క్రీస్తుశకము ౮౭౫-౮౯౩ మధ్య రాజ్యముచేసిన అపరాజితునితో పల్లవరాజ్యమంత రించెనని చెప్పవచ్చును. చోళరాజైన మొదటి ఆదిత్యుడు అపరాజితునోడించి అతని రాజ్యమైన తొండమండలమును జయించి చోళ రాజ్యమును స్థాపించినాడు *

శాతవాహనుల కాలములోనే బ్రాహ్మణమతము దక్షిణదేశమున ప్రచారముకాజొచ్చినది. పల్లవుల కాలములో బ్రాహ్మణులు రాజాదరణమును పొంది బౌద్ధమతమును రూపుమాపి వైదికమతమును పునరుద్ధరించిరి. అనేక దేవాలయములు నిర్మింపబడెను. పల్లవుల దేవుడు ఈశ్వరుడు. అతడు నందివాహనుడు. జటాజూటములు ధరించువాడు. శిరోభాగమున జ్ఞానమయమగు చంద్రకళను ధరించి యిందుశేఖరుడైనాడు. మహాయాన బౌద్ధుల బుద్ధభగవానుడే కైలాసగిరిపై తపోముద్రలో నున్న నందివాహనుడైనాడు. కాని ఈయన బౌద్ధసన్యాసివలె కుటుంబము లేనివాడు కాడు. భిక్షుడేగాని భార్యయగు దాక్షాయణితో కాపురము చేయుచున్నాడు. మ్రొక్కిన వారికి పాపపరిహారము చేయువాడు. అందుచే వెంకటేశ్వరుడై ఆంధ్రభూమిని వెలసియున్నాడు. ఈయన మంత్రమహిమచే పల్లవుల యావుల మందనునాశనము చేయుచుండా వ్యాఘ్రములకు వాకట్టు కట్టువాడు. అందుచేనాయన భార్య వ్యాఘ్రవాహిని. వేంగియనగా వ్యాఘ్రము. బ్రాహ్మణులు మంత్రప్రభావముచేత బౌద్ధవ్యాఘ్రమును అరికట్టిరి. వైదికమతమును మఱలస్థాపించిరి.

---

*Cambirdge Shorter History of India p p 200-201

జైనబౌద్ధమతములు వానప్రస్థసన్యాసాశ్రమ ప్రధానములు. బ్రాహ్మణమతము గృహస్థాశ్రమ ప్రధానము. జైనబౌద్ధములు వైరాగ్యప్రధానమైనవి. బ్రాహ్మణమతము కర్మప్రధానమైనది. జైనబౌద్ధములు కష్టసాధ్యమైన అహింసను బోధించునవి. బ్రాహ్మణమతము మంత్రబోధితమైన హింసను, యజ్ఞముగా బోధించునది. అందుచే నీకాలములో బ్రాహ్మణమతము, సంఘమును సరియైన మార్గమగు ధర్మమున నిలువబెట్టినది. యజ్ఞయాగాది క్రతువులు జరుగసాగెను *

ఈ వైదికధర్మ విజృంభణమునందు కాంచీపురమున నొక గొప్ప విశేషము జరిగినది. ఎక్కడను గానబడని శైవ వైష్ణవముల మేలుకలయిక ఇక్కడ జరిగినది. ఇక్కడి స్మార్త వైష్ణవుల సంప్రదాయమే దీనికొక నిదర్శనముగా నున్నది. ఇది సనాతన ధర్మ విజయమని చెప్పవచ్చును.

క్రీ. శ. ౧౦౨౨ మొదలు ౧౦౬౩ వఱకును రాజమహేంద్రవరమును రాజధానిగా వేంగిదేశమును బరిపాలించి ఆంధ్రమహాభారతమును కృతిపొందిన చాళుక్యరాజైన రాజరాజనరేంద్రుడు చోళరాజుల యల్లుడు. ఈయన కుమారుడైన రాజేంద్రుడు వేంగికి ప్రభువగుటయేగాక తన మాతామహుని రాజ్యమైన చోళరాజ్యమునకుగూడ వారసుడై కులోత్తుంగ చోళుడను బిరుదువహించి కాంచీపురమును రాజధానిగా జేసికొని ౧౦౬౩ మొదలు ౧౧౧౨ వఱకును రాజ్యము చేసినాడు. అతడు కాంచీపురమునందేయుండి పరిపా

*ఆంధ్రదేశపుచరిత్ర- శ్రీ చిల్లరిగె శ్రీనివాసరావుగారు పుటలు23-25

లించుచు వేంగికి విజయాదిత్యుని రాజప్రతినిధిగా జేసినాడు. అతడు తన తండ్రికాలములోనే మహావీరుడై గోదావరి కుత్తరమున వింధ్యాచలమునంటి ప్రస్తుతము మధ్యభాగాణములని వ్యవహరింపబడు చక్రకూటరాజ్యమును జయించియుండెను. అందువలన నితడు తెలంగాణమునకెల్ల చక్రవర్తిగా నుండెను. రాజేంద్రచోళుని తరువాత రమారమి ఒక వంద సంవత్సరము లీరాజవంశము వారీ విశాల సామ్రాజ్యమును బరిపాలించినారు.

ఇట్లు కాంచీపురము మన ఆంధ్రచక్రవర్తికి రాజధానియై నందువలన ఆంధ్ర దేశమునుండి వేదశాస్త్ర పారగులైన వైదికులు, రాజ్యనీతి విశారదులైన నైయోగికులు, రణనీతికోవిదులైన క్షత్రియులు, వాణిజ్యనిపుణులైన వైశ్యులు, వ్యవసాయమునందు ప్రవీణులైన తక్కిన కులములవారును కాంచీపురమునకు నిరంతర ప్రవాహముగాపోయి రాజాదరమును పొంది ధనమును గౌరవమును సంపాదించుట సర్వసామాన్యమైనది.

మహాపుణ్యక్షేత్రములలో నొక్కటై బహుపురాతనమై చరిత్రప్రసిద్ధమై, ఆంధ్రసామ్రాజ్య రాజధానియై దక్షిణదేశమునందలి రాజకీయ సాంఘిక మతధర్మములకెల్ల చాల కాలము కేంద్రస్థానమైయుండిన కాంచీపురము తెలుగువారికి కొట్టినపిండియై తెలుగువారి కథలలోను గాథలలోను సామెతలలోను పాటలలోను పదములలోను ఇప్పటికిని వినవచ్చుచుండుటలోనూ మన తెలుగుకథలన్నీ "కంచికి వెళ్లడం"లోనూ ఆశ్చర్యం ఏమున్నది?

దేశాంతరాలలో ఆంధ్ర నాగరికత

మనకు చిరపరిచితమైన దేశములలో కాంభోజము ఒకటి. భారతవర్షమునందు చెప్పబడు మహాసంకల్పములో అంగ వంగ కళింగ కాశ్మీరాది షట్ సుప్రసిద్ధ దేశాలలో ఇదికూడా పేర్కొనబడుతూ ఉన్నది.

కాంభోజమనేమాట ఆ దేశపు గుఱ్ఱమునకు, ఏనుగునకు శ్రేష్ఠమైన శంఖమునకు పర్యాయపదముగా నున్నది. సంగీతములోని గొప్పరాగములలో నొకదానికి కూడా ఈ పదాన్ని వాడుతున్నారు. కాంభోజరాజు కథలని తెలుగులో కొన్ని కథలు కూడా కనబడుతూవున్నవి.

కాంభోజులు యవన, శక, పహ్లవాదులతో పాటు రామాయణములోను, హరివంశములోను పేర్కొనబడి యున్నారు. వీరు మొదట క్షత్రియులేయైనను వైదిక ధర్మములను కర్మలను విడనాడినందువల్ల శూద్రులైనారని విష్ణుపురాణములోను మనుస్మృతిలోను చెప్పబడియున్నది.

కాంభోజులు, కాశ్మీరానికి పడమరగా ఒక దేశములో నుండే మ్లేచ్ఛజాతివారని అనుకోవడమేగాని ఈ కాంభోజ మెక్కడ నున్నదో చాలామందికి తెలియదు. ఇది మన భరత ఖండమునకు తూర్పునగల సముద్రమునకవతల కొన్ని ద్వీప కల్పాలు ద్వీపాలు దాటిన తరువాతనున్నది. ఆశియాఖండము యొక్క ఆగ్నేయభాగమున ఇప్పుడు కాంబోడియా అని వ్యవహారింపబడుతూ ఉన్న దేశమే మన కాంభోజము.

ఇది ప్రస్తుతము ఇండోచీనా అనిపిలువబడే దేశములో సయాము, లావ్, కొచిన్‌చీనా, అన్నాము, రాజ్యములమధ్య నున్నది. దీనివిస్తీర్ణము ౬౯౦౦౦ చదరపుమైళ్లు ఇందిప్పుడు ౩౮ లక్షల ప్రజలున్నారు. వీరు ఆర్య- మంగోలియా జాతుల లక్షణములను కలిగియున్నారు. ఇది ఫ్రెంచివారి సంరక్షిత రాజ్యముగా నున్నది. స్వాతంత్ర్యమును పొందుటకు పెనగు లాడుచున్నది.

కంబుజమనేపదములోనుండి కాంభోజమనే పేరు వచ్చినది. కాంబోడియా అనేది దీనికి వికృతి. క్రీస్తుకుపూర్వము కొన్నివందల సంవత్సరముల క్రిందటనే హిందూదేశపు తూర్పు సముద్రతీరముల నుండి బ్రాహ్మణమత ధర్మములును సంస్కృత బాషయున్నూ ఈ దేశమునకు వ్యాపించియుండెను. క్రీస్తుశకము ఐదవశతాబ్దములో నివి ఈ దేశమునందు మఱింత ప్రబలమైనవి. ఈసంగతులు ఎన్‌సైక్లోపీడియా బ్రిటానికా అను ఆంగ్లవిజ్ఞానసర్వస్వములో వ్రాయబడియున్నవి.

ఇంతదూరమున ఉన్న ఈ కాంభోజానికీ తెలుగువారికీ ఇంత సన్నిహితసంబంధం ఎలాగ ఏర్పడినది అనేది ఒక చిత్రమైన కథ. కొంచెంజాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే ఒక్క కాంభోజముతోనే గాక ఈతూర్పు సముద్రతీరానఉన్న అనేక దేశాలతోను ద్వీపాంతరాలతోను కూడా మనకు చాలా సంబంధం ఉండినట్లూ మన నాగరికత ఆ దేశాలకు చాలా కాలం క్రిందటనే వ్యాపించినట్లూ తెలుస్తుంది.

కౌండిన్యుని 'ఫ్యూనాన్' రాజ్యము

ఆశియా ఖండము యొక్క ఆగ్నేయ భాగమునగల ఇండోచీనా (Indo - china) లోను మలయద్వీపకల్పములోను, జావా సుమత్రా, బలి, బోర్నియో మొదలైన ద్వీపములలోను భారతదేశ నాగరికత వ్యాపించిన చరిత్రను గూర్చిన వివరములుకొన్ని చీనాసామ్రాజ్య చరిత్రవలన తెలియుచున్నవి. ఈప్రాంతములకుపోయిన చీనాదేశపు రాయబారుల వ్రాతలవలన క్రీ. శ. మొదటి శతాబ్దిలో కౌండిన్యుడను బ్రాహ్మణుడొకడు భారతదేశము నుండివచ్చి, ఇండో చీనా దేశమధ్యమున చీనా వారు ఫ్యూనాన్ (Funan) అని వ్యవహరించిన గొప్పరాజ్యము స్థాపించినట్లు తెలియుచున్నది.

ప్రస్తుతము 'అన్నామ్' అని పిలువబడుచున్న చంప దేశములో కనబడిన క్రీ శ. ౭-వ శతాబ్దినాటి యొక సంస్కృత శాసనములో ఇండోచీనాలో 'ఫ్యూనాన్''కు రాజధానియైన భావపురస్థాపన విషయముగూర్చి వివరింపబడి యున్నది.

ఈ కౌండిన్యుడు ఇండోచీనా దేశపురాజకొమరితను పెండ్లియాడి యొకరాజవంశమునకు మూల పురుషుడైనట్లు కూడా చెప్పబడుచున్నది. తరువాత నీరాజవంశమును భారత దేశములోని చంద్రవంశముతో ముడిపెట్టినారు తరువాత భారతీయ నాగరికతను క్రమ క్రమముగా ఇండోచీనాలోనంతటను వ్యాపింపజేసి ఇతర రాజ్యములలో కూడ స్థాపించినారు. ఇప్పుడు, కాంబోడియాయని వ్యవహరింపబడు కాంభోజ రాజ్యము వానిలో నొకటి. ఇది మొదట ఫ్యూనాన్ రాజ్యమున

కొక సామంత రాజ్యముగా నుండెను. ఇప్పుడు అన్నాము అని పిలువబడు చంప రాజ్య మింకొకటి. దక్షిణసయాము (తాయి భూమి) లోని ద్వారవతి యింకొకటి. బర్మాలో పెగూరాష్ట్ర ములోని హంసావతి మరియొకటి ఆరాష్ట్రము లోనేయుండిన అరిమర్దనపుర రాజ్యము మరియొకటి.

భా ర తీ య సం స్కృ తి

బర్మానంటి క్రిందికిపోయిన మలయ ద్వీపకల్పములో భారతీయ సంస్కృతి చాలాకాలము క్రిందటనే నెలకొనినది. బోర్నియోలో క్రీ. శ. ౪ వ శతాబ్దినాటి సంస్కృత శాసనములో మూలవర్మన్ అనురాజు వైదికాచారముల ప్రకారమొక యజ్ఞమును చేయించినట్లు చెప్పబడియున్నది.

జావాలో పశ్చిమభాగమున పూర్ణవర్మయను రాజు కాలువ నొకదానిని త్రవ్వించినాడు. తాను శ్రీమహావిష్ణువు యొక్క అంశమున జన్మించితినని చెప్పుకొనుచు అట్లు ప్రవర్తింపసాగినాడు. బలిద్వీపమున నిప్పటికిని భారతీయ నాగరకత కనబడుచున్నది. సుమత్రాద్వీపము పూర్వము సువర్ణద్వీపమని వ్యవహరింప బడుచుండెను. తరువాత జావా (యవ) ద్వీపము నందలి మధ్యభాగమునను తూర్పుభాగమునను కూడా హిందువుల నాగరికతగల రాజ్యము లేర్పడెను.

శ్రీ విజయ సామ్రాజ్యము

సుమత్రా ద్వీపముయొక్క ఆగ్నేయ భాగమున శైలేంద్ర రాజవంశమువారు స్థాపించిన "శ్రీవిజయ" సామ్రాజ్యము, చీనాకును హిందూదేశమునకును మధ్యగల

పూర్వ పశ్చిమ సముద్రములనెల్ల కొన్నివందల సంవత్సరముల పాటు అతివైభవముతో నేలిన రాజ్యముగానుండెను. క్రీ. శ. ౮ వ శతాబ్దములో సుమత్రా రాజ్యములోని కొన్ని భాగముల పైనను జావా మలయ భూభాగముపైనను ద్వీపకల్పముదగ్గరను గల యనేక చిన్నద్వీపముల పైనను శ్రీ విజయ సామ్రాజ్యాధీశులు తమయధికారమును వదలివేసిరి. ఈ శ్రీవిజయసామ్రాజ్యము సంస్కృత విద్యకు నిలయముగా నుండెనని చీనా దేశపు యాత్రికుడైన ఇట్సింగు వ్రాసియున్నాడు.

మజాపహిత రాజ్యము

క్రీ. శ. ౧౪ వ శతాబ్దమున నీ మలయా ద్వీపకల్పములోను మలయ భూభాగము (Peninsula) శైలోను బిల్వతిక్తమను సంస్కృత నామముగలమజాపహిత్ రాజ్యము వ్యాపించియుండెను. ఇది బౌద్ధ సంప్రదాయములు గల హిందూ రాజ్యము. దీనికి గొప్ప నౌకా బలముండెను. ఉత్తరమున ఫిలిప్పీను ద్వీపములవరకును తూర్పున ఆస్ట్రేలియాఖండము వరకును గల సముద్రములలో వీరి నౌకలు శాంతి భద్రతలను స్థాపించుచుండెను.

కాంభోజ రాజ్యము

అన్నాము అనబడు చంపదేశములోను కాంబోడియా యనబడు కాంభోజరాజ్యమునను బోర్నియో జావా సుమత్రా బలిద్వీపములలోను కనబడుచున్న శాసనములవలన విశాల భారత దేశచరిత్రను నిర్మించుట కవకాశము లేర్పడినవి.

ఇండోచీనాలోనున్న ఫ్రెంచివిద్వాంసులును, జావాలో

నున్న డచ్చిపురాతత్వ శాస్త్రజ్ఞులు (Archeaelogist$_s$)ను ఈ శాసనములను పరిశోధించి వానిచారిత్రిక ప్రాముఖ్యతను తమ భాషలలో వివరించియున్నారు. ఈ విషయములనుగూర్చి ఇంగ్లీషు భాషలో నేమియు వ్రాయబడనందున ఆ ప్రాంతము లందు వ్యాపించియున్న భారతీయ రాజకీయ వైజ్ఞానిక విశేష ములను గూర్చి మన కంతగా తెలియుటలేదు.

క్రీ. శ. ౬ వశతాబ్దిమధ్య కాంభోజము ఫ్యూనాన్ రాజ్యముయొక్క సార్వభౌమత్వమునుండి వెలువడిస్వతంత్రమై మహాశూరులైన రాజులవలన పరిపాలింపబడసాగెను. క్రీ. శ. ౬ వ శతాబ్దమునుండి ౧౪ వ శతాబ్దమువరకును, హైందవ నాగరికతా ప్రాబల్యముగల ఈ రాజ్యముయొక్క వైజ్ఞానిక చరిత్రయు కొంతవరకు దాని రాజకీయ చరిత్రయు గూడ తెలియుగల ౫౦౦ శాసనములు అక్కడ దొరకినవి. వానిలో చాలవరకు సంస్కృతములోనే యున్నవి.

చ ం ప

కాంభోజరాజ్యమునకు తూర్పున చంపయను హిందూ రాజ్యమొకటి యుండెను. ఈరాజ్యమునకు చీనావారితోను అన్నాము రాజ్యమువారితోను నిరంతరపోరాటము తటస్థించు చుండినందువలన దీనిచరిత్ర చిక్కులతో నిండినది. ఇక్కడ దొరికిన ౧౫౦ శాసనములును చీనా అన్నాము చరిత్రలలోని ఆధారములును గలిసి ఈరాజ్యముయొక్క సమగ్రచరిత్ర నిర్మాణమునకు వీలు కలిగించుచున్నవి. ఇండోచీనాలోని హిందూరాజ్య ప్రభుత్వయుగచరిత్రను బయటికి తీసి మనకుప కారముచేసినవారు ఫ్రెంచిపురాతత్వ శాస్త్రజ్ఞులే.

జావా, సుమత్రా, బలి

జావా, సుమత్రా, బలి ద్వీపములలో కూడా కొన్ని సంస్కృత శాసనములును, జావాలోని పూర్వపుభాషయైన "కవి" భాషలోని శాసనములు కొన్నియు కనబడినవి. ఇందులో కవి భాషలోనివి రెండుచరిత్ర గ్రంథములు (Chronicles) క్రీ. శ. ౧౩-౧౪ శతాబ్దాలనాటి వైభవమును చాటుచున్నవి. క్రీ. శ. ౯, ౧౦ శతాబ్దులనాటి అరబ్బీ వర్తకుల వృత్తాంతములు, ఈ ద్వీపములలోని రాజకీయ సాంఘిక ప్రజాజీవనమును గూర్చిన కొన్ని విశేషములను తెలుపుచున్నవి. డచ్చి పురాతత్వ శాస్త్రజ్ఞులు శాసనములను పరిశోధించి హిందూయుగచరిత్ర నిర్మాణమునకు తోడ్పడుటయె గాక అక్కడి హిందూ దేవాలయములను స్మృతి చిహ్నములను (monuments) జాగ్రత్తగా కాపాడి మనకు మహోపకారమును చేసినారు.

అంకోర్ వాట్

కాంబోడియాయనబడు కాంభోజరాజ్యమున క్రీ.శ.౧౨వ శతాబ్దిపూర్వార్థమునయున్న రెండవసూర్యవర్మ యనురాజునిర్మించిన "అంకోర్ వాట్" విష్ణ్వాలయము ప్రపంచమునందలి చిత్రనిర్మాణములలో నొకటిగా పరిగణింపబడుచున్నది. ఇది మొన్న మొన్నటివరకు నొక ఘోరారణ్యమున కప్పువడియుండి నందువలన చాలకాలమువరకును ఎవరికిని దీనిసంగతియె తెలియకుండెను. దానిని ఫ్రెంచివిద్వాంసుడైన హెచ్. మోహో (H. Mouhot) ౧౮౬౦ లో కనుగొని ఆశ్చర్యముజెంది అదిప్రపంచములో కెల్ల అద్భుతమైన గొప్ప నిర్మాణమని తన దినచర్య

పుస్తకములో వ్రాసికొన్నాడు. అంకోరువాటులోనినిర్మాణము లన్నియు చాలా గొప్పవే. అక్కడి కందకము వెడల్పు ౭౦౦ అడుగులు. దేవాలయముచుట్టునున్న ప్రాకారము తూర్పు పడమర్లకు ఒకమైలులో మూడింట రెండువంతులు పొడుగును ఉత్తరదక్షిణములకు అరమైలు పొడుగును ఉన్నది. ఈ దేవాలయము మూడు అంతస్తులుగా నున్నది. దానికి గొప్ప గొప్ప గోపురములున్నవి. దానిలోపలిగోడలపైన రామాయణములో నుండియు మహాభారతములోనుండియు హరివంశములో నుండియు అనేక ఘట్టములను సూచించు బొమ్మలు చిత్రింపబడి యున్నవి.

శిల్పములు

జావాలో 'బోరోబొదూరుస్తూపము' అను నొక బౌద్ధ స్తూపమున్నది. ఒక కొండనే యొకస్తూపముగా మలచినారు నేర్పరులైన శిల్పులు! జావాలో మధ్య భాగమున ప్రాంబనన్ అను చోట రాతి గోడలపైన రామాయణములోని మొదటి యైదు కాండలలోని కథను బొమ్మలుగా చెక్కినారు. కాంబోడియాలోనున్న అందమైన దేవాలయములు జావాలో లేవు గాని ఇక్కడి దేవళముల శిల్పము కాంభోజములోని వానికన్న చాలా అందమైనది. జావాలోని బౌద్ధశిల్పముల లోని విగ్రహములలోకొన్ని ప్రపంచములోని శిల్పములన్నిటి కన్నను అందమైనవిగా నున్నవి. ఈ పైసంగతుల నన్నిటిని డాక్టర్ బి. ఆర్. చటర్జీగారు మీరతుకాలేజి మ్యాగజీన్‌లో ఒక వ్యాసముగా వ్రాసియున్నారు. *

---

* Modern Review for March 1929 pp. 337-338.

ఆంధ్రుల ప్రశంస

క్రీస్తుశకారంభమునాటికే ఆంధ్రులు దక్షిణ హిందూదేశపు తూర్పు సముద్రతీరమున కృష్ణా గోదావరి నదీప్రాంతములందు రాజ్యముల నేలుతూ వర్తక వ్యాపారములు చేస్తూ వుండినట్లు చీనాదేశపు చరిత్రలవల్ల తెలుస్తున్నది.

క్రీస్తు శకారంభమునాటి రోము గ్రీసు చరిత్రకారులైన ప్లినీ టాలమీ మొదలైనవారు దక్షిణ హిందూదేశపు తూర్పు సముద్రతీరమున పాలూర, మైసోలస్, కొంటకశైల, కొడ్డూర మొదలైన రేవుపట్టణములున్నట్లు పేర్కొనియున్నారు. డూబ్రాయిదొర చేసిన చరిత్రపరిశోధన వలన కృష్ణాజిల్లాలోని గూడూరే కొడ్డూరని తేలినది.

నాగార్జున కొండదగ్గర బయల్పడిన బౌద్ధశిథిలముల వలనను శాసనముల వలనను క్రీస్తుశకారంభమునాటికి కృష్ణానది వెంబడిని సముద్రయానముచేయు గొప్పనౌకలు వచ్చుచుండెడివని, ద్వీపాంతరములతో గొప్ప వ్యాపారము జరుగుచుండెనని కాశ్మీర కాంభోజములనుండి చీనానుండి బౌద్ధయాత్రికు లనేకులిక్కడికి వచ్చుచుండిరని స్పష్టపడినది.

నాగార్జునకొండ బౌద్ధుల పుణ్యక్షేత్రము. మహాయాన స్థాపనాచార్యుడైన నాగార్జునుని వాసస్థలము. దీనిని బౌద్ధులు శ్రీనగరమని శ్రీ క్షేత్రమని, వ్యవహరించుచుండిరి.

ద్వీపాంతరములలో తెలుగు పేళ్లు

బర్మాలోని పెగూదేశములోనున్న ప్రోమ్ అనే పట్టణముయొక్క పూర్వపు పేరుకూడా శ్రీక్షేత్రమే! ఇది కేవ

లము కాకతాళ న్యాయమూ లేక భారతీయ సంపర్కమువలన కలిగినదా? అనే ప్రశ్న వేస్తే ఇలాంటివిచాలా కనబడుతున్నవి. బర్మాదేశములోని ఆరకాన్ రాష్ట్రము యొక్క రాజధాని పేరు త్రైలింగము. ఈపెగూ దేశమును పూర్వము స్వర్ణభూమి యనే వారు. దానినేలిన తైలింగురాజవంశము తెలుగురాజవంశమే. పూర్వము బర్మా రెండు విభాగములుగా నుండెనట. ఒక భాగమును కళింగమనిన్నీ ఇంకొక భాగమును ఉత్కళమనిన్నీ అనేవారట జావా సుమత్రా ద్వీపములలో చీనావారికి మొదట కనబడిన హిందూ దేశీయులు కళింగులైన తెలుగువారే. అంతట వారు హిందూదేశీయుల నందరినీ కళింగులని వ్యవహరింప సాగినారు.

ప్రస్తుతం కొచిన్ చీనా, దక్షిణఅన్నాం అనే దేశముల దగ్గర పూర్వముండిన చంపా దేశములో నొక రాష్ట్రము పేరు అమరావతి. ఇంకొక రాష్ట్రముపేరు విజయ. ఇవి మన ఆంధ్ర చరిత్రలో ప్రసిద్ధములైన పేర్లేగదా? సయాంసింధుశాఖమీద నున్న కాకుళమనే రేవు పట్టణము మన చరిత్ర ప్రసిద్ధమైన శ్రీకాకుళమునకు ప్రతిరూపమే అనడానికి సందేహంలేదని శ్రీ డాక్టర్, వుట్టపర్తి శ్రీనివాసాచార్యులవారు వ్రాసియున్నారు.

ఇట్లాగ మన తూర్పు సముద్రతీరమున కవతలగానున్న ద్వీపాంతరాలలో దేశాలపేర్లు పట్టణాల పేర్లు వీనిని పరిపాలించిన రాజులపేర్లు కూడా మనకు చాలా సన్నిహిత సంబంధం గల పేర్లుగానే వున్నందువల్ల ఒక కాలంలో ఆంధ్రనాగరికత అక్కడ వ్యాపించియుండిన దనుకోవడానికి చాలా అవకాశం ఉన్నది.

శాసనములు - గాథలు

అలాంటి సంబంధం ఉండేదనడానికి కొన్ని శాసనములు, గాథలు, శిల్ప సంప్రదాయములు కూడా తోడ్పడుతున్నవి. క్రీ. శ. ౨౮౮ సం॥ లో ఇండోచీనాదగ్గర చంపా దేశమును పరిపాలించుచుండిన చండవర్మ యనేరాజు అప్పుడు ఆంధ్ర దేశము నేలుతూవుండిన రాజుకు రాయబారమును పంపినాడు. అది తిరిగి రావడానికి నాలుగేళ్ళు పట్టినది. అప్పుడు నాగార్జున కొండదగ్గర విజయపురిని రాజధానిగా జేసికొని ఇక్ష్వాకు వంశీయుడైన వాసిష్ఠీపుత్రబాహుబలశాంతమూల మహారాజు ఆంధ్రదేశము నేలుచుండెను. ఇప్పుడు నాగార్జున కొండదగ్గర శిథిలావస్థలోనున్న విజయపురి అనేది ఒక మహాపట్నం. అక్కడ దొరికిన శాసనం ఒకటి బౌద్ధ ఉపాశికబోధిశ్రీ అనే యామె వ్రాయించినది, చూస్తే చీనాదేశం మొదలు కాశ్మీరం వరకు నుండే నానాదేశాలవారు వర్తకులు, మతవ్యాపకులు తీర్థవాసులు ఆంధ్రదేశానికి తరచుగా వస్తూపోతూ ఉండే వారని తెలుస్తుంది అంతేకాదు; చంపాదేశంలో కనబడే ప్రాచీన లిపి ఆంధ్రదేశంలో ఆకాలంలో అనగా క్రీ. శ. ౧, ౨ శతాబ్దాలనాటి ప్రాచీన బ్రాహ్మీలిపి. *

చంపాదేశమునందు వోకన్ అనే పట్టణములో ఇటీవల కనబడిన 3 వ శతాబ్దమునాటి శాసనము ఆంధ్రవంశజుడైన వాసిష్ఠీపుత్రశాతకర్ణి శాసనలిపి యని శాస్త్రజ్ఞు లంటున్నారు.

---

* చూ. ప్రాచీనాంధ్రులు—వలసరాజ్య చిహ్నలు. శ్రీ భావరాజు వెంకట కృష్ణారావుగారు, భారతి ప్రమాది, శ్రావణము

"భిన్న పాత్రవేషధారణము లేక, సింగి సింగడును కొన్నిచోట్ల కోణంగి పాత్రలతోను వెలసిన వీథి నాటకములనబడు కురవంజులు, వేషభేదములు గల శ్రవ్యరచనలై యక్షగానము లైనవి. సంధివచనములు చెప్పు కోణంగి సూత్రధారుడై "వచ్చెనమ్మా సత్యభామ" ఇత్యాదివిధములను, "అంతట హనుమంతుడేమనుచున్నాడు" ఇత్యాది విధములను పాత్రలను చేర్కొనగా తద్వేషధారులు ప్రవేశించి తమ యాటపాటల నెఱపుదురు. ఇట్లు పెంపొందిన యక్షగానములు కాలక్రమమున పాత్రబాహుళ్యము, రంగభేదములు కూడ గలవై కొంత సంస్కృత నాటకచ్ఛాయ చొప్పడగా నాటకము లను పేరను గూడఁ బేర్వెలసినవి" అని పూర్వకాలపు నాటకములయొక్క పరిణామమును బ్రి॥ శ్రీ॥ వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిలవారు చక్కగా చెప్పినారు.

పూర్వకాలపు నాటక ప్రదర్శనము

క్రీస్తుశకం పన్నెండవశతాబ్దిలో నుండిన పాల్కురికిసోమనాథుడు రచించిన పండితారాధ్య చరిత్రలో పర్వత ప్రకరణములో శివరాత్రినాడు శ్రీశైలంలో జరిగే తిరునాళ్ళను వర్ణిస్తూ, "ప్రమథపురాతనపటుచరిత్రములు, గ్రమమొప్పనబహునాటకము లాడువారు... భారతాది కథలఁ జీరమఱుంగు నారంగ బొమ్మల నాడించువారు, ... గంధర్వ, యక్ష, విద్యాధరాదులై పాడెడు నాడెడువారు విధమునఁ బ్రచ్ఛన్న వేషముల్ దాల్చి యధికోత్సవము దులుకాడ నట్లాడువారు" అని ప్రారంభించి

వారి వేషధారణ పద్ధతులు, వారు వేసుకునే రంగులు, ధరించే దుస్తులు, ఆభరణములు మొదలైన విశేషాలన్నీ వివరించాడు.

ఈ వేషధారులు తెరలోపలినుండి బయటికి రావడము, ఆడడము, పాడడము, అభినయించడము, భరతశాస్త్రమును ప్రదర్శించడము కన్నులకు కట్టినట్లు వర్ణించాడు. వీరు శైవ కథలకు గాథలకు సంబంధించిన అనేక వేషములు వేసి "వెండియు భవు బహువిధ చరిత్రము లఖండితగతి నాటకము లాడి" నట్లున్నా సోమనాథుడు వర్ణించాడు.* ఈ వర్ణనలను బట్టి చూస్తే సోమనాథుడికాలంనాటికి పూర్వమునుంచీకూడా మన గడ్డిపాడు భాగవతులువేసే పగటివేషముల లాంటివీ, కూచిపూడి భాగవతులాడే నాటకాలలాంటివే వున్నట్లు, అప్పటి నాటకాలలో జరిగే నృత్యము, గీతము, వాద్యము, అభినయము, ఇప్పటిలాగునే యుండినట్లూ కనబడుతూ వున్నది.

పాల్కురికి సోమనాథుని పండితారాధ్యచరిత్రకు పీఠికను వ్రాసిన శ్రీ చిలుకూరి నారాయణరావుగారు సోమనాథుడు క్రీ.శ. ౧300 లో వున్నట్లు వ్రాశారు గాని కర్నాటక కవిచరిత్రను రచించిన శ్రీమాన్ ఆర్. నరసింహాచార్యులు గారు సోమనాథుడు క్రీ. శ. ౧౧౯౫ ప్రాంతంలోనే వున్నట్లు ఖండితంగా వ్రాశారు. దీనికి ఉపబలంగా క్రీ. శ.౧౨౭౦ లో మున్న సోమరాజనే కన్నడకవి తన ఉద్భటచరిత్రలో "సముదంచ ద్వృషభ స్తవా మరమహీ రామనం సోమను"అని వృషాధిప శతక గ్రంథకర్తయైన పాల్కురికి సోమనాథుని స్తుతించి

* చూడు: పండితారాధ్య చరిత్ర రెండవభాగం-పుటలు 436-443.

యున్నందువల్ల సోమనాథు డంతకు పూర్వమువాడై యున్నట్లు రూఢియగుచున్నదని వ్రాసినారు.

అందువల్ల ఇప్పుడు మన కూచిపూడి భాగవతులు ప్రదర్శించే నాటకపద్ధతులు, భరతశాస్త్ర అభినయాలు క్రీస్తు శకము ౧౧౯౫ నాటికే మన తెలుగు దేశంలో బాగా వ్యాప్తిలో నుండినట్లు చెప్పడానికి వీలవుతున్నది.

క్రీ. శ. ౧౩౮౫-౧౪౭౫ మధ్య నుండిన శ్రీనాథకవి సార్వభౌముడి కాలం నాటికి యక్షగానాలను చూసి ప్రజలానందించేవారనీ వీధినాటకాలు బాగా వ్యాప్తిలో నుండేవనీ రుజువు చెయ్యడానికి క్రీడాభిరామంలోని వర్ణనలే చాలును.

రాయలవారి నాటకశాల

౧౫౦౯ మొదలు ౧౫౨౯ వరకూ విద్యానగరం రాజధానిగా కటకం మొదలు కన్యాకుమారివరకూ గల దక్షిణ దేశాన్నంతా ఏకచ్ఛత్రంగా పరిపాలించిన శ్రీ కృష్ణదేవ రాయలవారికాలంలో విజయనగరం చక్రవర్తుల రాజనగరులోనే ఒక నాట్యశాల, ఒక నృత్యశాల వుండేవి. అందులో నాటకాలను ప్రదర్శించేవారు. రాయలవారే సంస్కృతంలో జాంబవతీకల్యాణం అనే నాటకాన్ని రచించి శ్రీ విరూపాక్ష స్వామివారి వసంతోత్సవసమయములో ప్రదర్శింపజేశారని ఆనాటకంలోనే ఉదాహరింపబడింది.

రాయలవారి రాణివాసస్త్రీలు ఇతరులకు కనబడకుండానే

---

* చూడు: కర్నాటక కవి చరితె 2-వ సంపుటం పుట 292

అక్కడ ప్రదర్శింపబడే నాటకాలను చూచి ఆనందించడానికి తగిన ఏర్పాటు లుండేవి.

ఆ కాలంలో సంస్కృత నాటకాలను రాజనగరులోనే ప్రదర్శించేవారు. జనసామాన్యాన్ని ఆకర్షించే యక్షగానాలను పట్నాలలోనూ పల్లెలలోనూ ప్రదర్శించేవారు.

ఈ యక్షగానాలనేవి దేశభాషలలో నుండేవి. వీటిలో ఎక్కువగా పాట లుంటవి. అందులోని నటీ నటులు అనేక వాద్యవిశేషాలమధ్య ఆ పాటలను పాడుతూ నృత్యంచేస్తూ అభినయించేవారు. ఒక పాత్ర ప్రవేశిస్తూ తానెవరో చెప్పు కుంటూ ఒక పాట పాడేపద్ధతి ఇప్పటి వీధినాటకాలలో కూడా కనబడుతూనే వుంది.

కృష్ణదేవరాయులవారి కాలంలో రచించబడి ప్రదర్శించ బడే యక్షగానా లేవీ ఇప్పుడు కనబడడం లేదుగాని "తాయి కొండనాటకమ"నే ఒక నాటకమున్నూ, "గంగావతరణ మ"నే ఒక నాటకమున్నూ ఆకాలంలో వున్నట్లు చరిత్రాధా రాలు కనబడుతున్నవి.

తరువాత ఒక వంద సంవత్సరాలకు తంజావూరును పరిపాలించిన తెలుగు నాయకుల ఆదరణక్రింద రచించబడిన యక్షగానాలుమాత్రం ఇప్పటికీ నిలిచియున్నవి. అలాంటివి ఒక వందదాకా తంజావూరు సరస్వతీ మహాలుగ్రంథాలయంలో కనబడు తున్నవి.

ఆ కాలంలో నాటకాలను ఆడేవారిలో స్త్రీలు పురు షులు కూడా వుండేవారు. సర్వసాధారణంగా ఈ నటీ నటులు

కళావంతులుగా వుండేవారు. ఇలాంటి నాటకాలాడే వారి "మేళా"లున్నట్లుకూడా అప్పటి గ్రంథాలవల్ల కనపడుతూ వున్నది.

రంగస్థలము

రంగస్థలంమీద ఇప్పటిలాగనే ఒక తెరవుండేది. తెరలో నుంచి పాత్రధారులు వెలువడి వచ్చేవారు. వారు రకరకాల వేషాలను వేసేవారు. రంగస్థలముమీద గంగానది, కైలాస పర్వతము, ఉద్యానవనములు, అడవులు, వనమృగములు, పశుపక్ష్యాదులు కన్నులకుకట్టినట్లు ప్రదర్శించేవారట. స్త్రీపురుష పాత్రధారులు తమతమ వేషాల కుచితములైన దుస్తులు ఆభరణాలు ధరించేవారు. నవరత్నఖచితములైనబంగారు నగల లాగ కనబడేటట్లు లక్కతోను, రంగుతోను, వరకురేకుతోను ముచ్చిపని చేసిన వస్తువులను తయారుచేసి వాటిని ధరించేవారు. వీణమొదలయిన వాద్యములతో కొందఱు స్త్రీలు గానం చేయు డంతో నాటకం ప్రారంభమయ్యేది. తరువాత సూత్రధారుడు రంగస్థలంమీదకి వచ్చి నాందీపద్యములను చదివి, నాటకం పేరు, నాటకాన్నిరచించిన కవిపేరుచెప్పి తెరవెనుకకు వెళ్లగా పాత్రధారులు ప్రవేశించేవారు. నాటకప్రదర్శనం ముగిసిన తరువాత సభాసదులు నాటక మాడినవారిని సమ్మానించే వారు.

ఈ వివరాలన్నీ పింగళి సూరనార్యుని ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంలో ఉదాహరించ బడినవి. పింగళి సూరన కృష్ణదేవ రాయల తరువాత కొంతకాలంవరకూ జీవించియున్నట్లు శాసన దృష్టాంతా లున్నవి.

ప్రభావతీప్రద్యుమ్నంలోనే గాక ఇంకా ఆకాలంనాటి అనేకప్రబంధాలలోకూడా నాటకప్రదర్శనాలనుగురించినవివరాలున్నవి. కందుకూరి రుద్రకవి రచించిన నిరంకుశోపాఖ్యానంలో "తరుణయౌవనలక్ష్మీ" నర్తనము మాపె, నధికతరమైన తెర తీసినంతలోనె, చిత్తరముఁజూవు పాతరకత్తెనోలె" అనే పద్యభాగంలో రంగస్థలంమీాది తెర వర్ణింపబడింది. మను చరిత్రలోను, వసుచరిత్రలోనూకూడా నాటకశాలలు పేర్కొనబడి యున్నవి.

౧౩౧౪ వ సంవత్సరం నాటి ఒక శాసనములో "తాయికొండ నాటకము"ను బహుకమ్యంగా ప్రదర్శించే చేగయ్య కుమారుడైన "నట్టువ నాగయ్య" పేరు పేర్కొనబడి యున్నది. పోతవరగ్రామ కాపురస్థుడు నట్టువ తిమ్మయ్య కొమార్తెయైన ఒక నర్తకిపేరు కూడా వుదాహరించబడియున్నదని డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు విజయనగర రాజ్యము యొక్క మూడవ రాజవంశ చరిత్రలో వ్రాసి యున్నారు. §

క్రీ. శ. ౧౫౦౬ నాటి కూచిపూడిభాగవతులు

శ్రీకృష్ణదేవరాయలవారి సవతి అన్నగారైన వీరనరసింహదేవరాయలువారు కృష్ణదేవరాయలవారికి పూర్వం అనగా ౧౫౦౬ మొదలు ౧౫౦౯ వరకూ విజయనగరసామ్రాజ్యాన్ని పరిపాలించారు. ఆయన సమక్షంలో కూచిపూడిభాగ

§ Studies in the History of the Third Dynasty of Vijayanagara, pp 412

వతులొక నాటకాన్ని ప్రదర్శించినట్లున్నూ వారు ప్రదర్శించి నది సామాన్యమైన నాటకముగాక, అప్పట్లో ఆసామ్రాజ్యంలో ఒకసామంతుడు చేస్తూవుండిన ఘోరకృత్యాలను గురించిన నాటకప్రదర్శనమనిన్నీ, దానిఫలితంగా రాయలవారు అక్కడి అన్యాయంసంగతివిచారించి ఆసామంతుడి శిరచ్ఛేదం చేయించి నట్లున్నూ, మెకంజీదొరగారు సేకరించియుంచిన "లోకల్ రికార్డ్సు" అనే కవిలెలలో మాచుపల్లి కైఫీయతులో నున్నది. ఈకవిలెలలన్నీ సంపుటములుగా కట్టబడి ఇప్పుడు చెన్నపట్నం ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారములో నున్నవి. ఈ కైఫీయతులో కొంతభాగమును డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్య గారు రచించిన విజయనగర సామ్రాజ్య మూడవ రాజవంశ చరిత్రకు ఒక అనుబంధముగా చేర్చినారు. దానిక్రింద నుదాహరిస్తున్నాను.

"ఆయున (సంబెట గురవరాజు) చాలాదినములుజీవించి ప్రభుత్వము చేసినందున ఆయనను తాత గురవరాజు అని చెప్పుకొనేవారు... ఆగురవరాజు ప్రభుత్వములో ప్రజలకు అతి దారుణశిక్ష చేయుస్తూ వుండేవారు. ప్రజలవద్ద ద్రవ్యఆకర్షణ చేసేయెడల త్వరగా సొమ్ము ఇవ్వకపోతే స్త్రీలను తీసుకవచ్చి స్తనాలకు చిరతలు* పట్టించేవారు. ఆరాజుగారి దినములలో వినుకొండ, బెల్లంకొండ తట్టున కూచిపూడి అనే గ్రామం

---

* రెండు కర్రలను చేర్చి ఒకప్రక్క కొనలు చేర్చికట్టి రెండవ ప్రక్క కొనలను విడదీసి రెండు చేతులతో పట్టుకుని ఆకర్రలసందున చేతివ్రేళ్లను అడకత్తెరలో ఒత్తినట్లు ఒత్తుటకే చిరతలు పట్టించడము అనేవారు.

నుంచి బ్రాహ్మణులు భాగవతులనే వేషధారులు కీర్తన నిమిత్తమై యీ స్థళమునకు వచ్చివుండి సంబెటగురవరాజుయొక్క దారుణ ప్రభుత్వం చూచి యిక్కడనుంచి లేచిపోయి విద్యానగరమునకు పోయి, అక్కడ వీరనరసింహారాయలు రాజ్యపరిపాలనం చేస్తూవుండగా భాగవతులు దర్శనంఅయి కేళిక(ఆట) ఆడుగగా శలవు యిచ్చినారు. కూచిపూడి మేళంవాండ్లు చాలా విద్యావంతులని ప్రసిద్ధిగా వినుకడి వున్నందున రాయలవారు స్త్రీలు సహా చూడవలెనని నగర్లవద్ద దివాణములో కీర్తనకు శలవు యిచ్చినారు. అక్కడ కీర్తన వినికి చేసేటప్పుడు సంబెట గురవరాజు వేషం వేసికొని వొకడు, యిద్దరు బంట్రౌతుల వేషం వేసుకొని, వొకడు స్త్రీ వేషం వేసుకొని, సంబెట గురవరాజువలెనే ఆ వేషగాడు కూర్చుండి, రాయల సమక్షమందు ఆ స్త్రీయొక్క స్తనాలకు చిరుతలు పట్టించి సొమ్ము యివ్వమని తహశ్శీలు చేసినట్లు వినికి చేసినారు.

అప్పుడు రాయలవారు చూచి 'అదియే' మని అడుగగా ముఖస్థులయినవారు భాగవతులముఖతా ఆవర్తమానము తెలిసి "శిద్ధవపటం శీమలో సంబెట గురవరాజు అనే ఆయన ప్రజల వద్దనుంచి ద్రవ్యాకర్షణచేసే యెడల స్త్రీలను తీసుకపోయి యీ ప్రకారముగానే తహశ్శీలు చేస్తున్నారు గనుక యేలినవారికి తేటపడేటందులకై ఈప్రకారం వేషములు కట్టి వినికిచేశినా"రని విన్నపంశాయగా చాలా తీక్ష్ణంచేసి, మరునాడు ఉదయమందు ఆసంగతితిరుగా జ్ఞాపకంసేయుమని ముఖస్థులైన వారికి ఆజ్ఞయిచ్చినారు. ఆరాత్రి కీర్తన సాంతనమయినవెనుక తెల్లవారిన పిమ్మట రాయలవారు కాలో

చితకృత్యములు తీర్చుకుని, ఆస్థానమునకు వచ్చి పేరోలగమున నుండి తమవద్ద కార్యభారకులువచ్చి సంబెట గురవరాజుగారి వర్తమానం జ్ఞాపకంచేయగా విని ప్రధానులను సేనానాయకులను పిలిపించిముహిముకు♦ సైన్యము సిద్ధంచేయించవలసిందని శెలవుయివ్వగా ఆస్థానపంజరములో చిలుక "జయం, జయం, జయం" అని మూడుసార్లు పలికినది. ఆపలుకులు మహారాజు విని 'యిదేమనకు శకునము' అని అప్పుడే పేషుఖానే బయటవేయించి, కోట పశ్చిమద్వారము వెలుపట భానుజండా వేయించి శిబ్బందీ బట్టువాడాలుగ చేయించి సైన్యం యావత్తుకు ఖర్చు వెచ్చములకు యిప్పించి ఆ మొహిముకు, రాచులకొమారుడు అనిపించుకొనివున్న యిసుమాలుఖానుడనే తురకసర్దారుడుగా మొకర్రరు(నిర్ణయం)చేసి, అతనిని పిలిపించిసమక్షమందు వలసిన బుద్ధిమంతులు శలవుయిచ్చి తాంబూలంయివ్వగా ఆసరదారుడు తాంబూలం అందుకొని, సంబెట గురవరాజు తల తెస్తున్నానని ప్రతిజ్ఞపలికి, సైన్యమును వెంటబెట్టుకవచ్చి గురవరాజుగారు వున్న కోటకు పశ్చిమంవైపున వున్న బండ్లకనమమీద లడాయి చేసి, కనమపైవున్న చౌకి (కావలిస్థలము) విరగబొడిచి, కనమఫారు అయివచ్చి కోటకు పశ్చిమభాగమందు దిగివుండి ఆదినంరాత్రి కోటకు పశ్చిమంవైపునవున్న గుండ్లకట్ట అనే నన్నకొండమీదను దమదమాలు యెత్తి, మొహార్జాలుక‡ ఖాయంచేసి, కోటమీద లడాయిషురువు చేసినంతట

♦ ముహిము=ఒకముఖ్య కార్యము,అగత్యమైనపని.

‡ మొహార్జా (మోర్జా)=బత్తేరి; ఫిరంగిపెట్టే దిబ్బ

శక్తి వున్నంతమట్టుకు కోటలోనుంచిన్నీ వేటువాదు జబాబు యిచ్చినారు. అంతట కోటలో నిభావు* చెయ్య లేక కాలు + మీాద కోట యివ్వగా అప్పుడు గురవరాజును పట్టుకొని తల కోసి తీసుకొని పోయినారు. కోటలో స్త్రీలు బాలురు అందరు దేహత్యాగము చేసినారు.$

తెలుగు ప్రబంధముల ప్రామాణ్యం

మన తెలుగు ప్రబంధ కవుల రచనలన్నీ కేవల కల్పనా కథ లేననే ఒక దురభిప్రాయం మనలో బాగా నాటుకున్నది. ఈ ప్రబంధాలలో దేశచరిత్రను నిర్మించడానికి పనికివచ్చేసంగ తులున్నవనే విషయాన్ని చాలాకాలంవరకూ మనవాళ్ళు గమ నించ లేదు. ప్రబంధములను రచించిన కవులవంశములనుగురించీ కృతిపొందిన రాజులనుగురించీ ప్రబంధములలో నాయికానాయ కుల చిత్తవృత్తులనుగురించీ కథాసందర్భంలోవచ్చే వివిధపాత్రల స్వరూప స్వభావాలను గురించీ కథలకాలంనాటి దేశాచార వ్యవహారాలనుగురించీ కూడా అనేకవర్ణనములున్నా, అవన్నీ ప్రబంధరచనల కవసరములని లక్షణగ్రంథములు నిర్ణయించిన కవిత్వసంప్రదాయమునుబట్టి వ్రాయబడినవేగాని చరిత్రప్రమా ణములుగా స్వీకరించ తగ్గవికావని అనుకుంటూ వచ్చారు. పైగా రసాలంకారములకు ప్రాముఖ్యమునిచ్చే కవిత్వధోరణి

(The kaifiyat of Machupalli Local Records No- 56 pp 66 ff

* నిభావుచెయ్యలేక (నిభాయించలేక) తాళలేక.

+ కవులకతుర్పుకు లో బడేటప్పుడు పుచ్చుకునే అభయము.

లోనున్న ఈ వర్ణనలలోని సత్యాసత్యములను విడదీయడం చాలా కష్టతరమైన పనియైనది.

శ్రీగురజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవి జీవితములు, శ్రీవీరేశలింగంగారి ఆంధ్రకవుల చరిత్ర రచించబడి నప్పటినుండి తెలుగులో చరిత్ర పరిశోధనా పద్ధతులు అభివృద్ధియై ప్రబంధములలో కూడా చరిత్రరచనకు పనికివచ్చే యదార్థాంశాలున్నవనే సంగతి తెలిసివచ్చినది. అనేక శిలాశాసనాలను విదేశయాత్రికులు చరిత్రకారులు వ్రాసిన యంశములను దేశంలో ప్రచారంలోనున్న గాథలను పూర్వులు వ్రాసిన కవితలను పరిశోధించగా మన ప్రబంధకవులు తమ గ్రంథాలలో వ్రాసిన కవివంశవర్ణనలలోను కృతిపతులైన రాజులవంశవర్ణనలలోను చరిత్రనిర్మాణానికి పనికివచ్చే అంశాలున్నట్లు తెలిసినది. అంతేగాక ఆయా ప్రబంధకవులు తమ కాలంనాటి రాజకీయార్థిక సాంఘిక పరిస్థితులు, ప్రజల ఆచారవ్యవహారాలు, దేశస్థితిగతులు తమ ప్రబంధాల కథాసందర్భంలో చూపించియున్నట్లుకూడా బయల్పడినది.

ప్రబంధాలు ఈదృష్టితో పరిశోధించి అందులోని అంశాలను విడదీసి చరిత్రనునిర్మించిన వారిలో ఆంధ్రులచరిత్రనురచించిన శ్రీచిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు ప్రముఖులని చెప్పవచ్చును. బ్రహ్మశ్రీలు వేదం వెంకటరాయశాస్త్రులవారు రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మగారు, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రులుగారు మొదలైనవారు చాలా శ్రమపడి ప్రబంధములలోని అసాధారణ ప్రయోగములను తరచి దేశాచార వ్యవహారాలలోని అనేక

విషయాలను విశేషాలను బైటికి తీసినందువల్ల మన చరిత్ర పరిశోధకుల పని చాలా సులభమైనది.

ఆంధ్రదేశ చరిత్రలో విజయనగర సామ్రాజ్య యుగము చాలా ప్రాముఖ్యమైనది. ఆకాలంలో రచింపబడిన తెలుగు ప్రబంధాలు చాలా ఉన్నవి. అప్పటి రాజులు, ప్రభువులు అనేక శిలాశాసనాలను వేయించారు. ఆకాలంలో మన దేశానికి వచ్చిచూచిన విదేశ యాత్రికులు చరిత్రకారులు తాము చూచిన సంగతులను గురించి విపులంగా వర్ణించి యున్నారు. ఆకాలంనాటి రాజకీయార్థిక సాంఘిక స్థితిగతులను వర్ణించే కవితలు 'కడితము'లుకూడా చాలా ఉన్నవి. అందువల్ల ఆకాలంనాటి చరిత్రను బాగా పరిశోధించడానికి వీలైనది.

ఈదృష్టితో విజయనగర సామ్రాజ్యచరిత్రను పరిశోధించి ఇంగ్లీషులో "Studies in the History of the Third Dynasty of Vijayanagara అనే ఉద్గ్రంథాన్ని రచించిన డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు కృష్ణదేవరాయలవారి కాలంలోను అచ్యుత దేవరాయలవారి కాలంలోను మన దేశానికి వచ్చిన పోర్చుగీసు యాత్రికులు రచించిన గ్రంథములలోని చరిత్రాంశాలనే సాక్ష్యముగా తీసికొని ఆకాలంనాటి తెలుగు ప్రబంధాలలోని అనేక చరిత్రాంశాల యాథార్థ్యమును స్పష్టీకరించి మనభాషకు మన చరిత్రకూ మహోపకారము చేసియున్నారు. వారు తమ గ్రంథములో మొదటి ప్రకరణము వనే మన ప్రబంధములలోని ఈ క్రింది చరిత్రాంశములకు పోర్చుగీసు చరిత్రకారుల సాక్ష్యమును చూపించి మన ప్రబం-

థాలు చరిత్రరచన కాధారములైన ఉద్గ్రంథాలని నిరూపించి యున్నారు.

జ ల క్రీ డ

మన ప్రబంధము లన్నింటిలోనూ జలక్రీడ వర్ణించబడి యున్నది. ఒక్కొక్కప్పుడు కేవలము స్త్రీలే జలక్రీడలాడినట్లున్నూ ఒక్కొక్కప్పుడు పురుషులు కూడా ఆజలక్రీడలలో పాల్గొన్నట్లున్నూ వర్ణించబడినది. అలాగ జలక్రీడలో పాల్గొన్న పురుషుడు ప్రబంధనాయకుడుగా వుంటాడు. ఇది కేవలమూ ఆ కాలంనాటి ప్రబంధకర్తయొక్క స్వకపోలకల్పితమైన వర్ణనకాదు. క్రీ. శ. ౧౫౧౦ లో దక్షిణ భారతదేశంలో తిరిగిచూచిన బార్బోసా అనే పోర్చుగీసు యాత్రికుడు విజయనగరరాజ నగరునంటియున్న ఉద్యానవనములలోని సరోవరములను అందులో జరిగిన జలక్రీడలను స్వయంగాచూసి వర్ణించాడు. అతడు వ్రాసిన మాటలివి. "సామ్రాజ్యములోని గొప్ప సామంత మండలేశ్వరుల కొమార్తెలు మొదలయిన గొప్పయింటి ఆడుబిడ్డలు చాలామంది రాజుగారి రాణివాసములో నున్నారు. కొందరు రాజుగారికి ఉంపుడు కత్తెలుగా ఉంటున్నారు."

రాయలవారికిని రాణులకును పరిచర్యలు చెయ్యడానికిన్ని వారికి చెలికత్తెలుగా నుండి సంగీత సాహిత్యములతోనూ, సంభాషణలతోను వారిని రంజింప చెయ్యడానికిన్ని అంతఃపురంలో చాలామంది స్త్రీజనం వుండేవారు. మన సంప్రదాయాలను బాగా ఎరుగనందువల్ల పాశ్చాత్యులు వీరినందరినీ ఉంపుడుకత్తెలనుకునేవారు.

“స్త్రీజనంకోసం ప్రత్యేకింపబడి యున్నట్లు నేను పేర్కొని యున్న సరోవరములలో వీరందరూ అనుదినము స్నానము చేస్తారు. వీరుస్నానము చేస్తూన్నప్పుడు రాజుగారు వేడుకలు చూడడానికి అక్కడకు వెడతారు. వారు జలక్రీడ లాడుతూ వున్నప్పుడాయననాకర్షించిన యామె నాతడు పరిగ్రహిస్తాడు.” అని బార్బోసా, ౧వ సంపుటము ౨౦౮ పుటలో వ్రాసినాడు.

సుగంధద్రవ్యములు

ఆకాలంలో గొప్పవారిలోను సామాన్యులలోనూ కూడా స్త్రీపురుషులందరికిని సుగంధద్రవ్యాలంటే చాలా ప్రీతి యనే విషయం మన ప్రబంధాలవల్ల తెలుస్తున్నది. అగరు, కస్తూరి, కుంకుమపువ్వు, పచ్చకర్పూరము, పన్నీరు, గంధము, పునుగు, జవ్వాది మొదలైనలేపనములను స్త్రీపురుషులందరూ విరివిగా నుపయోగించేవారు. పురుషులు తమ యొడలికి చందనము పూసికొనేవారు. స్త్రీలు తమ వక్షస్థలమునకు, స్తనములకు అగరు, కస్తూరి, పునుగు, జవ్వాజి, కుంకుమపువ్వు, పన్నీరు గంధములను పూసికొనేవారు. “తెల్లచందనగంధము అగరు పచ్చకర్పూరము కస్తూరి కుంకుమపువ్వు పన్నీరుతో మెత్తగా నూరి స్త్రీపురుషులు ఒడళ్లకుపూసికొంటారు. స్నానముచేసిన తరువాత వారు వీటిని రాచుకున్నందువల్ల ఘుమఘుమలాడుతూ వుంటారు” అని బార్బోసా ౧ వ సంపుటం ౨౧౪ పుటలో వ్రాశాడు.

వారకాంతలు

ప్రబంధము లన్నిటిలోనూ వారకాంతల వర్ణనము లున్నవి. వారి సౌందర్యము, తెలివితేటలు, విద్య; సంగీత

సాహిత్యములందును నృత్యమందును వారికిగల ప్రావీణ్యము; సరసములైనవారి సంభాషణములు రమ్యముగావర్ణించబడియున్నవి. రాజాధిరాజులు గొప్పగొప్ప ప్రభువులు విద్వాంసులు వారవనితలతో సాంగత్యముచేసేవారు. అయినప్పటికీ వారి మాయలను తంత్రములను వర్ణించి వారి కపట ప్రేమాలాపములను నమ్మరాదని కూడా ప్రబంధములలో చెప్పబడియున్నది.

౧౫౨౦ లో విద్యానగరాన్ని దర్శించిన పోర్చుగీసు చరిత్రకారుడైన పేయసు ఆ కాలంనాటి వారవనితలనుగురించి ఇలాగ వర్ణించాడు. "ఈ స్త్రీలు జారస్త్రీలు. వీరు నగరములోని గొప్పవీధులలోనే కాపురంవుంటారు. వారి గృహములు చాలా అందమైనవి. ఈతరగతివారు చాలా గౌరమును ప్రజాదరణమును పొందుతున్నారు. వీరిలో కొందరు మహాదండనాయకుల యుంపుడుకత్తెలుగా నున్నారు. వారింటి కెంత మర్యాదస్థుడైనా యథేచ్ఛముగా వెళ్లవచ్చును. అలాగ వెళ్లిన వారికి ఏలాంటి గౌరవలోపమూ కలుగదు. రాజాంతఃపురములోకి కూడా వారవనితలు యథేచ్ఛగావెళ్లి అక్కడ తాంబూలముస్వీకరించి రాణులతో కొంతసేపు ముచ్చటలాడి మర్యాద పొందుతున్నారు. ఎంత గొప్పవారికైనా సామాన్య సంసారుల స్త్రీల కిది సాధ్యంకాదు."

జాతరలు — మొక్కుబడులు

పాండురంగ మాహాత్మ్యములో గ్రామదేవతగుడిదగ్గర జాతర వర్ణించ బడియున్నది అందులో నిప్పుల గుండాలు తొక్కడమూ, గాలపుసిడి, మొదలైనవి వర్ణింపబడినవి. (చూడు.

3 వ ఆశ్వాసం పద్యము 22) కళాపూర్ణోదయములో దివ్యదృష్టి,దూర శ్రవణము మొదలైన సిద్ధులుపొందగోరేవారు శక్తిగుడి దగ్గిరచేసే సాహసకృత్యాలు వర్ణించ బడియున్నవి. (చూడు. ఆశ్వా 3, పద్యము ౧౦౮) శ్రీశైలములో వీరుల మంటప మొకటి యుండేదనిన్ని దివ్యసిద్ధులు పొందదలచిన శివభక్తులు అక్కడ తమ నాలుకలను కోసికొని శిరములర్పించే వానిన్ని పండితారాధ్య చరిత్రలో చెప్పబడియున్నది. (చూడు అశ్వా 2 పుట 23)

శ్రీశైలములోని వీర శిరోమండపము లో 'కొంగవీరులు' భక్త్యావేశంలో తమ నాలుకను కోసికొని తమ తలలు నరికి కొని తమ శరీరాలను పరమేశ్వరున కర్పించి దివ్యశరీరాలను పొందినారనే విషయము అక్కడనున్న శిలాశాసనములో వ్రాయబడియున్నది.

వె లి గు డా ర ము

ప్రపంచదిగ్విజయానికి బయలుదేరేముందు మన్మథుడు కొంతకాలము వెలిగుడారములో విడిసియున్నట్లు పాండురంగ మాహాత్మ్యములో చెప్పబడినది. (చూడు: 2 వ అధ్యాయము పద్యము 22) ఇప్పటికి రమారమి 300 సంవత్సరముల క్రిందటి "విజయనగరద సామ్రాజ్యవు" అనే కన్నడవు పేరుతో వ్రాయ బడిన తెలుగు కడితము (కవిలె) లో కృష్ణదేవరాయలవారు మహమ్మదీయులపైకి దండయాత్రకు పోయేముందు కొన్నాళ్ళు నగరము వెలుపల వెలిగుడారములో విడిసియున్నట్లు వ్రాయ బడియున్నది. (చూ భారతి 6 వ సంపుటము ౧౯౨౯ అక్టోబరు

నెల ౬౨౨ పుట) విజయనగర సామ్రాజ్యకాలమునాటి సంగతు లను వర్ణించే రాయవాచకమనే వచన గ్రంథములో కూడా వెలిగుడారముసంగతి యున్నది. (చూడు. ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తువారి రాయవాచకము పుట. ౮౩)

పోర్చుగీసు చరిత్రకారుడైన బార్బోసా రచించిన గ్రంథము ౧వ సంపుటము ౨౦౪ పుటలో వెలిగుడారమును గురించి ఇలాగ వివరించబడినది. "ఎక్కడికైనా దండయాత్రకు బయలుదేరే ముందు ఒకరోజున రాయలవారు విహారంకోసం బయలుదేరినట్లుగా నగరి వెలుపల ఒక మైదానం ప్రదేశానికి పోతారు. రాయల వారి దగ్గరికి ఒక గుఱ్ఱాన్ని తెస్తారు. ఆయన ఒక చేతిలో విల్లు అమ్ములను ధరించి ఆ గుఱ్ఱాన్నెక్కిపోతూ తాము దండయాత్ర చేయదలచిన దేశంవైపునకు బాణాన్ని వదులుతారు. తరువాత తాము ఎన్ని దినాలలో దండయాత్రకు బయలు దేరేదీ సెలవు యిస్తారు. అక్కడనుంచి ఆయన ఆ వెంటనే తమ పరివారంతో బయలుదేరి ఒక విశాలమైన ప్రదేశంలో తమ శిబిరాన్ని నెలకొల్పుతారు." ఇలాగ రాయలవారు యుద్ధానికి తరలడానికిముందుగా ఊరు వెలుపల విడిసిన శిబిరానికే వెలిగుడార మనేవారు. వెలిగుడార మనగా వెలుపల వేసిన దేరాలు లేక గుడారము.

సైనిక శిబిరాలు

యుద్ధం చెయ్యడానికి పోతూవున్న ఒక సైన్యమును గూర్చిన వర్ణన కళాపూర్ణోదయంలో నున్నది. సైన్యము నడవడానికి ముందుగానే కొందరు వర్తకులు బయలుదేరి ఆ శిబి

రము విడిసేచోటికి దగ్గరగా "అసిమి గొల్లెన" లనే చిన్న గుడా రములను వేసుకొని దారిలో సైనికులకు కావలసిన సరకుల నన్నింటిని సరసమైనధరలకు సరఫరాచేస్తారు. సైన్యాలు యుద్ధానికి పోతూవున్నప్పుడు దారిలో ఏవస్తువుబడితే ఆవస్తువు దొరుకుతూ వున్నందువల్లనూ మంచి అందమైన పల్లకులలో స్త్రీజనము కూడా ఆ సైన్యాలవెంట ప్రయాణం చెయ్యడానికి సౌకర్యాలు వున్నందువల్లనూ రాయలవారు సైన్యంతో యుద్ధానికి పోతూ వున్నప్పుడు అది ఒక మహానగర మంతా కదలి పోతూవున్నదా అనేటట్లుగా వుండేది. మామూలుగా నగరాలలో ధనికులనుభవించేసౌఖ్యాలనుఅనుభవించడానికి ఆటంకాలు లేనందువల్ల ధనవంతుల కందరికి అది ఆనందమును కలిగిస్తూ వేడుకగా వుండేదని కళాపూర్ణోదయములో ౮ వ ఆశ్వాసం ౪౨, ౪౩. పద్యాలలో వర్ణించబడినది.

౧౫౨౦-౧౫౪౦ మధ్య రెండుసార్లు విజయనగరాన్ని స్వయముగా చూచిన 'న్యూనిజు' అనే పోర్చుగీసు చరిత్ర కారుడు రాయలవారి సైనిక దండయాత్రను ఇలాగ వర్ణించి యున్నాడు. "రాయలవారి సైన్యము విజానగరమునుండి తెరలి నది. కావలసిన సరకులను పట్టుకుని చాలామందివర్తకులున్నూ ఇంకా యితరులున్నూ సైన్యంకన్న ముందుగానే బయలుదేరి వెళ్లినందువల్ల సైన్యాలువెళ్లే దారిలో ఎక్కడబసితే అక్కడ కావలసిన సాధన సామాగ్రులన్నీ పుష్కలంగా దొరుకు తవి. ఒక్కొక్క దండనాయకుడికింది సైనికదళానికి కావల సిన సామాగ్రి యావత్తు సరఫరా చేయగలందులకు ప్రత్యేక ముగా వర్తకులుంటారు. ఇలాగే ఇతరులకు కావలసిన సమస్త

సంబారములను కూడా తీసుకు పోతారు.” అని న్యూనిజ్ వ్రాశాడు.§

ఆ కాలంనాటి సైనికశిబిరాలలో మహానగరాలలో లాగనే విశాలమైన రాజబాటలవంటి వీధులు, సైనికులకు కావలసిన వివిధవస్తువుల నమ్మే అంగళ్లుకూడా బారులుతీర్చి యుండే వనిన్నీ ఆ శిబిరాలలోని గుడారములలో తమప్రియుల రాకకోసం వేచియుండి అలసినిద్రించిన వారవనిత లుండేవారనీ కూడా కువలయాశ్వచరిత్రలో వర్ణించబడియున్నది. (చూ. ౨వ ఆశ్వాసం. పద్యములు ౮౫-౧౧౦)

ఈవిషయమై న్యూనిజ్ ఇలాగ వర్ణించియున్నాడు. నగర వీధులలో నిర్మించబడిన ఇళ్లలాగునే సైనికశిబిరాలలోని పాకలు గుడారాలు వేయబడినందువల్ల ఆశిబిరంలో కూడా వీధులు ఏర్పడివుండేవి. ఒక్కొక్క దండనాధుడికిందవుండే సైనికదళం విడిసిన శిబిరానికి కావలసిన సరకులమ్మే ఒక్కొక్క బజారు వుండేది. అక్కడ అన్నిరకాల మాంసము దొరికేవి. అది చూస్తూ నడుస్తూవుంటే విజయనగరంలోనే వున్నామా అని పిస్తుంది. రకరకాల బియ్యము, అపరదినుసులూ, జొన్నలు(Indian corn) అలచందలు, అనుములు, (Vetches minguo) మొదలైన అపరదినుసులన్నీ అక్కడ కనబడినవి. ఇలాంటి జీవితావసరాలే గాక ఇదీ అదీ అనే వివక్షతలేకుండా ఎవరి కెలాంటివస్తువు కావలసినా దొరికే ఇంకొక పెద్దబజారు కూడా వుండేది.◆

§ Forgotten Empire p. 329; ◆ Ibid pp.23-3.

* ఆ కాలంనాటి సైనికశిబిరాలనుగూర్చి “మరాటీ సైనికశిబిరాలు” అనే శీర్షకక్రింద ౯-౪-౪౪ తేదీ ఆంధ్రపత్రికలో నేను వ్రాసియున్నాను.

రాయలవారు దండయాత్ర చేస్తూవున్న సమయములో ఆసైన్యముతో వున్న స్త్రీజనంలో ఇరవైవేలమంది వారకాంత లున్నారనికూడా న్యూనిజు వ్రాసియున్నాడు.*

కొన్ని వింతసంగతులు

కాలము మారిపోయినందువల్ల పోర్చుగీసు చరిత్ర కారుల వ్రాతలలో ఇప్పుడు మనకు అర్థముకాని కొన్నిసంగ తులు ప్రబంధములలోని వర్ణనలవల్ల మనకు అవగతం అవు తున్నవి. ఈ ఉదాహరణ చూడండి: "రాజనగరు కోటకొత్త శములు, దేవాలయములున్నూ, పూర్తిచేయని కొందరు ప్రభువుల తాలూకు ఇళ్లున్నూతప్ప, తక్కిన నిర్మాణాలతో సహా ఆనగరం యావత్తున్నూ తక్షణమే తగులబెట్టవలసినదని రాయలవారు ఉత్తర్వుచేస్తారు. అందరు మనుష్యులూ తమ భార్యలతోనూ పిల్లలతోనూ గృహోపకరణాలతోనూ హాజరు భాషీగా నుండగలందులకీ విధంగా వుత్తర్వుచేస్తారు" అని బార్బోసా వ్రాసినట్లు స్పెయినుదేశంలో ఒకప్రతియందున్నది. ఇది చదివితే రాయలవారు తమ రాజధాని నగరానికి నిప్పు పెట్టించేవారా అనే అపోహ కలుగుతుంది. పైకి చూడడానికి ఎంతో అసందర్భంగా కనబడే ఈవ్రాతను గురించి లాంగ్‌వర్తు డేము అనే ఆయన ఇలాగ వ్రాసినాడు. "బార్బోసా వ్రాసి నట్లు స్పెయినుదేశపు ప్రతిలో కనబడే అంశము, పోర్చుగీసు ప్రతిలో లేదు. ఇది విషయం అర్థంచేసుకోలేని లేఖరి వ్రాసిన పొరబాటు వ్రాతయై యుంటుంది. రాయలవారు తమరాజధాని నగరాన్ని తగులబెట్టించే వారని బార్బోసాయభిప్రాయ మెంత

§ Forgotten Empire bid 328

మాత్రమూ కాదు. ఒకచోట విడిసియున్న తమ సైనిక శిబిరాన్ని కదిలించి అక్కడనుంచి మరుమజిలీకి పోయే సందర్భంలో తమ సైన్యంకోసం నిర్మించిన తాత్కాలికనగరులలోని పూరిపాకలను ఇతరనిర్మాణములను తగులబెట్టించేవారని దీని యభిప్రాయము. (చూడు. బార్బోసా ౧ వ సంపుటము పుట ౨౨౫)

లాంగ్‌వర్తు డేముగారి ఊహ సరియైనదే ననేసంగతి ముక్కు తిమ్మనార్యుని పారిజాతాపహరణములోని ౨వ ఆశ్వాసములోని ౬౫ వ పద్యంవల్ల తెలుస్తున్నది!

తే. గీ. రాజు వీడెత్తి చనినఁ దారక భటాలి
యంబరాభోగ నిజ శిబిరాంగణమున
గాలుగొల్పిన పావక జ్వాల లనఁగఁ
బ్రాచిఁ గనుపట్టె నవసాంధ్యరాగ రుచులు.

పారి. ౨ వ ఆశ్వా ౬౫

ఆకాశములో చంద్రుణ్ని, ఆయనచుట్టూవున్న నక్షత్రములను ఒకరాజుయొక్క సైనికశిబిరముతో పోల్చి సూర్యోదయ మవుతూ వున్నప్పుడు ఆకాశములో కనపడే ఎఱ్ఱనికాంతి దండయాత్ర చేస్తూవున్న ఆరాజు తన శిబిరాన్ని ఎత్తివేసి ఇంకొకచోటికి పోతూవున్నప్పుడుఆయన సేవకులు శిబిరములోని పూరిపాకలు మొదలైనవాటిని తగులబెట్టగా లేచే అగ్నిహోత్రముయొక్క ఎఱ్ఱని కాంతిలాగ వున్నదని ఆపద్యంలో ముక్కుతిమ్మన చమత్కరించాడు.

"ఇలాంటి ఉదాహరణల నెన్నింటినో పేర్కొనవచ్చును

గాని ఇప్పటికివి చాలును. మనప్రబంధములను రచించినకవులు కేవలమూ తమస్వకపోలకల్పితములైన అసత్య విషయాలతో తమ ప్రబంధాలను నింపలేదనిన్నీ తమ కాలంనాటి రాజకీయ పరిస్థితులు సాంఘికాచారవ్యవహారములను తమ అనుభవ సిద్ధములైన అనేక యథార్థవిషయములనే ఆ ప్రబంధరచనలోకి చొప్పించినారనిన్నీ రుజువుచెయ్యడాని కీయుదాహరణములే చాలును. అందువల్ల జాగ్రత్తగా నుపయోగించుకునేయెడల మన ప్రబంధములలోనుంచి అనేక చరిత్రాంశాలను బయటికి తీసి మన చరిత్రను పునర్నిర్మాణము గావించుకోవచ్చును" అని డాక్టరు నేలటూరి వెంకటరమణయ్యగారు తమ గ్రంథములో వ్రాసి యున్నారు.§

కర్ణాటక కవిత్రయము - నన్నయ భట్టారకుడు

కన్నడ కవిత్రయమని ప్రఖ్యాతి గాంచిన ఆదిపంపకవి, పొన్నకవి, రన్నకవి మన నన్నయభట్టుగారికి చాలా పూర్వులు. క్రీస్తుశకం పదవశతాబ్దంలో నున్నవారు. పంపకవి వేంగీదేశమునుంచి కర్ణాటకమునకు వచ్చిన ఒకఆంధ్రబ్రాహ్మణుని కొడుకు. ఈకవి క్రీస్తుశకం ౯౦౨ లో జన్మించినాడు. పంపకవితండ్రి వైదికమతాన్ని వదలి జైనమతం స్వీకరించినాడు. పంపకవి అరికేసరి యనే పశ్చిమచళుక్యరాజు దగ్గర మంత్రి

§ Studies in theHistory of the Third Dynasty of Vijaynagara Madras university Series (1935)pp xvi-xxii

గానూ, ఆస్థానకవిగానూ వుండేవాడు. ఈరాజు రాష్ట్రకూటులకు సామంతుడు. లక్ష్మేశ్వర మని నామాంతరముగల పులిగెరె, అరికేసరి రాజధాని. పంపకవి ముప్పై సంవత్సరాల ప్రాయంలో క్రీ. శ ౯౪౧ లో 'ఆదిపురాణము' అనే పేరుతో ప్రథమ జైన తీర్థంకరుని చరిత్రను, విక్రమార్జునవిజయము అని నామాంతరముగల పంపభారతమును, కన్నడంలో రచించినాడు.

వ్యాసకృతమైన మహాభారత కథకూ పంపకవి రచించిన భారతకథకూ కొన్ని తేడాలువున్నవి.

౧. ఈయన భారతంలో ద్రౌపది పంచపాండవులందరి భార్యకాదు. అర్జునుడికి ఒక్కనికే భార్య.

౨. అర్జునుడే పంపభారతానికి కథానాయకుడు. తుదకు హస్తినాపురంలో అర్జునుడికీ సుభద్రకూ పట్టాభిషేకం జరుగుతుంది.

3 భారతము అర్జునుడి పట్టాభిషేకంతోనే అంతమవుతుంది. తరువాతి పర్వాలు వుండవు.

౪. తన యేలికయైన అరికేసరియే అర్జునుడని పంపకవి తనకృతిలో వర్ణించాడు.

పంపకవికి సమకాలికుడైన పొన్నకవి సంస్కృతం లోనూ కన్నడంలోనూ కవిత్వం చెప్పి 'ఉభయకవిచక్రవర్తి' అనే బిరుదును పొందినాడు. ఈయనతండ్రికూడా వేంగీ దేశమునుంచి వచ్చిన ఆంధ్రుడే. ఈకవిని పోషించినరాజు ఆకాలవర్షుడు అనుపముడు అని పేరుపడిన రాష్ట్రకూట రాజైన కృష్ణరాజు. ఇతడు క్రీ. శ. ౯3౯-౯౬౮ మధ్య మాన్యఖేట

మును పరిపాలించాడు. పొన్నకవి వ్రాసినకృతులలో పదహా రవ తీర్థంకరుని జీవితమైన శాంతిపురాణము అనేది సుప్రసిద్ధ గ్రంథము. ఇతడు జినాక్షరమాల అనే గ్రంథాన్ని కూడా రచించాడు.

కర్ణాటక కవిత్రయంలో మూడవవాడు రన్నకవి. ఇతడు మన తిక్కనసోమయాజివంటి ప్రతిభాశాలి. క్రీ. శ. ౯౭౩-౯౯౭ మధ్య పరిపాలించిన పశ్చిమ చళుక్యరాజైన తైలపుని దగ్గరను, ఆయనతరువాత ౯౯౭-౧౦౦౮ మధ్య రాజ్యముచేసిన ఆహవమల్లుడనురాజు దగ్గరను ఆస్థానకవిగా నుండేవాడు. ఈయన 'అజితపురాణము' అనే పేరుతో రెండవ జైనతీర్థంకరుని జీవితకథను క్రీ శ. ౯౯౩లో ఒక కావ్యంగా రచించాడు. భీముడు దుర్యోధనుని గదాయుద్ధములో ఓడించిన కథను "సాహసభీమవిజయము", "గదాయుద్ధము" అని నామాంతరములుగల కృతిగా రచించాడు. ఆ కృతిలో తన యేలికయైన ఆహవమల్లుని భీమునిగా చిత్రించాడు.

తెలుగులో శ్రీవీరేశలింగంపంతులుగారు కవులచరిత్ర రచించిన పద్ధతిలోనే కన్నడంలో శ్రీమాన్ ఆర్. నరసింహా చార్యులవారు "కర్నాటకకవిచరితె" అనేగ్రంథాన్ని వ్రాశారు. ఈ. పీ. రైస్ అనే దొరగారు ఇంగ్లీషులో నొకకన్నడవాఙ్మయ చరిత్రను రచించారు. వీటివల్ల ఈకవులను గూర్చిన విశేషాలు తెలుస్తున్నవి.

కవిత్రయానికి పూర్వులు

ఇప్పటివరకూ కన్నడవాఙ్మయంలో కాలనిర్ణయం చేయుటానికి వీలైన గ్రంథాలలో 'కవిరాజమార్గము' అనేదే

పురాతనమైనది. క్రీస్తుశకం ౮౧౪ మొదలు ౮౭౧ వరకు మాన్యఖేటమునుపరిపాలించిన రాష్ట్రకూటరాజైన నృపతుంగుడు దీనిని రచించినట్లు చెపుతారుగాని ఆయన ఆస్థానంలో నుండిన శ్రీవిజయకవియే దీనిగ్రంథకర్త అని ప్రతీతి. ఈ కవి రాజమార్గము, ఒక లక్షణగ్రంథము. సామంతభద్ర, కవి పర మేష్ఠి, పూజ్యపాద, శ్రీవర్ధదేవ, విమలోదయ, నాగార్జున, జయబంధు, దుర్వినీత, శ్రీవిజయ మొదలైన మహాకవుల లక్ష్యలక్షణ గ్రంథాల ననుసరించి ఈ కవిరాజమార్గమును రచించినట్లు ఆగ్రంథకర్తయే వ్రాసియున్నాడు. కాబట్టి అంతకు పూర్వము కన్నడ భాషలో ఉద్గ్రంథాలున్నట్లు స్పష్టమగు చున్నది.

కన్నడము - తెలుగు

కన్నడమునకూ తెలుగునకూ మొదటినుండీ చాలా దగ్గర సంబంధము ఉన్నది. ఈ రెండు భాషలూ మాట్లాడే దేశాలకు రాకపోక లుంటూవుండేవి. వీటిని వేరుపరిచే నైస ర్గికమైన హద్దులుగాని దుర్గమములైన అడవులూ కొండలూ గాని లేవు. ఈ రెండు భాషలకూ లిపి ఒకటే. ఒకొకప్పుడు ఈరెండు ప్రాంతాలూ ఒకే రాజుల పరిపాలన క్రిందగాని రాజ బంధువుల క్రిందగాని వుండేవి. వేంగీదేశాన్ని క్రీస్తుశకములో ౭ వ శతాబ్దంనుండి ౧౨ శతాబ్దంవరకూ పాలించిన తూర్పు చాళుక్యులు పశ్చిమచాళుక్యుల వంశంవారే.

పూర్వసముద్రతీరాన్ని వున్న తెలుగు వారిని గెలిచి వారి చెంతనున్న కన్నడిగలతో చేర్చి తూర్పు చాళుక్యులు

వేంగీమండలాన్ని పరిపాలించారు. రాజరాజనరేంద్రుడు క్రీ.శ.౧౦౨౨ మొదలు ౧౦౬౩ వరకూ రాజమహేంద్రవరములో రాజ్యం చేసినాడు. ఆయన ఆస్థానకవి నన్నయభట్టు. అయన ఆంధ్ర మహాభారత కృతికర్త.

జైనమత ప్రాబల్యమునకు ఉనికిపట్టు అయిన పశ్చిమ కర్ణాటమును వదిలి వైదికమత సానుభూతిగల చాళుక్యరాజ శాఖ వెంబడి వైదిక మతవిద్వేషులగు జైనులతో మత యుద్ధము చేయుటలోను కవిత్వరంగమున గూడ జైనపురాణములకు ప్రతిగా వైదికపురాణములను రచించుటలోను నారాయణభట్టును నన్నపార్యుడును నడుము గట్టినారు రాజరాజ నరేంద్రుడు బహుభాషలలో చాలా భారతములను వినినట్లు నన్నయగారి భారతములోనేవుంది. ఆ భారతాలలో కన్నడంలో ఆదిపంపకవి రచించిన జైనభారతం ఒకటి అని అనడానికి సందేహం లేదు.

నన్నయగారి కన్నడపోకడలు

“కావ్యముల కుండవలసిన శబ్దాలంకారాది కావ్యశృంగారమును నన్నయ, రన్నని గ్రంథములనుండి చూసివ్రాసినాడని తోచుచున్నది. రన్నని అజితపురాణము లోని రీతులు ఎన్నో నన్నయలో కనబడుతున్నవి” అని శ్రీ కురిగనూరి నరసింగరావుగారు ప్రమోదసంవత్సర భాద్రపదమాసం మొదలు భారతిలో “కన్నడిగలు తెలుగలు” అనే శీర్షికతో వ్రాసిన ఐదువ్యాసాలలో ఒకచోట వ్రాశారు. అందులో నన్నయభట్టు మొదలు పాల్కురికి సోమనాథుని వరకూ తెలుగు

కవులు కన్నడకవుల రచనలను చదివి వాటికి మెఱుగు పెట్టి తెనుగులో కవిత్వం చెప్పినదానికిఱు ఉదాహరణము లిచ్చారు.

నన్నయభట్టు గారి పద్యాల కన్నడమాతృకలు

చ. సకలక్ష్మాచర ఖేచరాంచితమహా మాణిక్యగాణిక్యమా
స్తికరతోర్జిత చక్రవర్తి విభవా మన్నంబలి క్షీణేంద్రమై
హికపారత్రిక భోగమంకుడు వినం మాణిక్యభట్టారకాం
త్రికమం పారె వినేయరాజిగె జయం భద్రాం శుభం మంగళం"

పంపని ఆదిపురాణము, అశ్వాసం ౧౬ పద్యం. ౭.

మ. మదమాతంగతురంగ కాంచనలసన్మాణిక్య గాణిక్య సం
పద లోలిన్ గొనితెచ్చి యిచ్చి ముదమొప్పన్ గాంచి సేవించి ర
య్యుదయాస్తాచలసేతు శీతనగ మధ్యోర్వీపతుల్ ప్రాంతతా
భ్యుదయున్ ధర్మజు తత్సభాస్థితు జగత్పూర్ణప్రతాపోదయున్

నన్నయ మహాభారతం, సభాపర్వాం, అశ్వా. ౧. పద్యం ౧౩.

చ. అలర్దిమున్ త్తె పూత పొస మల్లిగె కంపన పుంకెతిర్పుతం
బెళరువిదం గెలల్చిగెవ తుం బిగళీధ్వనియుం కుకిల్వకో
గిలెననెదోటి నల్పె సెవమా మరనోర్మొదలల్ల దుమ్మొవు
ర్మ్యాలపొసగాదరం పుగిలా కేనెసెదత్తో బసంతమాసదొళ్.

పంపభారతము, ద్వితీయ అశ్వాసం, పద్యము ౧౨.

లయగ్రాహి;

కమ్మనిలతాంతముల కుమ్మొనసి వచ్చు మధు
పమ్ముల సుగీతనినదమ్ము లెసగం జూ
తమ్ములలసత్కిసలయమ్ముల సుగంధి ముకు
ళమ్ములను వానుచు ముదమ్మొనగ నాచా
లమ్ములగు కోకిలకులమ్ముల రవమ్ము మధు
రమ్ముగుచు వీచె ననిళమ్ము సుమనోభా
రమ్మున నశోకనికరమ్ములను జంపక
చయమ్ములను గింశుకవనమ్ములను నొప్పెన్.

నన్నయభారతం, ఆది పర్వము. అశ్వా ౫, ప ౧౩౪

మ॥ మొదలొళ్ సింధుతనూను పత్తుదివసం చాపాగమాచార్య న
ద్యుదినం భాస్కరనందనం దినయుగం శల్యంభరంగద్యోడా
దదివార్ధం దినదర్ధదిందినగదా యుద్ధం పరిచ్ఛిన్న మిం
తుది నంగళ్ పదినెంట రింసమైదు దారుద్రాహవం భారతం"
—రన్నని గదాయుద్ధము లేక సాహసభీమవిజయము. ఆశ్వా ౬ప. ౩౬.

తరలము : పదిదినంబులు భీష్ముఁడాహవభారకుండు గురుండు పం
చదివసంబులు కర్ణుడున్ దివసద్వయంబు దినార్ధమం
ముదితతేజుఁడు శల్యుడత్యధికోగ్రవీరగదా రణం,
బది దినార్ధము గాగ నిట్లు భయంకరవృత్తితోన్ ॥
—నన్నయభారతము. ఆదిపర్వము ఆశ్వాసం. ౧. పద్య. ౬౭.

ఓ న మా లలో జైన సంప్రదాయము

మన ఆచారవ్యవహారాలలో జైనసంప్రదాయము లెన్నో ఉన్నవి కాని వానిని మనము గమనించడం లేదు. ఈ జైనసంప్రదాయం మనలో ఓనమాలతోనే ప్రారంభ మవుతున్నది. దీనిని గురించి బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద లక్ష్మీపతి శాస్త్రిల వారు ఆంధ్రపత్రిక ధాతనామ సంవత్సరాది సంచికలో నొక అమూల్య వ్యాసమును వ్రాసియున్నారు.

"మనవారు బాలురకు మొట్టమొదట నక్షరస్వీకార మొనరించుట వేదవిహిత సంస్కారముగా నొనర్చిరి. అది యే అక్షరాభ్యాసమను పేరుతో ప్రసిద్ధమయియున్నది. తండ్రి చేతనో బడిపంతులు చేతనో బియ్యములో బంగారపు టుంగరముతో ఓంనమఃశివాయ సిద్ధంనమః అని వ్రాయించి అది పిల్లవాని చేత ప్రథమమున పలికించెదరు. పిల్లవానిచేత పలికించుటలో కాబోలు అది క్రమముగా "ఓనమఃశివాయః సిధం నమః"గా

పరిణమించినది. అది అంధపరంపరగా వాడుకలో నిలిచి యున్నది. ఈయుపభ్రష్టోచ్చారణను సమర్థించుటకు ఓంకారాదుల యుచ్చారణము బాలురకు నిషిద్ధము కావున ఇది యిట్లు రూపాంతరముతో నుపదేశించుట పరిపాటియని కొందఱన వచ్చును. అది యుక్తముగాదు. తదుచ్చారణ మెల్లరకును లభ్యమగునట్లే అప్పటి మతబోధకులు గావించిరి కాని మఱుగుపరిచి మాఱుత్రోవను అపభ్రంశముగా నుపదేశింపఁబూనినవారు కారని అప్పటి మతచరిత్ర తెలుపును. అ ఆ. మొదలుగల అక్షరవర్గమునకు 'అ ఆ' లనియు, క ఖ మొదలుగల అక్షరవర్గమునకు 'కాఖా' లనియు పేర్లు వచ్చినట్లు "ఓం నమఃశివాయ సిద్ధంనమః" అను దాని మొదటియక్షరములను బట్టి "ఓనమాలు" అని పేరు ఏర్పడినది. వర్ణసమామ్నాయమునందలి యక్షరముల సంయోగముచే ఏర్పడినదే యీ 'ఓం నమః' ఇత్యాది వాక్యము. ఇది వేఱుకాదు. అయినను ఇదియొక ప్రత్యేక వర్గముగా ఏర్పడి పోయినది.

అకార ఉకార మకార సంయోగరూపమగు "ఓమ్" అనునది సృష్టిస్థితిలయ కారణమగు పరమాత్మను తెలుపునని ఉపనిషత్తు తెలుపును. వేదారంభమున బటులు వెతలిన యక్షరమదియే. కావుననే ఇది సామాన్యముగా ప్రారంభ పర్యాయమైనది. ఇట పరమాత్మ నయినను ప్రప్రథమ ప్రారంభము నయినను తెలుపు ననవచ్చును "శివాయనమః" శివుని కొఱకు నమస్కారము అనగా శివునికి నమస్కారము; "సిద్ధంనమః" సిద్ధునిగుఱించి నమస్కారము - అనగా సిద్ధునికి నమస్కారము. వీనిలో మొదటిదగు శివనమస్కారము శైవ సంప్ర

దాయమున వచ్చినది. రెండవదగు సిద్ధ నమస్కారము జైన సంప్రదాయమున వచ్చినది. సిద్ధుఁడు జైనమతమున పంచపరమేష్ఠులలో నొకడు. జైన గ్రంథముల యాద్యంతములందు "సిద్ధంనమః" అనునది వ్రాయఁబడు చుండును. జైనమత మున దీనికి "సిద్ధమాతృక" అని పేరు.

"తతో భగవతో వక్త్రాన్నిస్సృతామక్షరావలీమ్
సిద్ధంనమ ఇతి వ్యక్తమంగలాం సిద్ధమాతృకామ్॥

అని యాదిపురాణమునఁ గలదు. (ఆ. ౧. ౫౯.) "ఓంసిద్ధంనమః" "ఓం నమోసిద్ధం," "నమఃసిద్ధం" అని జైన గ్రంథములయందు గలదు. శివాయనమః అనునట్లే 'సిద్ధాయ నమః' అని యనఁదగును గాని జైన సంప్రదాయము ననుసరించి "సిద్ధం నమః" అనునదే గ్రహింపఁబడినది. ఈ వాక్యద్వయ సమ్మేళనము ఆకాల మందు మన దేశమందున్న శైవజైనమతముల సమరసతను సమప్రధానతను చాటుచున్నది.

వైష్ణవ మత ప్రాబల్యము గలచోట 'శ్రీహరిః ఓంనమః" అని అక్షరాభ్యాసము చేయుదురు. కొందఱు తమిళ దేశమున తద్భాషోచ్చారణానుసారముగా "హరిః నమోత్తుచిందం' అని యుపదేశింతురు. 'చిందం, అనునది సిద్ధం అనుదానికి అపభ్రంశరూపము. ఇది వైష్ణవ జైనమతముల సమ ప్రాధాన్యమును తెలుపును మలయాళ దేశము వారు "హరిః శ్రీ గణపతయే నమః" అని యక్షరాభ్యాసము చేయుదురు. ఇందు వైష్ణవ గాణాపత్య మతముల సమప్రాధాన్యము తెలుపబడినది. ఆ దేశమున శైవజైనమతముల వ్యాప్తిహెచ్చుగా లేదు కదా!

పై వాక్యమున వారొక విశేషమును దెలుపుదురు. అక్షర సంకేతము ననుసరించి **అక్షరము** లేబదియాఱు **అనియు** అక్షరస్వరూపమైన సరస్వతియొక్క ధ్యానమందుఁగలదనియు చెప్పెదరు. అది యెట్లనిన 'హారిః' యను దాని నొక భాగముగాను శ్రీ గణపతయేనమః అను దాని నొక భాగముగాను గ్రహించి అందు హా=౮, రి=౨, అంకానాం వామతో గతిః అను ప్రకారము=౨౮, +శ్రీ=౨; గ=3, ణ=౫, ప=౧, త=౬*యే=౧ న = ౫ ♦ మ = ౫ మొత్తము ౨౮; వెరశి = ౫౬. **అక్షర** ములు అగుగి. ఘుణాక్షర న్యాయమున నీ యక్షర సంఖ్య సరి పడుచున్నది. దీనినిట్లు సమన్వయింపఁ జేయుట బుద్ధిప్రావీణ్య మును స్పష్టపఱచును. మాహాత్మ్యము మాత్రము వైష్ణవ గాణాపత్య మతములనే యీ మంత్రము కంఠోక్తముగా తెలుపు చున్నదనక తప్పదు.

కన్నడ దేశమందు ఈసంప్రదాయము కొఱకు 'సిద్ధం' అను దానికి వర్ణసమామ్నాయ మర్థముని వారు నిర్వచనము చేసికొనిరి. ఈ నిర్వచనము బలాత్కారముగా తెచ్చిపెట్టినది. అదియు జైనమతవ్యాప్తి తగ్గిన తరువాత కల్పింపబడినదే కావచ్చును. జైనమతవ్యాప్తి గలిగిన కాలమున శైవమంత్రము నకు ప్రక్కనుజేరి పరంపరగా వచ్చుచున్న 'సిద్ధం నమః' అనుదానిని నివారింపజేయజాలక సహింపనొప్పక మానసతృప్తికై యిట్టి నిర్వచనమును కల్పించికొని యుండవచ్చును.

♦ ఇట 'ఠాదినవ' అను దాని ననుసరించి గ్రహింపబడినది.

* ఇట 'త' దగ్గరనుండి గ్రహింపబడినది.

మన యాంధ్రదేశమున మున్నమున్నటి వఱకును జైనమతము వ్యాపించి యుండుట యేగాక, ఇతరమతముల సామరస్యముతో వెలయుచుండుట గలదు. ఏమతము వచ్చినను అందలిగుణమును గ్రహించి, అందు గ్రహింపదగిన భాగమును గ్రహించి కలయికతో ప్రవర్తించుట ఆంధ్రులకు లక్షణము. కావుననే ద్రావిడాది దేశములకంటె ఆంధ్రదేశమున బహురూప దేవతారాధనమును, తదనురూప వేషాది ధారణమును హెచ్చుగాఁగలదు. పరధర్మానుకరణము నేఁటికిని ప్రాయికముగా మన దేశమునఁ గానబడుచున్నది.

శైవమతము, వీరశైవమనియో అద్వైతమనియో ఏదోయొక రూపమున మనలో ననుగతమగుచునేయున్నది. కాన "ఓం నమః శివాయ" యనుభాగము మనకు ప్రధానము. జైనము నామమాత్రావశిష్టమగు నేఁటికాలమున గూడ జైన సిద్ధమాతృకను మన మంత్రముతో కలిపి యక్షరాభ్యాస కాలమున బాలుర కుపదేశించుట మనలో నిలిచిపోయినది. ఇది ప్రాచీన చారిత్ర విషయస్ఫోరకము. అవిచారమూలకముగా దానిని మన మనుసరించుచున్నామనియు నొప్పుకొనక తప్పదు."

సంపూర్ణం

సవరణ

౩వ పుట ౨౭వ పంక్తిలో-భక్తి తొమ్మిదివిధములనిన్ని
౬౦వ పుట ౧౧వ పంక్తిలో- ౧౮౨౭ బదులు ౧౮౩౧ అనిన్ని
సవరించుకొనవలెను.

కథలు - గాథలు

(మొదటి భాగము)

౧ చిలకసముద్రం - కలెక్టరు. ౨ జిల్లా శిరస్తాదారు. ౩ చక్రవర్తికి శిక్ష విధించిన దివానులు. ౪ తురకల దశావతారములు. ౫ "జగద్గురు తత్వబోధకస్వామి". ౬ సీతారాముల శాపము. ౭ మన ముసల్మానులు భారతీయులు కారా? ౮ చెన్నపట్నం గవర్నరు దుర్గతి. ౯ కాశీ మశీదులో శివలింగం. ౧౦ "వాకిటి కావలి" తిమ్మన. ౧౧ కందనూరు నవాబు రాజరికం. ౧౨ మంగలి కొండోజి. ౧౩ నూజివీటి వ్యవహారం.

డెమ్మి 152 పుటలు వెల రు 1—4—0

(రెండవ భాగము)

౧ అంకుల్ టామ్ కథ. ౨ కోహినూరు వజ్రము—నెమలి సింహాసనము ౩ కజ్రాలపిట్టు ౪ బుకర్ వాషింగ్టన్ ౫ దుబాషీ 'అంగరు' పాపయ్య ౬ పన్నాబాయి - లక్ష్మీనరసమ్మ. ౭ రామయ భాస్కరుడు. ౮ ఖయిదుకార రామప్పయ్యగారు. ౯ వేంకటపతిదేవరాయ మహారాయలు. ౧౦ రాణీ వెంకటాంబగారి దొంగ కానుక. ౧౧ రామదేవరాయల పట్టాభిషేకము. ౧౨ అయోధ్య నవాబుగారి సీమమంగలి. ౧౩ వీరభోగ వసంతరాయడు. ౧౪ జోగిపంతులు - తిమ్మజగపతి. ౧౫ టిప్పుసుల్తాను చేయించిన జపం. ౧౬ మహమ్మదాలీ చేయించిన మారణహోమం. ౧౭ 'హైదరులింగము' ౧౮ హైదరాలీ కట్టించిన దేవాలయ గోపురం. ౧౯ హైదరాలీ స్వామివారికిచ్చిన రత్నహారం. ౨౦ చాముండేశ్వరికి సుల్తానుగారి ఆభరణాలు. ౨౧ టిప్పుసుల్తాన్ - శృంగేరీ శంకరాచార్యుల వారు.

డెమ్మి 156 పుటలు, వెల రు 1—4—0

(మూడవ భాగము)

౧ అతిరూపుని కథ. ౨ అయోధ్యనవాబు. ౩ పంచెపుచేనుగు మల్లీరు. ౪ న్యాయాధీశుడు రామశాస్త్రి ౫ ఢిల్లీసుల్తానుల నాణెములపైన హైందవ చిహ్నములు. ౬ ముసల్మానులు - హోలీపండుగ. ౭ మహాసేనాని పేరునిలిపిన భార్య. ౯ గొల్ల హంపన్న ౮ పాదుషాబేగం ౧౦ హొన్నూరుఫకీరులు. క్రౌను ప్లైజు 184 పుటలు, వెల రూ 2—0—0

దొరకువారు:— దిగవల్లి వేంకటశివరావు, బి. ఏ. బి.యల్

బెజవాడ.

కథలు - గాథలు
(ఐదు, ఆరు, భాగములు.)
కొన్ని శీర్షికలు

౧. చీనిచీనాంబరాలు, చీటీగుడ్డలు. ౨. రైళ్లు లేని కాలంలో రాకపోకలు, రవాణాలు. ౩. వరహాల చెలామణి. ౪. దేవాదాయములు ధర్మాదాయములు. ౫. హిందువుల దేవాలయాలకు క్రైస్తవధర్మకర్తలు. ౬. సనాతన ధర్మ మేమైనది? ౭. నూరేళ్ల నాటి ఇంగ్లాండుదేశపు వీధిబడులు. ౮. ఇంగ్లాండులో మదరాసు విద్యావిధానము. ౯. మరాటీ సైనికశిబిరముల బజారులు. ౧౦. "హైదరు కలాపం" ౧౧. హైదరాలీ, తిరుపతి. ౧౨. శ్రీరంగ పట్నం "లూటీ." ౧౩. వ్యాజ్యాలకోసం కల్పించిన ధర్మశాస్త్రము. ౧౪. సాత్త్విక నిరోధాన్ని సమర్థించిన గవర్నరు. ౧౫. ప్రభుభక్తిపరాయణుల నక్కవినయాలు, ఇచ్చకాలు. ౧౬. ప్రభుత్వ యంత్రం యెలా తిరుగుతుంది? ౧౭. శిస్తులవసూళ్లలో చిత్రహింసలు. ౧౮. కుడియెడమకులముల తగాదాలు. ౧౯. నీలిమందుతోటల దొరలు. ౨౦. సివిల్ మిలిటరీ దేవతలు. ౨౧. మేలర్ కోట్లా కథలు. ౨౨. గ్రామదేవత ప్రళయతాండవము. ౨౩. జైనుల బస్తీలు, పాడులు. ౨౪. శిలప్పదికారము, మణిమేఖల. ౨౫. మహాకవిభారవి. ౨౬. సేలం దొరలు అణచినరాజద్రోహం. ౨౭. సెనేటు ఆమోదించని కాన్వొకేషన్ అడ్రెసు. ౨౮. సోవియటు రష్యా ప్రజల ఓనమాలు. ౨౯. గోదావరి ఆనకట్ట కూలీలు. ౩౦. మనుష్యులతో గండి పూడ్చడము. ౩౧. అనీబిసెంటుగారు మంచినీళ్లు త్రాగడము. ౩౨. జగన్నాథం దేవాలయంలోనికి గవర్నరు జనరలును రానివ్వలేదు. ౩౩. కర్జన్ ప్రభ్వి మనోవ్యాధి. ౩౪. క్లైవుగెల్చిన సైన్యాలు. ౩౫. చెన్నపట్నంలో ౧౬౮౨ నాటి ఇళ్లపన్ను సత్యాగ్రహం ౩౬. కాశీలో ౧౮౧౩ నాటి ఇంళ్లపన్ను సత్యాగ్రహం. ౩౭. కొడుకులకు మరణదండన విధించిన రాజులు ౩౮. అధర్మానికి వెనుదియ్యనివారు. ౩౯. కాలిక్రింది మట్టి ౪౦. పరవస్తు రంగాచార్యులవారా? కందుకూరి వీరేశలింగంగారా?

అచ్చులో నున్నవి

భారతదేశ జాతీయోద్యమారంభ చరిత్ర

కొందఱు కీర్తిశేషులు

మన చెన్నపట్టణము దానిపూర్వ చరిత్ర

దక్షిణాంధ్రదేశ కథలు

దిగవల్లి వేంకటశివరావు బి. ఏ., బి. ఎల్., బెజవాడ.

ఏనుగుల వీరాస్వామయ్యగారి

కాశీయాత్రచరిత్ర

(తృతీయ ముద్రణము)

నూటపాతికేళ్ళ క్రిందట చెన్నపట్టణంలో గొప్ప ఉద్యోగంచేసిన ఆంధ్రమహాపురుషుడు, కాశీయాత్రకు పోయినప్పుడు చూసిన దేశములు, పట్టణములు, పుణ్యతీర్థములు, అక్కడి ప్రజల ఆచార వ్యవహారములు విపులముగా వర్ణిస్తూ తేటతెలుగులో వ్రాసిన అపూర్వ వచనగ్రంథము. ఇందులో క్షేత్రమాహాత్మ్య కథలు, తీర్థశ్రాద్ధ విధులు, మతధర్మ చర్చలు, దేశ చరిత్రాంశములు మొదలైన అనేక విశేషములున్నవి. ఇది మొదట 1838 లో అచ్చు పడినది. ఈ నూతన ముద్రణంలో సంపాదకుని పీఠిక, గ్రంథకర్త జీవిత విశేషములు, చరిత్రాంశముల వివరములు, రాజకీయ సాంఘిక పరిస్థితులను గూర్చిన వివరణలు, విశేషాంశములు గల అనుబంధములు, 39 పుటల అకారాదిసూచిక, అనేక చిత్రపటములు ఉన్నవి. డెమ్మీ గ్లేజు 510 పుటలు. వెల రూ 3.

●

రాక్డేలు పయోనీర్సు - సహకార చరిత్ర
(సహకార వస్తునిలయోద్యమము) వెల రూ 1.

●

శాస్త్ర పరిభాష (English Telugu Scientific Glossary)
వెల రూ 1-12-0

దిగవల్లి వేంకట శివరావు, బి.ఏ. బి, యల్,
బెజవాడ

13864